

รายงานการวิจัย
เรื่อง

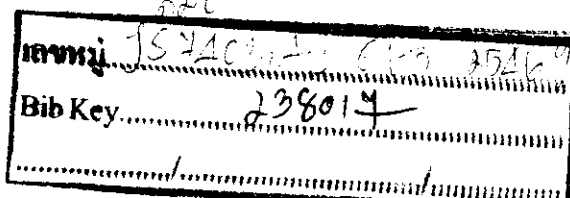

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน
องค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีองค์การบริหาร
ส่วนตำบล ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้
(Factors influencing to participation of people towards Tambol
Administrative Organization : A Case study of Tambol
Administrative Organization in the
5 Southernmost Provinces of Thailand)

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อาทร คุระวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณรงค์ศักดิ์ สิงห์ไพบูลย์พร

โดยทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ประจำปีงบประมาณ 2544

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ปัจจัยด้านชั้นของ
 อบต. ปัจจัยด้านลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพของชุมชน
 ปัจจัยด้านการสื่อสารหรือการให้ข้อมูลของ อบต. ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล (เพศ อายุ การ
 นับถือศาสนา ระดับการศึกษา ภาษาที่ใช้ในครอบครัว ขนบธรรมเนียมของครอบครัว สถานภาพ
 ทางสังคม ความรู้ ความเข้าใจต่อการบริหารงานของ อบต.) มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม
 ทางการเมือง ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ปัจจัยด้าน
 ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล (เพศ อายุ การนับถือศาสนา ระดับ
 การศึกษา ภาษาที่ใช้ในครอบครัว ขนบธรรมเนียมของครอบครัว สถานภาพทางสังคม ความรู้
 ความเข้าใจต่อการบริหารงานของ อบต.) มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. ปัญหาอุปสรรคของกลุ่มตัวอย่างต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานของ
 อบต. พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีปัญหาอุปสรรค ด้านข้อมูลข่าวสารที่เข้าไปมีส่วนร่วม
 รองลงมา เกิดจากการที่กลุ่มตัวอย่างไม่มีเวลาหรือไม่สนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม และเห็นว่า
 บุคคลหรือหน่วยงานอื่นตรวจสอบอยู่แล้ว คิดเป็นร้อยละ 33.2 27.9 และ 17.4 ตามลำดับ

Research Title : Factors influencing to participation of people towards Tambol Administrative Organization : A Case study of Tambol Administrative Organization in the 5 Southernmost Provinces of Thailand

Research Team : Athon Kuravon
Narongsak Singhpaibulporn

Organization : Prince of Songkla University, Hat Yai Campus

Abstract

The study entitles “Factors affecting public involvement in Tambon Administrative Organizations (TAOs): a case study from TAOs located in 5 southern provinces at the border”. The objectives were to determine patterns and degree of public involvement in TAOs, to study the factors affecting public involvement, and to identify problems and barriers preventing the involvement. The subjects were 806 residents with a voting right in 5 southern provinces at the border who resided in the areas governed by TAOs. Data were collected using questionnaires and analyzed using descriptive statistics and Chi-square. The study found

1. Overall, the subjects showed a higher level of political involvement than management involvement. For political involvement, the majority of subjects took a role as onlookers rather than as participants or activists. Their roles included voting, urging the others to vote, and attending political campaigns. For management involvement, the subjects’ roles typically included mobilization and supporting various activities organized by TAOs (such as community development programs and local cultural festivals) rather than democratic participation.

2. Factors affecting the political involvement included the rank of TAOs, social-cultural factors, physical characteristics of the community, communication factors (information distribution by TAOs), personal characteristics (gender, age, religious, knowledge on TAOs). Factors affecting the management involvement were social-cultural factors, personal characteristics (gender, age, religious, education, language used in the families, knowledge on TAOs).

3. Barrier to the involvement of the public in TAOs were lack of information on how to become involved (33.2%), lack of time or interest (27.9%) and their views that other people or organizations already took the roles to monitor TAOs (17.4%).

จ
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก-ข
Abstract	ค
คำนำ	ง
สารบัญ	จ-ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหาการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของโครงการ	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามเชิงปฏิบัติการ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	7
ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง	7
ประเภทของการมีส่วนร่วมทางการเมือง	10
รูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง	12
ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการบริหาร	18
ประเภทของการมีส่วนร่วมทางการบริหาร	19
รูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการบริหาร	22
รัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	25
ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม	30
ปัจจัยด้านวัฒนธรรมทางการเมือง	30
ปัจจัยด้านทัศนคติ	38
ปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจ	41
การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่น	46
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	52

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3	
องค์การบริหารส่วนตำบลใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้	56
ประวัติความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบล	56
โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล	60
รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล	63
องค์การบริหารส่วนตำบลใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้	65
ข้อมูลพื้นฐานของ อบต.ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	70
บทที่ 4	
ระเบียบวิธีวิจัย	79
ที่มาของข้อมูล	79
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	79
เครื่องมือการวิจัย	83
หลักเกณฑ์การให้คะแนนในการตอบแบบสอบถาม	85
การวัดความเชื่อถือของเครื่องมือวิจัย	89
ตัวแปรและสมมติฐานของการวิจัย	90
หน่วยในการวิเคราะห์	91
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	92
บทที่ 5	
การวิเคราะห์ข้อมูล	93
บทที่ 6	
สรุป อภิปรายผลการวิจัย	149
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

แนวความคิดในการจัดการปกครองท้องถิ่นแบบองค์การบริหารส่วนตำบล ได้เกิดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2499 ในรัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในระดับตำบลและหมู่บ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของตำบลและเพื่อสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น (ดูคำปรารภของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 222/2499 เรื่อง ระเบียบบริหารราชการส่วนตำบลและหมู่บ้าน ลงวันที่ 8 มีนาคม 2499) โดยกำหนดให้ทุกจังหวัดจัดตั้งสภาตำบลขึ้นในทุกตำบลให้แล้วเสร็จใน 3 เดือน และเพื่อรองรับนโยบายการจัดตั้งสภาตำบลดังกล่าว ในวันที่ 29 ธันวาคม 2499 สภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบ พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 74 ตอนที่ 11 ลงวันที่ 29 มกราคม 2500) ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลตามกฎหมายดังกล่าวได้มีผลบังคับใช้จนกระทั่งปี พ.ศ. 2515 รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ได้มีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ให้ยกเลิกสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลตามกฎหมายเดิมทั้งหมด และให้ใช้รูปแบบของสภาตำบลตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 เพียงรูปแบบเดียว ซึ่งโดยผลของประกาศคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าว ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีอยู่ในขณะนั้นจำนวน 59 แห่ง ถูกยกเลิกทั้งหมด หน่วยการปกครองท้องถิ่นในระดับตำบลและหมู่บ้าน จึงมีเพียงสภาตำบลตามประกาศดังกล่าวเพียงรูปแบบเดียว จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2537 รัฐบาลนายชวน หลีกภัย ได้ประกาศใช้ พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยให้ยกเลิกสภาตำบลตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 และให้จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง และในวันที่ 2 มีนาคม 2538 ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 618 แห่ง และหลังจากนั้นกระทรวงมหาดไทยก็ได้มีการประกาศจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นมาใหม่เป็นระยะ จนกระทั่งปัจจุบันได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้น 6,397 แห่ง ดังนั้น ในอนาคตบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของท้องถิ่น ทั้งนี้ เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลที่จัดตั้งขึ้น นอกจากจะมีฐานะเป็น

นิติบุคคล มีงบประมาณและบุคลากรเป็นของตนเองแล้ว ยังมีอำนาจในการตัดสินใจกำหนดนโยบายหรือทิศทางในการพัฒนาตำบล มีอำนาจในการบริหารจัดการให้เป็นไปตามนโยบายของตำบล รวมทั้งมีอำนาจในการตราข้อบังคับตำบลเพื่อบังคับใช้กับประชาชนในเขตตำบลของตนเองด้วย

สำหรับความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพ (Efficiency) ต่อการพัฒนาท้องถิ่นและสร้างความพึงพอใจ (Satisfaction) ให้กับประชาชนในชุมชน นอกจากจะขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสมรรถนะ (Capability) ขององค์การบริหารส่วนตำบลในการบริหารจัดการ (Administration) ทรัพยากรทางการบริหารขององค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดแล้ว ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม (Participation) ของประชาชนต่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลก็เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อระบบการเมืองการปกครองในทุกรูปแบบและทุกระดับ จะก่อให้เกิดการควบคุมจากประชาชน (Popular Control) ต่อบุคคลที่ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในหน่วยการปกครองนั้น ๆ ทำให้บทบาทของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งในองค์กรการเมืองได้กระทำบทบาทของการกระทำจริง (Actual Role) กับบทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) หรือบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง (Expected Role) ให้มีความสอดคล้องต่อกัน ซึ่งจากความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ก็ได้มีบทบัญญัติที่สะท้อนความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในหลายมาตรา อาทิ ในหมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 76 ได้บัญญัติไว้ว่า "รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง..." หรือในหมวด 9 ว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น มาตรา 286 ได้บัญญัติให้สิทธิกับผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรการปกครองท้องถิ่นในการถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้พ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระได้ หรือในมาตรา 287 ได้กำหนดให้ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรการปกครองท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่น เพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ เป็นต้น ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่น ดังนั้น ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการปกครองท้องถิ่นแบบองค์การบริหารส่วนตำบล จึงขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้น เพื่อเป็นการแสวงหาคำตอบจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในระดับพื้นที่ ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยว่าประชาชนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มีพฤติกรรมการ

เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างน้อยแค่ไหน รวมทั้ง เพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่เป็นตัวกระตุ้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการปรับปรุงแก้ไขหรือแสวงหามาตรการในการสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจการของท้องถิ่นได้มากขึ้น โดยเลือกศึกษาจากประชาชนที่อยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันประกอบด้วย จังหวัดยะลา นราธิวาส ปัตตานี สงขลา และสตูล ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประชาชนบางส่วนมีลักษณะพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรมที่แตกต่างจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. ศึกษารูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล
2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจของประชาชน ปัจจัยด้านสมรรถนะทางการเมืองของประชาชน ปัจจัยด้านทัศนคติของประชาชน ปัจจัยด้านชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจัยด้านสมรรถนะหรือบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจัยด้านความแตกต่างของสังคม วัฒนธรรมของชุมชน กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล
4. ศึกษาปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
  - 1.1 ในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะปัจจัยส่วนบุคคล (ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม ศาสนา ระยะเวลาที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ ภาษาและวัฒนธรรมของครอบครัว) ปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจของประชาชน ปัจจัยด้านสมรรถนะทางการเมืองของ

ประชาชน ปัจจัยด้านทัศนคติของประชาชน ปัจจัยด้านชั้นของอบต. (ประกอบด้วยอบต. ชั้น 1 – 5) ปัจจัยด้านสมรรถนะหรือบทบาทของอบต. ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล (ประกอบด้วย อบต. ในชุมชนชนบทที่เป็นเกษตรกรรมกับ อบต. ในชุมชนกึ่งเมือง กึ่งชนบทที่ไม่เป็นเกษตรกรรม) ปัจจัยด้านความแตกต่างของสังคม วัฒนธรรมของชุมชน (ชุมชนไทยพุทธกับชุมชนไทยมุสลิม) เพื่อศึกษาว่าปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับระดับและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหรือไม่

1.2 ในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลจะศึกษาระดับและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งในด้านของการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ (Administrative Participation) รวมทั้ง ปัญหาอุปสรรคของประชาชนในการมีส่วนร่วมดังกล่าว

2. ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา

2.1 ศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.2 เนื่องจากกระทรวงมหาดไทยได้มีการประกาศยกฐานะสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 เป็นระยะ ดังนั้น เพื่อให้การศึกษาดังกล่าวมีความชัดเจนและได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ ผู้วิจัยจึงจะศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการจัดตั้งและปฏิบัติหน้าที่มาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปีงบประมาณ จึงจำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการจัดตั้งก่อนวันที่ 31 ธันวาคม 2541 เท่านั้น

นิยามเชิงปฏิบัติการ

ปัจจัยที่มีผล หมายถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานของอบต. ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) และการมีส่วนร่วมทางการบริหาร (Administrative Participation)

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การแสดงออกทั้งในด้านความคิดเห็นและการปฏิบัติของประชาชนในพื้นที่ของอบต. ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายและต่อการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อประโยชน์ของประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยแบ่งเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) และการมีส่วนร่วมทางการบริหาร (administrative participation)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองของอบต. เพื่อมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและต่อการบริหารงานขององค์กรและบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล อาทิ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล การวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของบุคคลหรือทีมที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือการรวมกลุ่มกันเพื่อผลักดันข้อเรียกร้องหรือความต้องการของกลุ่มตนต่อผู้บริหารของอบต. เป็นต้น

การมีส่วนร่วมทางการบริหาร หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนได้เข้าร่วมกระทำในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลในลักษณะของการมีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมและการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลใน 5 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ ที่มีการจัดตั้งก่อนวันที่ 31 ธันวาคม 2541 จำนวน 365 แห่ง ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนราธิวาส 75 แห่ง จังหวัดยะลา จำนวน 53 แห่ง จังหวัดปัตตานี จำนวน 87 แห่ง จังหวัดสตูล จำนวน 29 แห่ง และจังหวัดสงขลา จำนวน 121 แห่ง

ชุมชนไทยพุทธ หมายถึง ชุมชนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีประชาชนในพื้นที่นับถือศาสนาพุทธมากกว่าร้อยละ 50 และมีลักษณะของสังคม วัฒนธรรมของคนในชุมชนเป็นแบบไทยพุทธ

ชุมชนไทยมุสลิม หมายถึง ชุมชนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีประชาชนในพื้นที่นับถือศาสนาอิสลามมากกว่าร้อยละ 50 และมีลักษณะของสังคม วัฒนธรรมของคนในชุมชนเป็นแบบไทยมุสลิม

ชุมชนชนบทและเป็นเกษตรกรรม หมายถึง ชุมชนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีลักษณะทางกายภาพของชุมชนแบบชนบทและประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร

ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและไม่เป็นเกษตรกรรม หมายถึง ชุมชนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีลักษณะทางกายภาพของชุมชนแบบสังคมเมืองและประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบรูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล
2. ได้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล
3. ได้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจัยด้านทัศนคติ ปัจจัยด้านสมรรถนะทางการเมืองของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจัยด้านชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจัยด้านความแตกต่างของสังคม วัฒนธรรมของชุมชน และปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล
4. ได้ทราบปัญหาอุปสรรคของประชาชนต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล
5. ได้นำผลการวิจัยไปใช้ในการเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบาย (กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย และคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น) และหน่วยงานระดับปฏิบัติการ (องค์การบริหารส่วนตำบลในระดับพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้) เพื่อกำหนดเป็นนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลให้เพิ่มมากขึ้น

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้" ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวความคิดในการศึกษา ดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. แนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (Participation)

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในทุกระบบการเมือง โดยเฉพาะการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่ถือว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจของประชาธิปไตย เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนนอกจากจะก่อให้เกิดการติดต่อสื่อสาร การรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร อันจะทำให้เกิดการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย การตัดสินใจที่ถูกต้อง และสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกในระบบสังคมนั้น ๆ แล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการแสดงออกซึ่งข้อเรียกร้อง ความต้องการ ความคิดเห็น ปฏิกริยา ความพึงพอใจ และการตอบสนอง ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างและสนับสนุน ตลอดจนแสดงถึงความรับผิดชอบระหว่างประชาชนกับผู้ปกครองรัฐบาล หรือตัวแทนของประชาชนที่ทำหน้าที่ดำเนินกิจการของบ้านเมืองให้มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชน (ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ, 2540 : 5) ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมือง(Political Participation) และการมีส่วนร่วมทางการบริหาร (Administrative Participation) จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

1. การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation)

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการกระทำกิจกรรมที่ประชาชนหรือกลุ่มคนในสังคมได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมือง ทั้งการเข้าไปเกี่ยวข้องในบางส่วนของกิจกรรมทางการเมือง หรือเข้าไปเกี่ยวข้องในกระบวนการทุกขั้นตอนของกิจกรรม เพื่อเข้าไปมีส่วนแบ่งในกิจกรรม

ร่วมรับภารกิจหรือมีความรับผิดชอบร่วมกับคนอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจหรือแสดงความคิดเห็น ซึ่งการร่วมดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ นั้น จะเป็นไปเพื่อการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ในการนำไปพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งในประเด็นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้ นักวิชาการได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ดังนี้

ชลลดา แสงมณี (2542 : 58) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมในลักษณะต่างๆที่ประชาชนเข้าไปเกี่ยวข้องจะโดยเจตนาหรือไม่เจตนา จะโดยสมัครใจหรือไม่สมัครใจ จะโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ เพื่อเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย และการปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือฝ่ายบริหารทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

Myron Weiner (1971 อ้างในถวิลวดี บุรีกุล, 2543 : 8) ได้สำรวจและรวบรวมความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 10 ความหมาย ดังนี้

1. การกระทำที่สนับสนุน หรือเรียกร้องต่อคณะผู้ปกครองประเทศเพื่อให้สนองต่อความต้องการ
2. ความพยายามที่จะสร้างผลกระทบ หรือใช้อิทธิพล (Influence) ต่อการดำเนินงานของรัฐบาล หรือในการเลือกผู้นำในรัฐบาล
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมาย และได้รับการรับรองว่าถูกต้อง (Legitimate)
4. การให้มีตัวแทน (Representative) เพื่อเข้าไปใช้อำนาจแทนตน
5. การละวางหรือแยกตนเองออกจากการเมือง (alienation) เนื่องจากเห็นว่าแม้เข้าไปยุ่งกับการเมืองก็ไม่ทำให้เกิดผลอะไรขึ้น ซึ่งแตกต่างจากความเฉื่อยชา หรือเมินเฉยทางการเมือง (Apathy) ซึ่งเป็นการขาดความสนใจทางการเมืองโดยสิ้นเชิง และไม่กระทำการใด ๆ ทางการเมืองเลย
6. ความกระตือรือร้น (Active) ที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองหรือเป็นผู้ที่ชอบกระทำกิจกรรมทางการเมือง (activist)
7. การกระทำที่ต่อเนื่องอย่างคงที่ (Persistence continue) ซึ่งอาจเป็นการกระทำที่มีความเป็นสถาบัน (institutionised) และมีการจัดตั้งหรืออาจเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด เช่น การก่อการจลาจล
8. การกระทำที่มุ่งต่อการเลือกผู้นำทางการเมือง หรือมุ่งที่จะมีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะ (public policies) หรือเป็นความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของทางราชการ (bureaucratic actions)

9. การกระทำที่เป็นกิจกรรมอันมีผลกระทบต่อการเมืองระดับชาติ

10. การกระทำที่มีลักษณะเป็น "การกระทำทางการเมือง" (A political act)

Huntington and Nelson (อ้างใน ปิยะนุช เงินคล้าย, 2540 : 9) ได้ให้ความหมายของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองว่า เป็นกิจกรรมของราษฎรที่มุ่งจะใช้อิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล อาจจะมีอยู่ในรูปของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยอาจมีแผนการดำเนินงานหรือไม่มี บ่อยครั้งหรือนาน ๆ ครั้ง โดยสงบหรือรุนแรง ถูกต้องตามกฎหมายหรือผิดกฎหมาย มีประสิทธิภาพหรือไม่มีประสิทธิภาพก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับนิยามของ Myron Weiner (1971 อ้างใน ถวิลวดี บุรีกุล, 2543 : 8) โดย Myron Weiner ยังได้เน้นอีกว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองต้องเป็นการกระทำโดยสมัครใจไม่ว่าจะเป็นผลสำเร็จหรือไม่ก็ตาม

ธงชัยและเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (อ้างใน ถวิลวดี บุรีกุล, 2543: 9) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการกระทำ (Action) ที่ปัจเจกชน (Individual) หรือกลุ่มบุคคล (Group) ที่ไม่ว่าจะมีระดับของการจัดองค์การมากน้อยอย่างไร เพื่อมีอิทธิพลต่อการเลือกสรรผู้นำทางการเมืองหรือรัฐบาลทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และเพื่อมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะและการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทั้งให้การสนับสนุนหรือต่อต้าน การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงมีหลากหลายรูปแบบ และหลายระดับ

Bullock and Stattybrass (อ้างใน ถวิลวดี บุรีกุล, 2543 : 7) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การที่บุคคลจะต้องได้รับผลประโยชน์โดยการตัดสินใจ ซึ่งกระทำโดยสถาบันทางการเมืองและสังคม และจะต้องร่วมในการตัดสินใจด้วย

Milbrath (อ้างใน อติศักดิ์ มณีรัตน์, 2543: 10 – 11) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันในสัมพันธภาพที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน โดยทุกรูปแบบของสังคมมนุษย์จะมีการเมืองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแฝงด้วยเสมอ การมีส่วนร่วมจึงอาจมีลักษณะเป็นการเรียกร้องต่อระบบการเมือง ให้ตอบสนองวัตถุประสงค์ที่ต้องการ (Easton, 1965) หรือในอีกแง่มุมหนึ่ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจเป็นการกระทำของพลเมืองที่ต้องการมีอิทธิพลต่อรัฐบาล รวมทั้ง การสนับสนุนรัฐบาลและพรรคการเมือง ด้วยการกระทำที่กระตือรือร้น หรือการกระทำกิจกรรมอย่างเป็นทางการและเป็นทางการ เพื่อการสนับสนุนอย่างเปิดเผยก็ได้เช่นกัน

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยยังมีความสำคัญต่อการเลือกผู้นำหรือผู้แทนของตนให้ไปทำหน้าที่ผู้ปกครองหรือดำเนินการตามความต้องการของตนเอง ทั้งนี้ เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าว ทำให้ประชาชนมีโอกาสสื่อสารข้อมูล ความคิด ความต้องการไปสู่รัฐบาล เพื่อให้ได้รับการตอบสนอง โดยเฉพาะในระบบ

ประชาธิปไตยที่ประชาชนมีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการเลือกผู้นำอย่างสม่ำเสมอและโดยเสรี ดังนั้น แม้ว่าจะไม่ถือว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเป็นเอกลักษณ์ หรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะระบบการเมืองในระบบประชาธิปไตยก็ตาม แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตยเป็นอย่างยิ่ง เพราะการมีส่วนร่วมอย่างเสรีในกระบวนการเมืองการปกครองทั้งโดยตรงและทางอ้อม อาทิ การเลือกตั้ง การควบคุมผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของรัฐบาล การเรียกร้อง หรือร้องเรียน ไม่ว่าจะเป็นการพบปะโดยตัวเอง การใช้ลายลักษณ์อักษร ไปจนกระทั่งการชุมนุมประท้วง เดินขบวน เป็นกลไกที่สำคัญต่อระบบประชาธิปไตย (อดิศักดิ์ มณีรัตน์, 2543 : 11)

จากความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น สามารถสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นการกระทำของราษฎร ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการใช้อิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล เพื่อมุ่งบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางสังคม อีกทั้งเกี่ยวข้องกับทั้งทางจิตใจและสังคมโดยส่วนรวม

1.2 ประเภทของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

Milbrath (อ้างใน ชลลดา แสงมณี , 2542: 62 – 63) ได้แบ่งประเภทของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ และจัดลำดับความสำคัญจากน้อยไปมาก 14 ระดับ ดังนี้คือ

1. การที่บุคคลสนองตอบต่อสิ่งเร้าทางการเมือง (Exposing oneself to political stimuli)
2. การที่บุคคลลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (Voting)
3. การที่บุคคลริเริ่มการอภิปรายถกเถียงทางการเมือง (Initiating a political discussion)
4. การที่บุคคลพยายามพูดจาชักชวนให้ผู้อื่นไปออกเสียงเลือกตั้ง (Attempting to talk another into voting a certain way)
5. การที่บุคคลติดเครื่องหมายหรือแผ่นป้ายโฆษณาหาเสียง (Wearing a button or putting a sticker on the car)
6. การที่บุคคลติดต่อเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่หรือผู้นำทางการเมือง (Contacting a public official or a political leader)
7. การที่บุคคลช่วยเหลือทางการเงินแก่พรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง (Making a monetary contribution to a party or candidate)

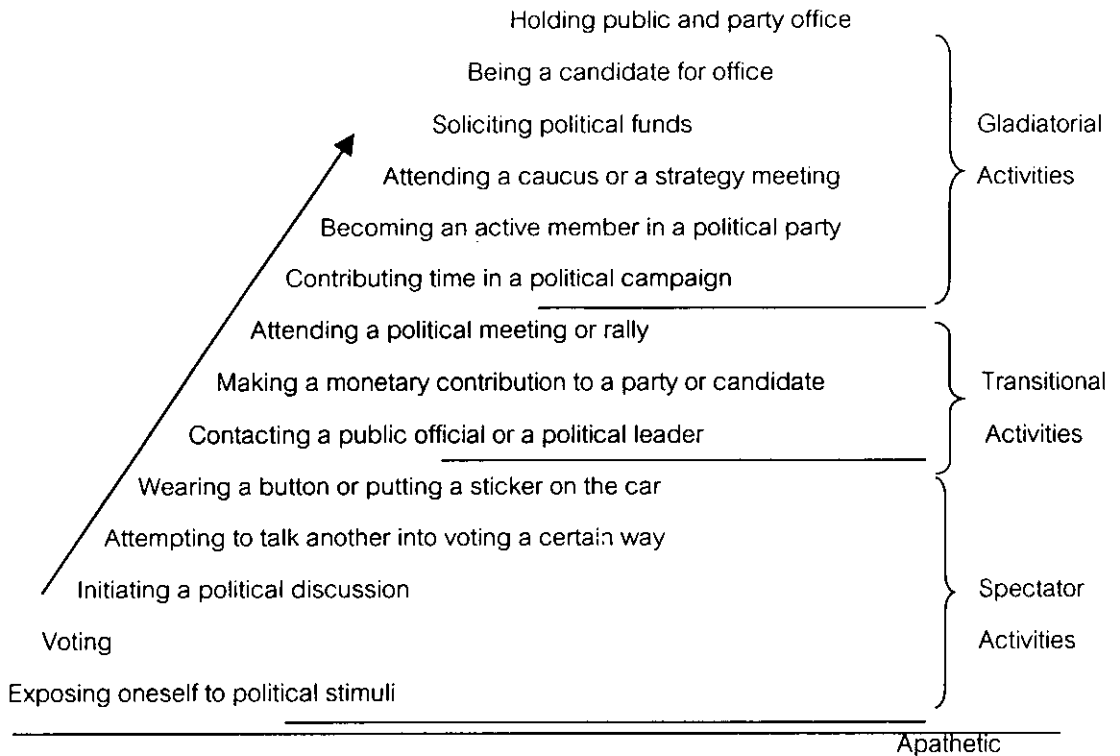

8. การที่บุคคลเข้าร่วมในการประชุมทางการเมือง (Attending a political meeting or rally)
9. การที่บุคคลสละเวลาเพื่อช่วยหาเสียงเลือกตั้ง (Contributing time in a political campaign)
10. การที่บุคคลเป็นสมาชิกผู้กระตือรือร้นของพรรคใดพรรคหนึ่ง (Becoming an active member in a political party)
11. การที่บุคคลเข้าร่วมประชุมในคณะกรรมการกลางของพรรคการเมือง (Attending a caucus or a strategy meeting)
12. การที่บุคคลช่วยหาทุนให้พรรคการเมือง (Soliciting political funds)
13. การที่บุคคลเป็นผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง (Being a candidate for office)
14. การที่บุคคลได้รับเลือกเข้าดำรงตำแหน่งของรัฐ และพรรคการเมือง (Holding public and party office)

นอกจากนี้ Milbrath (อ้างใน ชลลดา แสงมณี, 2542 : 63) ยังได้จัดประเภทของบุคคลที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในกิจกรรมรูปแบบดังกล่าว ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ผู้ที่แยกตัวเอง (Apathetic) คือ บุคคลที่ถอนตัวออกไปจากกระบวนการทางการเมือง ซึ่งในจำนวนประชากรวัยหนุ่มสาวในสหรัฐอเมริกา มีถึง 1 ใน 3
2. ผู้เฝ้ามอง (Spectators) คือ บุคคลที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ ในจำนวนประชากรวัยหนุ่มสาวทั้งหมดของสหรัฐอเมริกาคาดว่ามีบุคคลประเภทนี้อยู่ถึงร้อยละ 60
3. ผู้ต่อสู้ในเวที (Gladiators) คือ บุคคลที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน ซึ่งมีเพียงร้อยละ 5 – 7 ของประชากรวัยหนุ่มสาวทั้งหมดของสหรัฐอเมริกา

HIERARCHY OF POLITICAL INVOLVEMENT

ภาพประกอบที่ แสดงลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ที่มา : Lester W. Milbrath (1965: 18 อ้างใน Robert S. Ross: 6)

1.3 รูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยนั้น เป็นกิจกรรมที่มีรูปแบบและลักษณะหลากหลาย ซึ่งขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและวิธีการกระทำได้หลายอย่างต่าง ๆ กัน ดังนี้ (ปิยะนุช เงินคล้าย, 2540: 10 – 14)

1. รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง (Direct Participation) และการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม (Indirect Participation) รูปแบบแรก ได้แก่ วิธีการต่างๆที่ประชาชนพยายามกระทำเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาล จะเป็นการติดต่อโดยตรงกับตัวแทนของรัฐบาล หรือการเข้าไปดำเนินกิจกรรมทางการเมืองโดยตนเองลงสมัครรับเลือกตั้ง เป็นต้น ซึ่งมีใช่เป็นกิจกรรมหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่กระทำได้โดยคนส่วนใหญ่ แต่กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง 2 ชนิดก็มีความเกี่ยวพันกันอย่างมาก เพราะกิจกรรมที่ประชาชนกระทำ ได้แก่ การออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียงให้ผู้สมัครบางคนที่เขาสนับสนุน การเข้าร่วมกับพรรคการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ หรือการมีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น ๆ ของกิจกรรมทางการเมือง ส่วนการมีส่วนร่วม

ทางการเมืองโดยทางอ้อมเป็นวิธีการต่าง ๆ ที่ประชาชนใช้ในลักษณะที่ไม่ได้มีการติดต่อโดยตรงกับตัวแทนของรัฐบาล แต่เป็นกิจกรรมที่เรียกว่า "การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบปกติธรรมดา" (Ordinary Political Participation) อาทิ การไปเลือกตั้ง หรือกิจกรรมไม่ได้มุ่งหวังผลประเด็นทางการเมืองหรือสังคมใดๆ เพียงประเด็นเดียว แต่ผลกระทบของการมีส่วนร่วมนั้นอาจจะกว้างขวาง และเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับสังคมสมัยใหม่ที่ประชาชนทุกคนไม่อาจเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงได้

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบปกติ (Normal Political Participation) เพื่อผลักดันหรือควบคุมทิศทางหรือวิธีการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงบทบาทของนโยบาย ให้มุ่งไปในทิศทางที่พึงปรารถนาโดยทั่วไป เช่น ต้องการบริการสวัสดิการเพิ่มขึ้น ลดการแทรกแซงกิจการโดยรัฐลง คุ้มครองสวัสดิการและแรงงานเด็ก สตรี ผู้บริโภค ฯลฯ

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบก้าวร้าว (Aggressive Political Participation) หรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่ปกติ (Unconventional Political Behavior) เช่น การประท้วง หรือการเดินขบวน การจลาจล หรือการใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ

4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอิสระสมัครใจ (Voluntary Participation) ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ตั้งใจ หรือมีผลกระทบต่อการทำงานของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยตรงเพื่อผลต่อการดำเนินนโยบายสาธารณะ หรืออาจจะเป็นการกระทำโดยทางอ้อม โดยการเลือกบุคคลผู้จะตัดสินใจนโยบายสาธารณะ สิ่งสำคัญคือ เป็นการมีส่วนร่วมโดยมิได้ถูกบังคับผูกมัด โดยได้รับค่าตอบแทนใดๆ หากเป็นการกระทำโดยสมัครใจของตนเอง

5. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบระดมหรือถูกปลุกระดม (Mobilization) การปลุกระดมทางการเมือง (Political Mobilization) หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ผู้สมัครแข่งขันทางการเมือง พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มบุคคลผู้กระทำกิจกรรมทางการเมืองใช้ในการชักจูงใจให้ประชาชนเข้าร่วมด้วย กล่าวคือ การปลุกระดมจะทำให้บุคคลมีความโน้มเอียงเพิ่มขึ้นในการเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นการปลุกระดมโดยตรง คือ การติดต่อตัวต่อตัว การรณรงค์ค้นหาเสียงแบบเคาะประตู ส่งจดหมายถึงตัว การใช้สื่อวิทยุ โทรทัศน์ เพื่อเข้าถึงประชาชนจนถึงรากเหง้าด้วยตัวนักการเมืองเองก็ดี หรือจะเป็นการปลุกระดมโดยทางอ้อมโดยผ่านคนอื่น เช่น เพื่อนฝูง ครอบครัว เพื่อนร่วมงาน ผู้อุปถัมภ์ที่สนิทสนมคุ้นเคย หรือไว้วางใจชักจูงให้ประชาชนเข้าร่วมทางการเมืองก็ได้ นอกจากนี้นักวิชาการบางคนยังรวมถึงการมีส่วนร่วมแบบ "พิธีการ" หรือการ "สนับสนุน" ที่ราษฎรเข้าร่วมแสดงการสนับสนุน เช่น การเดินพาเหรด การทำงานในโครงการพัฒนา เข้าร่วมกลุ่มเยาวชนที่รัฐบาลจัดหรือการออกเสียงเลือกตั้งในการเลือกตั้งแบบพิธีการอีกด้วย

6. การมีส่วนร่วมแบบเต็ม (Full Participation) ซึ่งหมายถึงกระบวนการที่บุคคลสามารถมีอำนาจเป็นผู้ตัดสินใจสามารถกำหนดผลลัพธ์ได้ และการมีส่วนร่วมบางส่วน (Partial Participation) ซึ่งบุคคลอาจจะมีความสามารถหรืออิทธิพลบางส่วนในการตัดสินใจ แต่ในขั้นสุดท้ายจะตกอยู่กับผู้มีอำนาจหน้าที่แต่ผู้เดียว

นอกจากนั้นยังอาจจะมีนักวิชาการบางคนพยายามจำแนกให้เห็นรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบเปิดเผยและซ่อนเร้น (Overt and Covert Participation) ซึ่งก็เป็นทัศนะวิเคราะห์ให้เห็นถึงความหลากหลายของการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังครอบคลุมไปถึงการเป็นผู้นำหรือเป็นสมาชิกร่วมกิจกรรมร่วมองค์กรในระดับต่างๆอีกด้วย

อย่างไรก็ดี การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นเครื่องหมายแสดงให้เห็นถึงระดับของการพัฒนาทางการเมือง และกลายมาตริวัดอันหนึ่งของความทันสมัยของสังคม (Modernization) ไม่ว่าจะในรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไรก็ตามก็กล่าวข้างต้นก็ตาม เพราะเป็นเครื่องชี้พฤติกรรมและกิจกรรมทางการเมืองของคน ซึ่งถึงแม้จะมีความแตกต่างกันในรูปแบบ แต่ให้ผลลัพธ์หรือผลกระทบทางการเมืองได้เช่นเดียวกัน และอาจจะถือได้ว่าเป็นปทัสฐานอันหนึ่งของประชาธิปไตยที่ควรจะถูกปลูกฝังเพื่อให้ประชาชนยังมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยคนส่วนใหญ่ จะเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทางอ้อม แต่ก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ ที่มีความแตกต่างจากประชาธิปไตยโดยตรงในสมัยกรีกโบราณ ที่ประชาชนพลเมืองมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยตรง ปัจจุบันขนาดจำนวนของประชาชนทำให้ประชาชนทั้งหมดไม่สามารถเข้าไปมีบทบาทโดยตรงในกิจการของรัฐได้ ระบบการมีตัวแทนทางการเมืองจึงเกิดขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสและส่วนร่วมในการเลือกสรรตัวแทนของเขาให้ไปทำหน้าที่ทางการเมืองแทน ไปตัดสินใจ กำหนดนโยบาย และแก้ไขปัญหาของส่วนรวม แต่ปัญหาหลักของระบบการมีตัวแทนนั้น คือ การมีบุคคลใดหรือหมู่ใดก็ไม่อาจจะพูดแทนกลุ่มบุคคลที่ใหญ่กว่าที่เขาเป็นตัวแทนได้อย่างถูกต้องตามความต้องการของทุกคน ผู้แทนอาจจะมีการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจจากทัศนคติของตนเอง ทำให้เกิดปัญหาการมองที่ต่างมุมกัน

สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ถือเป็นหลักของการมีส่วนร่วมคือ ความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็น เรียกร้อง ต้องการ ในระบอบประชาธิปไตย เสียงของประชาชนต้องได้ยินชัดเจนถึงหูของผู้กำหนดนโยบายเพื่อเข้าใจถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชน แต่ในประเทศประชาธิปไตยแต่ละประเทศก็ไม่ได้หมายความว่าความเสมอภาคอย่างแท้จริงเกิดขึ้นในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเพราะประชาชนอาจมีความกระตือรือร้นไม่เท่ากันในกิจกรรมต่างๆ เนื่องจากมีความแตกต่างอันเกิดจากลักษณะทางสังคม ความต้องการ ความพอใจ และการจัดลำดับ

ความสำคัญในประเด็นปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ฉะนั้น แม้แต่การออกเสียงเลือกตั้งซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม และเป็นที่ต้องการมากที่สุดอันหนึ่ง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้ที่มาออกเสียงนั้นจะเป็นตัวแทนหรือกระบอกเสียงความต้องการของประชาชนทั้งหมด

นอกจากนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่เป็นทางอ้อม เช่น การสร้าง หรือ การสำรวจทัศนคติ การแสดงประชามติ เสนอความคิดเห็นผ่านสื่อมวลชน กระทำได้มากขึ้นและง่ายขึ้น ในยุคที่มีการพัฒนาเทคโนโลยี ข่าวสารที่ก้าวหน้า ซึ่งอำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถรักษา การติดต่ออย่างสม่ำเสมอไว้ได้กับตัวแทนของเขาหรือรัฐบาล เปรียบได้กับระบบของการมีส่วนร่วมของ ผู้บริโภคและผู้ผลิตที่จะต้องตอบสนองซึ่งกันและกัน

จรรยา สุภาพ (2522 : 343 – 345) ได้แบ่งแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็น 2 ระยะเวลาด้วยกัน คือ

ระยะที่ 1 คือ แบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในอดีต

ระยะที่ 2 คือ แบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบัน

ระยะที่ 1 แบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในอดีต

1. การมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบกรีก (The Greek System) มีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะทำให้ประชาชนที่เป็นพลเมืองของประเทศได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองของตนเองโดยตรงในแบบตรงไปตรงมาเต็มที่ (direct and substantial) ในการแสดงความคิดเห็น ความต้องการ และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยตัดคนกลางที่เรียกว่า Agent ออกไป ให้ประชาชนกับรัฐบาลได้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ซึ่งจะมีการประชุมกันแบบง่าย ๆ ปราศจากพิธีรีตองใด ๆ ซึ่งเรียกว่า simple – face – to – face – meeting

2. การมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบโรมัน (The Roman System) จะแตกต่างจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรีก คือ ได้มีการกำหนดให้มีสภาแทนที่ประชุมประชาชนทั้งหมด เรียกว่า popular assembly ซึ่งมีอำนาจเฉพาะอย่าง ไม่ใช่มีอำนาจทุกอย่างเช่นที่ประชุมของกรีกโดย อำนาจดังกล่าว ได้แก่ การกำหนดตำแหน่งหน้าที่ การออกกฎหมายและยกเลิกกฎหมาย การแก้ปัญหา เกี่ยวกับเรื่องสงครามและสันติภาพ การพิพากษาคดี การลงโทษผู้กระทำผิด นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนในโรมันได้ใช้หลักหลายประการ เช่น

- สิทธิของเอกชน (Individual rights)
- กฎเกณฑ์ธรรมชาติ (Natural law)

- กฎหมายที่ประชาชนเผ่าต่างๆยึดถือและยอมรับ (The law of peoples)

3. การมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบ Feudal (Feudal System) จะแตกต่างออกไปจากหลักของทั้งกรีกและโรมัน คือ

3.1 มีความสัมพันธ์ระหว่าง Lord – vassal คือ ต่างฝ่ายต่างมีสิทธิหน้าที่โดยเฉพาะ lord มีหน้าที่ให้ความคุ้มครองและมีสิทธิในด้านการปกครอง vassal (ขุนนางชั้นผู้น้อย) มีหน้าที่ในการให้บริการต่างๆและมีสิทธิที่จะรับความคุ้มครอง

3.2 การมีส่วนร่วมในระบบ Feudal นี้อยู่ในขอบเขตที่จำกัด คือ อยู่ในวงเขตของบุคคลเพียงไม่กี่คน ประชาชนทั่วไปไม่มีโอกาสที่จะใช้สิทธิด้านนี้

3.3 การมีส่วนร่วมนี้จะทำได้เฉพาะเท่าที่ขุนนางหรือผู้ปกครองอนุญาต สิ่งที่เรียกกันว่า Equality หรือความเสมอภาคในการมีส่วนร่วมมีน้อยหรือแทบจะไม่มีเลย

3.4 มีหลัก The right of individual (สิทธิของเอกชน) คือ บุคคลแต่ละคนพึงมีสิทธิบางประการในสังคม สิทธิของเอกชนนี้มาจากความสัมพันธ์ระหว่าง lord กับ vassal คือ ความผูกพันระหว่างบุคคล ผู้ปกครอง และบุคคลที่อยู่ใต้ปกครอง

4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบสวิส (Landesgemeinden) มีลักษณะบางประการคล้ายกับของกรีก ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

4.1 การมีส่วนร่วมแบบสวิสไม่กำหนดให้เป็นรูปสภา แต่นิยมให้เป็นแบบของการประชุมระหว่างประชาชนผู้เป็นพลเมือง

4.2 ที่ประชุมมีลักษณะง่าย ๆ คือ Simple – face – to – face – meeting ประกอบด้วย ประชาชนสวิส

4.3 เป็นวิธีการแบบการมีส่วนร่วมโดยตรง โดยประชาชนไม่จำเป็นต้องตั้งตัวแทนของตนที่ประชุมจะทำหน้าที่กำหนดและวางนโยบาย รวมทั้งออกกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ใช้ในหมู่บ้านนั้นๆ

5. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบ New England เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา มีลักษณะดังนี้

5.1 เป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น ไม่ใช่ระดับชาติเช่นของกรีกหรือของโรมัน

5.2 เปิดโอกาสให้ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นสามารถเข้ามาร่วมดำเนินกิจการของเมืองได้ โดยพลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะดำเนินการดังกล่าวได้อย่างเต็มที่ ฉะนั้น ประชาชนไม่จำเป็นต้องเลือกผู้แทนเข้ามาดำเนินการใดๆ

ระยะที่ 2 แบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปัจจุบัน

1. การใช้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง (Suffrage)

การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง โดยบุคคลทุกคนควรจะมีคุณสมบัติเท่าเทียมกับบุคคลอื่นในการใช้สิทธิทางการเมือง และบุคคลทุกคนควรมีโอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจการเมืองของท้องถิ่นและของชาติ นอกจากนี้หลักเกณฑ์แบบประชาธิปไตยที่เรียกกันว่า Jacksonian Democracy ของ Andrew Jackson ก็ได้สนับสนุนให้ประชาชนมีสิทธิทั้งด้านการออกเสียงเลือกตั้งและการสมัครรับเลือกตั้งด้วย การกระทำทั้งสองประการนี้ เท่ากับเป็นเครื่องแสดงว่าประชาชนมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเต็มที่

2. การมีส่วนร่วมในทางการเมืองในรูปแบบของพรรคการเมือง หมายถึง กลุ่มบุคคลซึ่งมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกันเกี่ยวกับวิธีการ กระบวนการ วัตถุประสงค์ ในการปกครองบ้านเมือง หรือมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกันในหลักการ แนวนโยบายของชาติและแนวนโยบายทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ บุคคลดังกล่าวมีเจตจำนงที่จะนำเอาวิธีการ วัตถุประสงค์ และนโยบายของตนไปใช้เป็นหลักในการดำเนินงานของชาติ เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าพรรคการเมืองกับการเมืองของรัฐเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก การที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในพรรคการเมือง เข้าดำเนินกิจการในทางการเมือง หรือร่วมมือในพรรคการเมือง แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความสนใจที่จะมีบทบาทในการเมืองการปกครองของชาติ กล่าวโดยสรุป พรรคการเมืองที่ดี เป็นสถาบันที่จำเป็นและมีประโยชน์ต่อระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมในพรรคการเมืองเท่ากับว่าบุคคลได้มีส่วนร่วมสร้างเสริมความเจริญของชาติด้วย

3. การมีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยผ่านทางกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง กลุ่มใด ๆ ซึ่งต้องการประโยชน์เฉพาะอย่าง ต้องการที่จะขยายผลประโยชน์ที่มีอยู่แล้วออกไปให้กว้างขวาง หรือปรารถนาที่จะหาหลักประกันให้กับผลประโยชน์ของตน หรือต้องการจะให้มีการสนับสนุนเพิ่มพูนผลประโยชน์ของตนให้มากยิ่งขึ้น

2. การมีส่วนร่วมทางการบริหาร (Administrative Participation)

2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการบริหาร

การมีส่วนร่วมทางการบริหาร หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของประชาชน ทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปต่างๆ โดยมีรัฐบาลเป็นผู้ทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ โดยใช้ความพยายามและความเป็นตัวของตัวเองเข้าดำเนินการควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบัน เพื่อแก้ไขปัญหาของตนเองและชุมชนตามวิถีทางประชาธิปไตยให้บรรลุตามเป้าหมายที่พึงประสงค์ร่วมกัน ซึ่งในส่วนของกรมีส่วนร่วมทางการบริหารนี้ ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ประกาศรี พัททษลินสุข (2532 : 24) และ สุจินต์ ดาววีระกุล (2527 : 18) ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมทางการบริหารตรงกันว่า เป็นกระบวนการที่ประชาชนให้ความสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อตัวประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อตนเอง และมีส่วนดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้ปรารถนาหรือที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ต้องมีใ้การกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก การเข้ามามีส่วนร่วมต้องเป็นการเข้าร่วมตลอดกระบวนการพัฒนา ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้รู้จักตัดสินใจและปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ สามารถพัฒนาสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง

จำนง ไพโรจน์ (2533 : 11) ได้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมทางการบริหารว่า หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนได้แสดงออกทางพฤติกรรมร่วมกับชุมชน ซึ่งเริ่มจากการที่ประชาชนเข้าใจสภาพที่แท้จริงของชุมชน และเห็นช่องทางที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เมื่อประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องกันก็จะแสดงออกทางพฤติกรรมร่วมในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น ร่วมกันคิดแก้ปัญหา หาทางเลือกในการแก้ปัญหาและตัดสินใจดำเนินการตามวิถีทางประชาธิปไตยเพื่อบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ร่วมกัน

นิรันดร เมธา (อ้างอิงใน ปฤษฎา บุญเจือ, 2536: 21) ได้ให้ความหมายในแง่ของนักปฏิบัติว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนพิจารณาได้จากการปฏิบัติที่เป็นจริง และจากการปฏิบัติประชาชนจะได้ข้อสรุปซึ่งนอกจากประชาชนจะเข้าใจแล้ว ยังสามารถถ่ายทอดไปให้ผู้อื่นได้ด้วย ขณะที่ เสน่ห์ จามริก (อ้างใน จักรพงษ์ ทองเพชร, 2539: 12) ในฐานะนักรัฐศาสตร์มองว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่ายและยังอาจเป็นการปูพื้นฐานความมั่นคงสำหรับวิวัฒนาการไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่นได้ในบั้นปลาย และได้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เริ่มต้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมของแต่ละคนมีประโยชน์

เกี่ยวข้องและสนใจเป็นเรื่อง ๆ ไป ข้อสำคัญกิจกรรมเหล่านั้นต้องสัมพันธ์กับความต้องการและปัญหาของชาวบ้าน และยังให้รายละเอียดว่า ที่เข้าร่วมก็เพื่อประโยชน์ของตนเองและชุมชนทำให้เข้าใจได้มากกว่า “เข้าร่วมโดยสมัครใจ” หรือ “การเปิดโอกาสให้เข้าร่วม” ในขณะเดียวกันประชาชนจะเกิดการพัฒนาความคิดได้ ในที่สุดจะสามารถพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้ และจุดสูงสุดของการพัฒนา คือ การพัฒนาขีดความสามารถเพื่อการพึ่งพาตนเอง คือการปกครองตนเองของท้องถิ่น

จากความหมายของการมีส่วนร่วมทางการบริหารดังกล่าว จึงอาจสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการบริหาร หมายถึง การที่ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และการดำเนินการของโครงการ ตลอดจนการมีส่วนร่วมรับประโยชน์จากโครงการ เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง

2.2 ประเภทของการมีส่วนร่วมทางการบริหาร

คีนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2544 : 11) ได้แบ่งประเภทการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 6 ประเภทด้วยกัน ดังนี้

1. การให้ข้อมูล เป็นวิธีที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชนเพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ แต่ไม่เปิดโอกาสให้มีการแสดงข้อคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ เช่น กรณลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ การทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรม

2. การเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน ผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ข้อมูลมากขึ้น ให้ประเด็นในการประเมินผลชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การบรรยายให้ประชาชนฟังถึงกิจกรรม แล้วรับข้อคิดเห็น

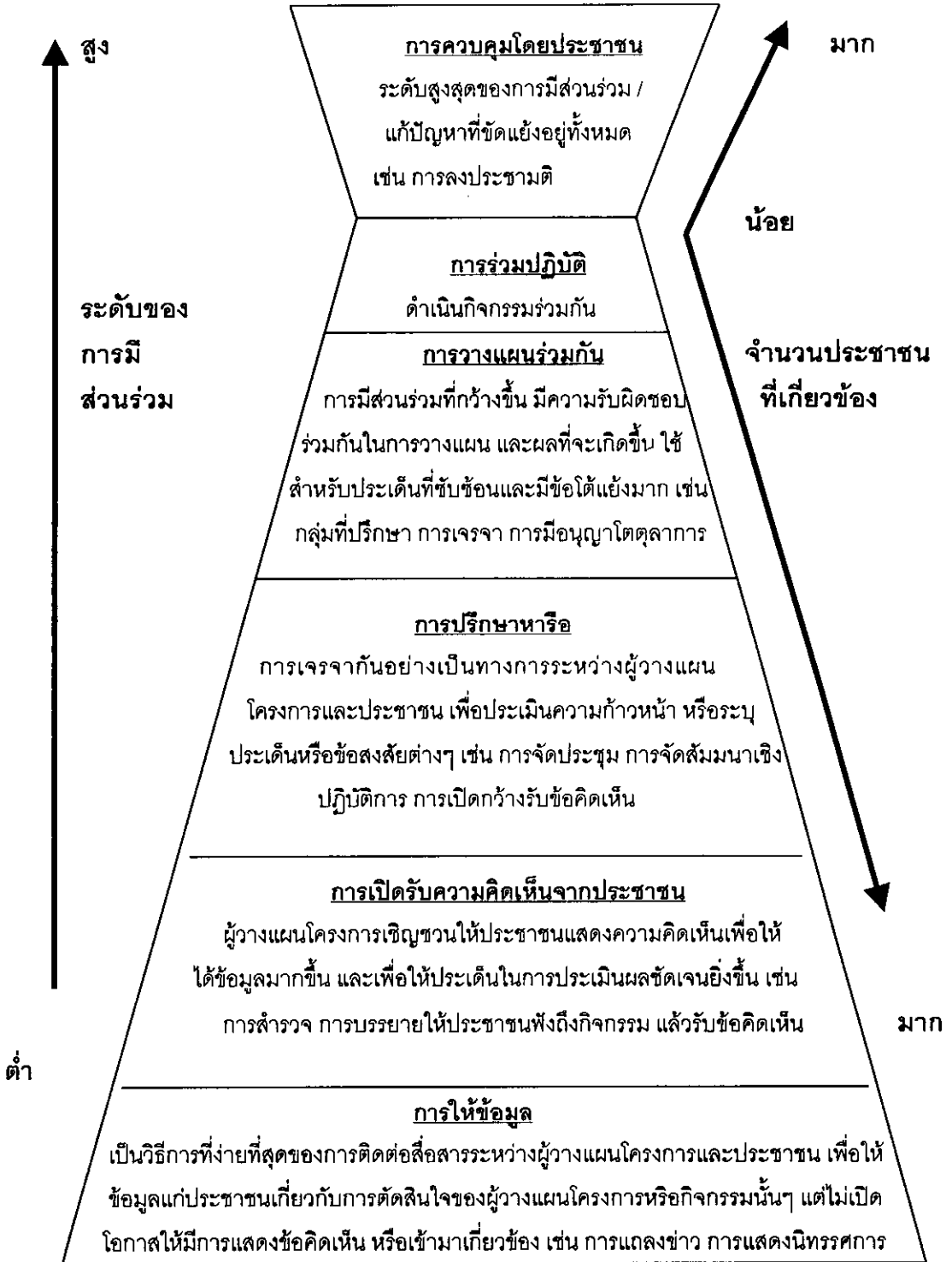
3. การปรึกษาหารือ การเจรจากันอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นหรือข้อสงสัยต่างๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การเปิดกว้างรับข้อคิดเห็น

4. การวางแผนร่วมกัน การมีส่วนร่วมที่กว้างขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผน และผลที่จะเกิดขึ้นใช้สำหรับประเด็นที่ซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น กลุ่มที่ปรึกษา การเจรจา การมีอนุญาโตตุลาการ

5. การร่วมปฏิบัติ ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

6. การควบคุมโดยประชาชน ระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วม/แก้ปัญหาที่ขัดแย้งอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ

ระดับขั้นและเครื่องมือของระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม
(levels and instruments of participation democracy)

ภาพประกอบที่ 2 ระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

ที่มา : คณิงนิจ ศรีบัวเยี่ยม (2544)

เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ (2543 : 11) ได้แยกการมีส่วนร่วมได้หลายประเภท ตามความหนักเบาของการเกี่ยวข้อง คือ

1. ประเภทการจัดการคนให้เข้าร่วม ผู้เข้าร่วมคัดเลือกจากตัวแทนของประชาชน ไม่ได้เลือกตั้ง และไม่มีอำนาจอะไร
2. ประเภทการตอบสนองหรือค่อยเป็นค่อยไป โดยผู้เชี่ยวชาญจากส่วนกลางบอกว่าจะต้องทำอะไร ไม่มีการสะท้อนความเห็นจากประชาชน
3. ประเภทขอคำปรึกษาหารือ หรือตอบคำถามชี้แจงรายละเอียดสิ่งที่จะต้องร่วมองค์กรภายนอกเป็นผู้ระบุปัญหาและกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล และควบคุมการวิเคราะห์ข้อมูล โดยไม่ได้รับฟังความคิดเห็นของประชาชน
4. ประเภทร่วมตามหน้าที่หรือภารกิจที่กำหนดให้ ใช้วิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโครงการประชาชนอาจมีส่วนร่วมโดยรวมเป็นกลุ่ม เพื่อช่วยศึกษาวิเคราะห์ปัญหาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แล้ว ประชาชนอาจเข้าร่วมอย่างแข็งขัน ร่วมตัดสินใจ แต่คำตอบหลักสุดท้ายมักกำหนดไว้ล่วงหน้าแล้ว โดยหน่วยงานภายนอก
5. ประเภทร่วมในการวิเคราะห์และพัฒนาแผนปฏิบัติการ และศักยภาพของกลุ่มองค์กรท้องถิ่นอย่างแข็งขัน โดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ใช้วิธีการที่หลากหลายจากหลายสาขา
6. ประเภทสมัครใจทำเอง ประชาชนเป็นผู้คิดริเริ่มอย่างอิสระ ประชาชนอาจติดต่อประสานหน่วยงานภายนอกมาช่วยแนะนำ โดยยังสามารถควบคุมการจัดการและให้ทรัพยากรได้ทั้ง 6 ประเภท มีการเรียงลำดับตั้งแต่ระดับต้น (ระดับ 1) ที่เข้าไปเตรียมการหรือจัดการอย่างเข้มเพื่อกระตุ้นให้คนเข้ามามีส่วนร่วมจนถึงระดับสุดยอด (ระดับ 6) คือแบบสมัครใจ ประชาชนรับรู้ตระหนักและเคลื่อนไหวผลักดันให้ร่วมงานกันเอง โดยปราศจากการจัดตั้งใดๆ

อดิน รพีพัฒน์ ได้ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมนั้น ประชาชนจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมใน ดังนี้คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาและสาเหตุของประชาชน เนื่องมาจากเหตุผลพื้นฐานคือ ชาวชนบทประสบปัญหาอยู่มรรู้ปัญหาของตนเองได้ดีที่สุด
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ กิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้น ผู้ที่เลือกแนวทางในการพัฒนาควรเป็นประชาชนในชุมชนนั้นเอง ไม่ใช่จากบุคคลภายนอก เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากรกับศักยภาพในการพัฒนาชุมชนนั้น

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านแรงงานการร่วมแรงประกอบกิจกรรมที่จะทำให้ประชาชนมีความผูกพันมากขึ้น และก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน ในการเป็นเจ้าของกิจกรรม และผลงานที่ปรากฏซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนบำรุงรักษาให้ดำรงอยู่อย่างสมบูรณ์และมีประโยชน์

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เพื่อดันคว้า เพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องเกิดจากการดำเนินกิจกรรม ซึ่งได้นำมาเป็นบทเรียนในการหาหนทางปรับปรุงแก้ไข และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานต่อไป

Lowdermilk and Laitas (อ้างอิงใน ประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม, 2543 : 22) ได้เสนอประเภทและลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมไว้ 7 ขั้น ดังนี้คือ

1. การสำรวจขั้นต้น (Preliminary reconnaissance)
2. การศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

(Priority problem identification studies)

3. การแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา (Search for solution)
4. การกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา (Assessment of solution)
5. การปฏิบัติตามโครงการ (Project implementation)
6. การประเมินผลโครงการ (Formal project evaluation) และ
7. การพิจารณาทบทวนโครงการที่ทำไปแล้ว (Project reconsideration of completion)

2.3 รูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการบริหาร

ได้มีผู้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการบริหารไว้หลายทัศนะ อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมทางการบริหาร ได้แก่

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6 – 7) ได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 8 ลักษณะ ดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ปัญหาความต้องการของชุมชน

4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ และกิจกรรมที่ทำ

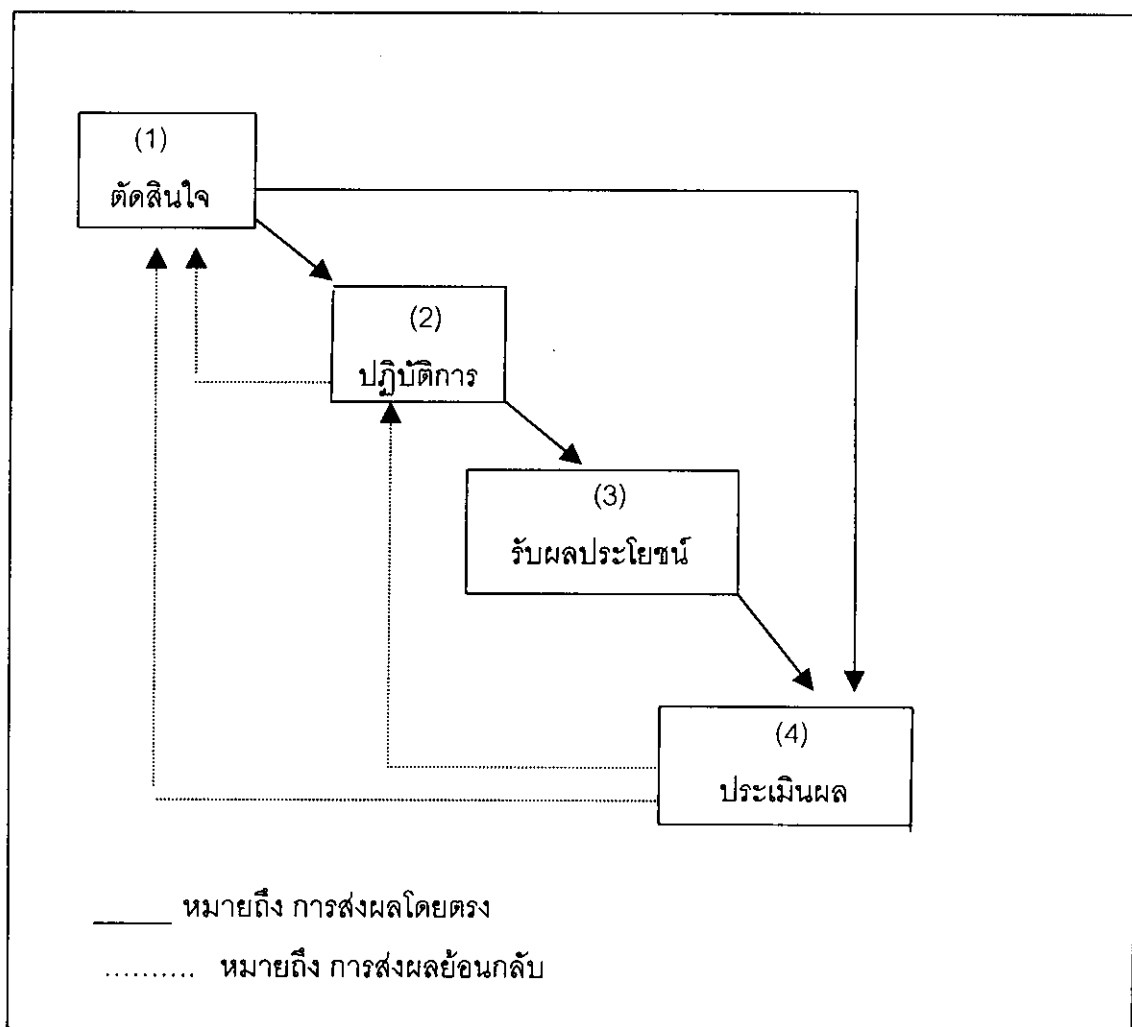
ไว้โดยเอกชน และรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

Cohen and Uphoff (อ้างอิงใน ประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม, 2543: 24) ได้กล่าวถึง

ลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ
  - 1.1 การริเริ่มตัดสินใจ
  - 1.2 ดำเนินการตัดสินใจ
  - 1.3 ตัดสินใจลงมือปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ประกอบด้วย
  - 2.1 การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร
  - 2.2 การเข้าร่วมในการบริหาร
  - 2.3 การประสานขอความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็น
  - 3.1 ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ
  - 3.2 ผลประโยชน์ทางด้านสังคม
  - 3.3 ผลประโยชน์ทางด้านส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนิน

กิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

ภาพประกอบที่ 1 แผนภูมิแสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิด
 ของ Cohen and Uphoff

ที่มา : ประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม (2543)

ซึ่งสามารถสรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ Cohen และ Uphoff เสนอไว้ดังภาพ
 ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในขั้นตอนตัดสินใจว่ามีความสำคัญ
 มาก การตัดสินใจจะมีผลต่อการปฏิบัติการ และจากการปฏิบัติการ จึงมีผลต่อไปยังการรับ
 ผลประโยชน์และการประเมินผลในขณะเดียวกัน การตัดสินใจจะมีผลโดยตรงต่อการรับผลประโยชน์
 และการประเมินผลด้วย

กรณีศึกษา ซมดี (2524 : 11) ได้มีการสรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมเป็น 10 ประการ คือ การมีส่วนร่วมประชุม, การมีส่วนร่วมออกเงิน, การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ, การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ, การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์, การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน, การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม หรือผู้เริ่มการ, การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน, การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

World Health Organization (อ้างอิงใน นเร เหล่าวิชา และคณะ, 2539 : 16) ได้เสนอว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริงนั้น จะต้องประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา และลำดับความสำคัญ มีการตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผล ประการสำคัญคือ การตัดสินใจด้วย

2. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและการบริหาร การใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมทางการเงิน และการบริหาร

3. การใช้ประโยชน์ ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำกิจกรรมมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตัวเองและการควบคุมทางสังคม

4. การได้รับผลประโยชน์ ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่ฐานที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือวัตถุก็ได้

White (อ้างอิงใน ประภาพร ศรีสถิตยธรรม, 2543 : 26) ได้กล่าวว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของคนนั้น ประกอบไปด้วยมิติ 3 มิติ คือ มิติที่หนึ่ง เป็นการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำได้อย่างไร มิติที่สอง เป็นการลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ และมิติที่สาม เป็นการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน

รัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน พ.ศ 2540 ที่คนไทยทั้งชาติร่วมกับสภาร่างรัฐธรรมนูญช่วยกันจัดทำขึ้นเพื่อปฏิรูปการเมืองของนักการเมือง และสร้างการเมืองภาคพลเมืองอย่างแท้จริง มีหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ (คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ ,2544: 3 – 5)

ประการแรก คือ ส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำรัฐธรรมนูญอันเป็นกรอบกติกาให้การเมืองนั้น ย่อมทำให้รัฐธรรมนูญสะท้อนถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชนทุกกลุ่มทุกภาคได้ ด้วยเหตุนี้ รัฐธรรมนูญปี 2540 จึงขยายสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคให้ประชาชนเพิ่มขึ้นในด้านต่าง ๆ มากมายอย่างไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์การเมืองไทย

ประการที่สอง คือ รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนได้เปลี่ยน “การเมืองของนักการเมือง” ให้เป็น “การเมืองของพลเมือง” โดยการเพิ่มส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจบริหารบ้านเมืองในเรื่องต่าง ๆ มากขึ้นทุกชั้นตอน เช่น มาตรา 76 กำหนดว่า “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจทางการเมืองการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ” ซึ่งการที่ประชาชนทุกกลุ่มทุกภาคมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารบ้านเมือง ย่อมทำให้ทุกกลุ่ม ทุกภาคนั้นต้องตกลงยอมรับ ประสานผลประโยชน์กันจนลงตัวและเกิดความเป็นธรรมขึ้น เมื่อเกิดความเป็นธรรมกับทุกกลุ่ม ความยั่งยืนของประชาธิปไตยก็จะเกิดความสันติสุขตลอดไป

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดแนวทางเพิ่มเติมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไทยในทางการเมืองไว้ 3 ประการ คือ

แนวทางแรก เป็นการเพิ่มส่วนร่วมในโครงสร้างทางการเมืองระดับชาติ ด้วยการเพิ่มส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาโดยตรงเป็นครั้งแรก เพื่อให้วุฒิสภาเป็นผู้แทนปวงชนในการกลั่นกรองกฎหมายและควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงออกจากตำแหน่ง รวมทั้งให้วุฒิสภาเป็นผู้แต่งตั้งบุคคลในองค์กรอิสระแทนที่จะให้อำนาจการแต่งตั้งดังกล่าวอยู่ที่ฝ่ายบริหารดังที่เป็นมาแต่เดิม ซึ่งองค์กรอิสระประกอบด้วยตัวแทนภาคประชาชนในการเสนอแนะและให้ข้อคิดเห็นในเรื่องสำคัญต่ออนาคตของประเทศ โดยมี 3 องค์กรหลักคือ

- สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีหน้าที่ให้ความเห็นต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนอื่น ตลอดจนให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม

- องค์กรอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาทางด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ความเห็นประกอบการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม

- องค์กรอิสระซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภค ทำหน้าที่ให้ความเห็นในการตรวจกฎหมาย กฎ และข้อบังคับ ตลอดจนการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

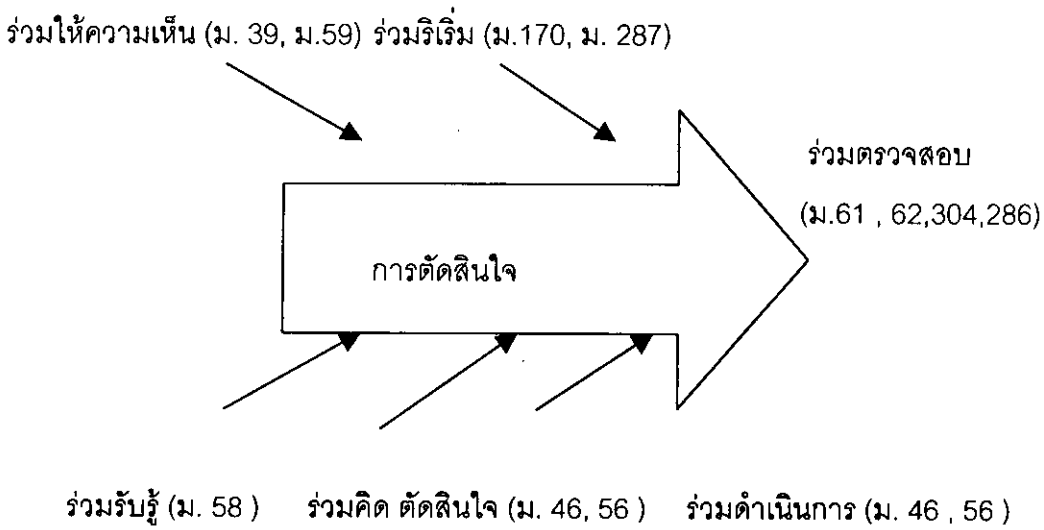
องค์กรอิสระภาคประชาชนนี้สร้างขึ้นเพื่อรองรับการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการของภาคประชาชนและประชาสังคมในโครงสร้างการตัดสินใจของภาครัฐ ทำให้การตัดสินใจในเรื่องสำคัญทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมมีความสมดุลและเป็นธรรมมากขึ้นกว่าแต่ก่อนที่อาศัยการตัดสินใจจากฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำเป็นหลัก

แนวทางที่สอง กำหนดให้เพิ่มการมีส่วนร่วมของพลเมืองในการเมือง คือ การกระจายอำนาจจากรัฐส่วนกลางลงไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประชาชนเลือกตั้งขึ้น รวมทั้งชุมชนท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วยประชาชนในท้องถิ่นสามารถเลือกผู้แทนระดับท้องถิ่นให้ตัดสินใจให้บริหารกิจการหลายกิจการได้เลย ดังนั้น การมีส่วนร่วมของพลเมืองในทางการเมืองระดับท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล หรือรูปแบบพิเศษ เช่น กทม. หรือ เมืองพัทยา ก็จะเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังรับรองให้ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่ประกอบด้วยประชาชนที่อยู่ร่วมกันในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งมีสิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งการยอมรับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมนี้น่าจะเท่ากับรัฐธรรมนูญให้ความสำคัญทั้งในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรผู้แทนที่ประชาชนเลือกตั้งขึ้นมา และให้ความสำคัญกับประชาชนผู้รวมตัวกันเป็นชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องการดำเนินการที่สำคัญต่อชีวิตประจำวันของเขาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของโลกก็ว่าได้ที่เห็นความสำคัญของชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง

แนวทางที่สาม รัฐธรรมนูญได้วางรากฐานของการมีส่วนร่วมของพลเมืองในกระบวนการนโยบายสาธารณะ (Public Policy Process) ที่ให้ประชาชนได้ตัดสินใจอย่างอิสระทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น ประชาชนต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มกระบวนการไปจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ดังแผนภูมินี้ (คณิงนิจ ศรีบัวเยี่ยม และคณะ, 2544 : 3 – 5)

ภาพประกอบที่ 4 แสดงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน
ที่มา : คณิงนิจ ศรีบัวเยี่ยม และคณะ (2544)

การร่วมรับรู้ข้อมูลในเรื่องต่างๆจากรัฐจะเป็นเงื่อนไขแรกสุดของการมีส่วนร่วม เมื่อรับรู้ข้อมูลแล้ว รัฐธรรมนูญยังให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็นโดยผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งมีได้หลายรูปแบบ เช่น การประชาพิจารณ์ การปรึกษาหารือ จากนั้นก็ให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการร่วมคิด และร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะการให้ชุมชนท้องถิ่นและบุคคลสามารถร่วมกับรัฐตัดสินใจในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ และสิ่งแวดล้อม เมื่อร่วมคิดแล้ว รัฐธรรมนูญยังวางพื้นฐานให้ทั้งบุคคลและชุมชนท้องถิ่นร่วมดำเนินการในเรื่องดังกล่าวร่วมกับรัฐด้วย

การมีส่วนร่วมของพลเมืองอีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ การให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนหนึ่ง สามารถริเริ่มเสนอร่างกฎหมายให้รัฐสภาพิจารณาได้ในระดับชาติ รวมทั้งเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นให้สภาท้องถิ่นพิจารณาได้ นอกจากนี้ยังสามารถเข้าชื่อเสนอให้ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นได้ อีกทั้งประชาชนยังสามารถนำเรื่องไปฟ้องหรือร้องเรียนต่อศาลปกครอง ผู้ตรวจการแผ่นดินรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อให้องค์กรเหล่านี้สามารถไปตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้

ถึงแม้รัฐธรรมนูญ จะวางรากฐานการมีส่วนร่วมของพลเมืองไว้เพื่อความยั่งยืนของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงแล้วก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญก็ยังมีข้อจำกัดหลายประการ คือ

1. เทคนิคและวิธีการที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆไม่ได้กำหนดไว้ ซึ่งการใช้วิธีการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในเรื่องบางเรื่อง ด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม อาจนำมาซึ่งความขัดแย้งและความรุนแรง

2. ทศนคติของทั้งบุคลากรภาครัฐ และภาคประชาชน จะต้องมิตศนคติที่ติดต่อการมีส่วนร่วมของพลเมือง คือ ภาครัฐจะต้องเห็นการมีส่วนร่วมของพลเมืองเป็นเรื่องที่ต้องส่งเสริมเพื่อประโยชน์ทั้งหลาย เช่น เพื่อการได้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นที่หลากหลาย ในขณะที่ภาคประชาชนเองก็ควรจะมีท่าทีที่เข้าใจและเห็นใจบุคลากรในภาครัฐบางส่วนที่ยังมีข้อจำกัดต่าง ๆ ซึ่งอาจเกิดจากความไม่เข้าใจความสำคัญของการมีส่วนร่วมของพลเมืองก็เป็นได้

3. การมีส่วนร่วมของพลเมืองจะได้ผลดีก็ต่อเมื่อ องค์กรภาคประชาสังคมเข้มแข็ง มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มต่างๆ อาทิ กลุ่มอาชีพ กลุ่มส่งเสริมเรื่องบางเรื่อง เช่น กลุ่มสิ่งแวดล้อม กลุ่มสตรี ย่อมทำให้การใช้สิทธิและการมีผู้แทนเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิด ความเห็น ตลอดจนการติดตามนโยบายต่างๆเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การมีส่วนร่วมของพลเมืองในการเมืองย่อมเป็นไปเพื่อให้เกิดความสมดุลในการกำหนดนโยบาย อันจะทำให้ผู้กำหนดนโยบายไม่กำหนดนโยบายที่ลำเอียงเพื่อประโยชน์คนบางกลุ่มบางพวก และละเลยผลประโยชน์ของกลุ่มอื่นๆไป

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นหน้าที่ของเราทุกคนที่จะช่วยกันสร้างเงื่อนไขแห่งความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของพลเมืองในการเมืองให้เกิดขึ้นให้ครบทุกๆด้าน เพื่อให้ทุกกลุ่มทุกภาคในสังคมมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจบริหารบ้านเมืองไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ (Public sector) ภาคธุรกิจเอกชน (private sector) ภาคประชาสังคม (civil sector) และภาคปัจเจกบุคคล (individual) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมขึ้นกับทุกกลุ่มอย่างแท้จริง และจะนำความยั่งยืนมาสู่การพัฒนาประชาธิปไตยต่อไป

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

1. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมทางการเมือง

ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นศัพท์ที่มาจากคำ 2 คำ คือ วัฒนธรรมและการเมือง คนโดยทั่วไปยังมีความเข้าใจสับสนไม่ตรงกับความหมายที่ใช้อยู่ในทางวิชาสังคมศาสตร์ กล่าวคือ คนโดยทั่วไปเข้าใจว่า วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งดีงาม ความเจริญ หรือไม่ก็เข้าใจกันว่า หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นแบบอย่างมารยาทและรสนิยมของชนชั้นสูง หรือผู้มีการศึกษาสูง มีความซาบซึ้งในดนตรี ศิลปะ และวรรณกรรม นอกจากนี้ ยังมีทัศนคติความวัฒนธรรมว่า หมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือแบบอย่างของโบราณ ซึ่งความเข้าใจเหล่านี้ มีใช้ความหมายที่ใช้กันในทางวิชาสังคมศาสตร์

วัฒนธรรมตามความหมายในทางสังคมศาสตร์นั้น หมายถึง แบบอย่างการดำรงชีวิตของกลุ่มชน ซึ่งสมาชิกถ่ายทอดกันไปได้ด้วยการสั่งสอนอบรมทั้งทางตรงและทางอ้อม หรือความหมายง่าย ๆ ว่า เป็นแบบแผนชีวิตความเป็นอยู่ของคนกลุ่มหนึ่งในขณะใดขณะหนึ่งเท่านั้น โดยไม่จำเพาะว่า จะต้องเป็นแบบแผนหรือวิถีชีวิตที่ดีงามเสมอไป และไม่ว่าแบบแผนนั้นจะยืนยงคงอยู่มาช้านาน หรือเพิ่งเกิดขึ้นมาก็ตาม ถ้าตราบใดคนที่อยู่ร่วมกันในกลุ่มนั้นเห็นดีเห็นชอบที่จะเป็นอยู่กันด้วยชีวิตแบบนั้นแล้ว นั่นก็คือวัฒนธรรม (อภิวุฒิ พิมลแสงสุริยา, 2535 : 9)

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2524 : 21) ได้ให้ความหมายของคำว่า "วัฒนธรรม" หมายถึง แบบอย่างความประพฤติ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและทัศนคติของการดำรงชีวิตของชนหมู่มาก ก่อนที่จะเป็นแบบอย่างขึ้นมาได้จะต้องมีการปฏิบัติคล้อยตามกันในหมู่คนจำนวนมาก และมีการปฏิบัติสืบทอดกันไปเป็นเวลานาน จนปรากฏเป็นแบบอย่างให้เห็นได้ชัดเจนแน่นอน ซึ่งแบบแผนของความประพฤตินั้นจะกลายเป็นวัฒนธรรม ดังนั้นวัฒนธรรมทางการเมือง จึงมีความแตกต่างจากวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของระบบวัฒนธรรมทั้งหมด ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความรู้สึก ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม แนวคิดและพฤติกรรมที่บุคคลในสังคมต่าง ๆ มีต่อระบบการเมืองและส่วนต่างๆของระบบการเมือง ไม่ทางตรงก็ทางอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น ทั้งนี้ก็เพราะว่ามนุษย์เป็นสัตว์การเมืองที่มุ่งจะแสวงหาอำนาจ หรือมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2524 : 24) และ Gabriel A.Almond และ G.Bingham Powell Jr. (อ้างใน กานต์ นิมอนันตกุล, 2536 : 11) ได้สรุปความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบแผนของทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึก การรับรู้ การประเมินค่า และความโน้มเอียง (Orientation)

ทางการเมืองของบุคคลที่เป็นสมาชิกของระบบการเมือง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมทางการเมืองต่างๆของบุคคล ซึ่งจะเป็นช่องนำไปสู่การแสดงออกหรือไม่แสดงออกทางการเมือง ซึ่งอาจเป็นในทางสนับสนุน ต่อต้านหรือนิ่งเฉยต่อระบบการเมืองก็ได้ แบบแผนของทัศนคติและความโน้มเอียงเป็นเรื่องเชิงอัตวิสัย ซึ่งเป็นฐานสำคัญอันก่อให้เกิดกิจกรรมทางการเมืองขึ้น ซึ่งความโน้มเอียงของแต่ละบุคคลจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลายอย่าง คือ

1. ความโน้มเอียงทางการรับรู้ คือ ความรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ทางการเมืองหรือความเชื่อทางการเมือง ซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ได้
2. ความโน้มเอียงทางความรู้สึก คือ ความรู้สึกเกี่ยวพัน เกี่ยวข้องกับการยอมรับหรือไม่ยอมรับในวัตถุประสงค์ทางการเมือง
3. ความโน้มเอียงทางการประเมินค่า หมายถึง การตีค่าและความคิดเห็นในวัตถุประสงค์ทางการเมือง ซึ่งมักจะมีการใช้ค่านิยมเข้ามาเกี่ยวข้อง

กานต์ นิมนันตกุล (2536 : 14) ได้อธิบายความหมายของ วัฒนธรรมทางการเมือง คือ แบบกระสวนหรือชุดของทัศนคติ และทิศทางความโน้มเอียงของความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของแต่ละบุคคลที่มีต่อการเมือง ซึ่งประกอบด้วยระบบการเมืองและส่วนอื่นๆของระบบการเมืองแตกต่างกันออกไป ซึ่งแบบกระสวนนี้เป็นสิ่งที่สมาชิกของสังคมหรือของระบบการเมืองส่วนใหญ่มีอยู่ร่วมกัน

พีรพัฒน์ พรศิริเลิศกิจ (2536 : 23) ได้สรุปความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง คือ ความเชื่อ ความรู้ และค่านิยม หรือความรู้สึก ตลอดจนทัศนคติของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองหรือใกล้ชิดกับระบบการเมืองและมีต่อส่วนต่างๆของระบบการเมืองนั้น

Almond and Verba (อ้างใน วิชัย ตันศิริ, 2539 : 19 – 20) ให้คำจำกัดความของวัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แนวโน้มด้านความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อปรากฏการณ์ทางการเมือง ซึ่งประกอบด้วย ระบบความเชื่อถึงสัญลักษณ์ที่แสดงออก และค่านิยมซึ่งให้กรอบความหมายต่อสถานการณ์ทางการเมือง

จากนิยามของนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปความหมายของวัฒนธรรมทางการเมืองว่า หมายถึง ระบบความเชื่อและทัศนคติรวมที่เกี่ยวกับเป้าหมายอันเดียวกันของบุคคล ซึ่งจะปรากฏในระบบการเมืองและส่วนต่างๆของระบบการเมือง โดยจะต้องมีผลประโยชน์พื้นฐานร่วมกัน การประเมินค่าที่เหมือนกัน และมีความเห็นพ้องต้องกัน

ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง

Almond และ Verba (อ้างใน บันลือ รัตนสกุล, 2537 : 19 – 22) จำแนกวัฒนธรรมทางการเมืองตามลักษณะของแนวโน้มทางการเมืองออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิม (Parochial Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมดั้งเดิมที่ยังไม่มีบทบาททางการเมืองในลักษณะของความชำนาญเฉพาะด้าน ความรู้ ความเข้าใจ และความผูกพันที่ตนพึงมีต่อระบบการเมืองโดยทั่วไปไม่มี จึงไม่มีความคิดที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject Political Culture) วัฒนธรรมทางการเมืองในลักษณะนี้มากของสังคมจะมีความรู้ ความเข้าใจในระบบการเมืองโดยทั่วไปยอมรับอำนาจรัฐ เคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎหมาย แต่จะไม่เรียกร้อง ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกกระบวนการทางการเมือง เพราะถือว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้มีอำนาจหรือมีบารมี ประชาชนเป็นผู้อยู่ได้บังคับบัญชา มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งหรือนโยบายเท่านั้น

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant Political Culture) คือวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมที่ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ มีความผูกพันต่อระบบการเมือง จะเรียกร้องหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ระบบการเมืองตอบสนองข้อเรียกร้อง ซึ่งประชาชนจะมีความรู้สึกว่าเขาสามารถที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองได้ (Political Efficacy)

ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง	ความรู้ระบบโดยทั่วไป	ความเข้าใจปัจจุบันนำเข้าไป	ความรู้สึกผูกพันผลผลิต	และรู้ประเมินค่าต่อตนเองในฐานะที่มีส่วนรวม
แบบดั้งเดิม	0	0	0	0
แบบไพร่ฟ้า	1	0	1	0
แบบมีส่วนร่วม	1	1	1	1

ตารางที่ 1

รูปแบบของวัฒนธรรมทางการเมือง

ที่มา :

บันลือ รัตนสกุล (2537)

อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าในแต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองเพียงประเภทใดประเภทหนึ่งตามที่แบ่งแยกไว้เท่านั้น แต่อาจมีลักษณะผสมระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองทั้ง 3 รูปแบบ ผสมปนเปออยู่ในสังคมในระดับที่แตกต่างกันไปได้ ซึ่ง Almond และ Verba แบ่งไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมผสมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟร์ฟ้า เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่คนส่วนใหญ่ในสังคมไม่ยอมรับอำนาจดั้งเดิม เช่น อำนาจของหัวหน้าเผ่าหรือเจ้าของที่ดิน แต่กลับมาให้ความภักดีต่อระบบการเมืองที่ซับซ้อนกว่าเดิม มีรัฐบาลกลางเป็นผู้มีอำนาจ อย่างไรก็ตาม ประชาชนก็ยังไม่สนใจที่จะเรียกร้องหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใด ซึ่งสัดส่วนการผสมกันของวัฒนธรรมแบบนี้ในบางสังคมอาจมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมมากกว่าวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟร์ฟ้า ในขณะที่อีกสังคมหนึ่งอาจมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟร์ฟ้ามากกว่าวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิม

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟร์ฟ้าผสมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่สมาชิกบางส่วนของสังคมเริ่มเรียกร้องและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เริ่มมองว่าตนมีความสามารถที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ แต่มีสมาชิกอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่วะดีหรือรันทจะเข้าไปมีส่วนร่วม และยังยอมรับในอำนาจรัฐโดยปราศจากเงื่อนไข วัฒนธรรมทางการเมืองที่ผสมกันในลักษณะนี้อาจทำให้ระบบการเมืองไม่มั่นคง เนื่องจากกลุ่มที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมมักเป็นกลุ่มคนส่วนน้อยในสังคม จึงมักถูกบีบคั้นและทำลายจากวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟร์ฟ้าของคนหมู่มากได้ ซึ่งในระยะแรกๆของการนำรูปแบบประชาธิปไตยมาใช้ ระบบการเมืองจึงไร้เสถียรภาพ แต่ในระยะยาวถ้ามีการสร้างองค์กรหรือสถาบันต่าง ๆ ขึ้นมารองรับ เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ หนังสือพิมพ์ ก็จะสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟร์ฟ้า ทำให้ระบอบประชาธิปไตยมั่นคงอยู่ได้

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมผสมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมมีความจงรักภักดีอย่างแน่นแฟ้นต่อเผ่าหรือกลุ่มเชื้อชาติ เมื่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมเข้ามามีบทบาทในสังคม คนก็ยอมรับเอาไว้ แต่ก็ยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิม กล่าวคือ คนจะหวังเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อผลประโยชน์เฉพาะตัวหรือเฉพาะกลุ่มเชื้อชาติ ไม่มีการยึดหยุ่น ประนีประนอมระหว่างกลุ่มที่แตกต่างกัน ความขัดแย้งในสังคมเหล่านี้จึงมีอยู่มาก เห็นได้ชัดในประเทศเกิดใหม่

ตัวแบบวัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าว Almond และ Verba มิได้ยืนยันว่าวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเข้ามีส่วนร่วมเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่เชื่ออำนวยความสะดวกต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย แม้ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้จะมีลักษณะส่งเสริมให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

เมืองสูง เพราะการเข้ามีส่วนร่วมนี้อาจอยู่ในรูปของอารมณ์ ปราศจากเหตุผล ทำไปโดยความชอบหรือความเกลียดส่วนตัวก็ได้ ดังนั้น พวกเขาจึงได้เสนอวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมผสาน เรียกว่า Civic Culture โดยเน้นที่พฤติกรรมของคนในระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ต้องเชื่ออำนาจหรือส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมผสานที่เน้นหรือเอนเอียงไปในทางการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นผสมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมและแบบไพร่ฟ้าด้วย แสดงให้เห็นถึงความกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมเก่ากับวัฒนธรรมใหม่ ทั้งนี้ ลักษณะสำคัญของ Civic Culture อันเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยตามทัศนะของ Almond และ Verba นั้น ต้องประกอบด้วยควมมีเหตุผล การเข้าร่วมทางการเมืองอย่างกระตือรือร้น การมีความรู้ในเรื่องการเมือง การสำนึกในความสามารถทางการเมืองของตนเอง และการตัดสินใจใดๆ จะต้องใคร่ครวญอย่างรอบคอบ โดยการประเมินจากพยานหลักฐานและการเปรียบเทียบที่จะเลือกตัดสินใจในทางเลือกที่มีอยู่หลายทาง

ที่มาของวัฒนธรรมทางการเมือง

ทัศนคติ ค่านิยม ความโน้มเอียงทางการเมือง ประกอบด้วยความรู้ ความรู้สึก ความเชื่อ และการประเมินค่าในทางการเมืองที่เรียกว่า วัฒนธรรมทางการเมือง สามารถถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งได้โดยผ่านกระบวนการที่เรียกว่า "การกล่อมเกลาเรียนรู้ทางการเมือง" ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมกับมนุษย์ (Richard E. Dawson and Kenneth Prewitt, อ้างใน กานต์ นิมอนันตกุล, 2536 : 22 - 25) และได้กล่าวถึงหน้าที่ของการกล่อมเกลาเรียนรู้ทางการเมืองว่าประกอบด้วย

1. รักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมือง เพื่อสืบทอดค่านิยมทางการเมืองยังคนรุ่นใหม่
2. ปฏิรูปวัฒนธรรมทางการเมืองอันเกิดจากข่าวสารใหม่ๆ
3. สร้างวัฒนธรรมทางการเมือง กระบวนการกล่อมเกลาเรียนรู้ทางการเมืองจะช่วยให้

เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองอันนำมาซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติได้

การเรียนรู้ทางการเมืองของบุคคลแบ่งได้ 2 วิธี คือ การเรียนรู้ทางการเมืองโดยทางอ้อม และการเรียนรู้ทางการเมืองโดยทางตรง ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

- การเรียนรู้ทางการเมืองโดยทางอ้อม แบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การถ่ายโอนระหว่างบุคคล (Interpersonal Transference) การเรียนรู้ทางการเมืองเกิดขึ้นเมื่อได้มีประสบการณ์จากการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวและในโรงเรียน เมื่อเด็กโตขึ้นก็จะยึดเอาประสบการณ์นั้นเป็นหลัก หากเด็กได้รับการอบรมจากครอบครัวที่มีลักษณะอำนาจนิยม

ไม่ให้โอกาสแก่เด็กในการแสดงความคิดเห็นหรือร่วมตัดสินใจใดๆ เมื่อเด็กโตขึ้นก็จะมีพฤติกรรมโน้มเอียงไปทางอำนาจนิยม

2. การฝึกหัดอบรม (Apprenticeship) คือ เกิดจากพฤติกรรมและประสบการณ์ที่ไม่ใช่เรื่องการเมือง แต่ทำให้บุคคลมีทักษะและค่านิยมซึ่งสามารถใช้ในแวดวงการเมืองได้ เนื่องจากองค์กรหรือสถาบันที่ฝึกฝนอบรมเด็กให้รู้จักแข่งขันกันโดยเคารพกติกา การเลือกผู้นำโดยเสียงข้างมาก ซึ่งองค์กรทำนองนี้ ได้แก่ ลูกเสือหรือชมรมในสถาบันต่าง ๆ

3. ระบบความเชื่อ ค่านิยมโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล

- การเรียนรู้ทางการเมืองโดยตรง แบ่งได้ 4 รูปแบบ คือ

1. การเลียนแบบ เป็นการใช้ค่านิยมของบุคคลอื่นเป็นตัววัดและนำมาเป็นของตนเอง เป็นวิธีที่ใช้กันอย่างกว้างขวาง ซึ่งการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ อาจเป็นไปด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้ เช่น เด็กจะเอาอย่างบิดามารดาในเรื่องทางสังคมต่าง ๆ

2. การเรียนรู้โดยการคาดไว้ล่วงหน้า (Anticipatory Socialization) เกิดจากคนสร้างความหวังที่จะได้งานดีหรือฐานะทางสังคมดี จึงเริ่มฝึกเอาค่านิยมและพฤติกรรมของคนที่มีงานดีหรืออยู่ในฐานะทางสังคมที่สูงแล้วมาเป็นของตนก่อนที่จะได้งานหรืออยู่ในฐานะนั้น ๆ

3. การศึกษาทางการเมือง หมายถึง การเรียนรู้ทางการเมืองโดยตรงไปตรงมา มีองค์กรหรือสถาบัน เช่น ครอบครัว โรงเรียน หน่วยงานของรัฐ หรือพรรคการเมืองดำเนินการ

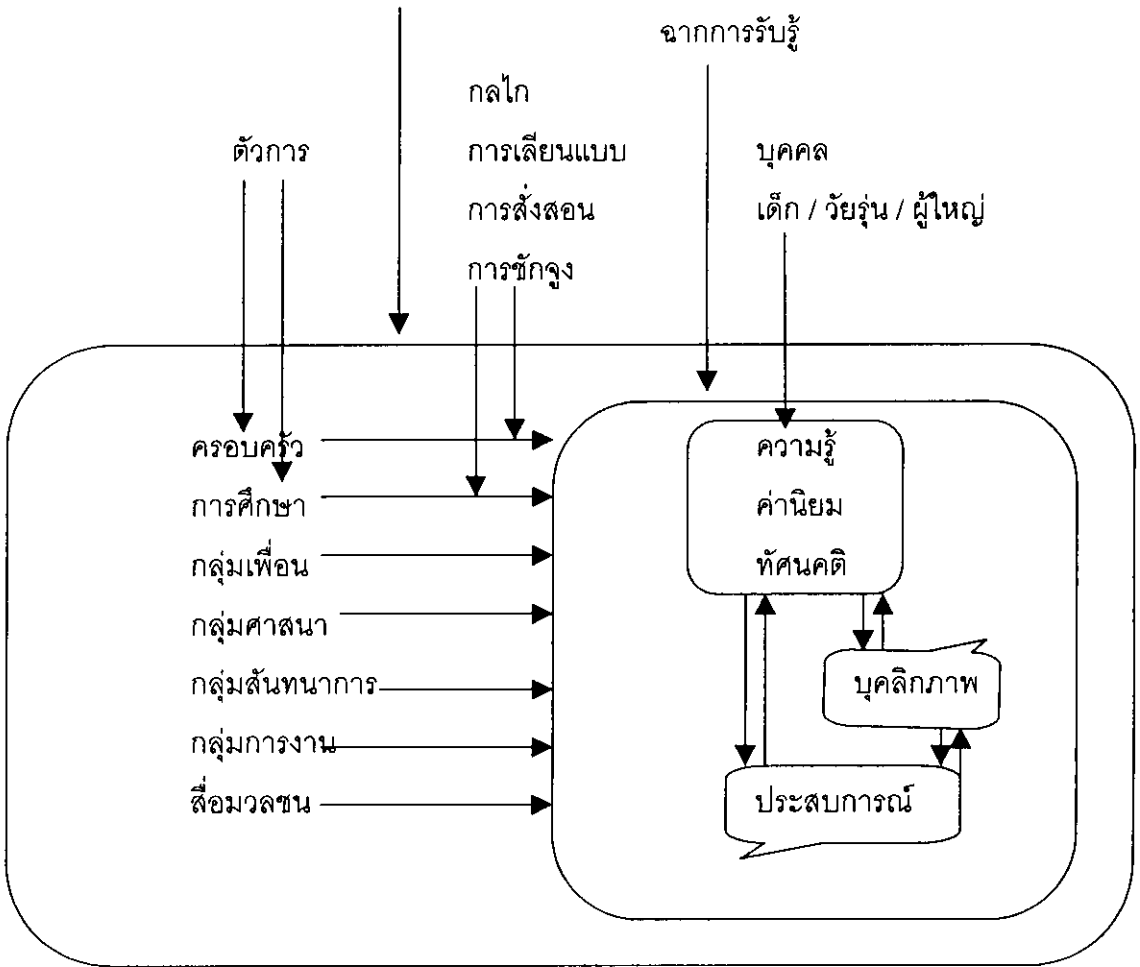
4. ประสบการณ์ทางการเมืองโดยตรง โดยบางคนอาจเรียนรู้ทางการเมืองโดยตรงจากการติดต่อสัมพันธ์กับนักการเมือง โครงสร้างหรือเหตุการณ์ทางการเมือง

กล่าวได้ว่า องค์กรประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของบุคคล เริ่มจากครอบครัว การศึกษา กลุ่มเพื่อน กลุ่มศาสนา กลุ่มสันตนาการ กลุ่มการงานและสื่อมวลชน Rush และ Athoff (อ้างอิงในพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2524 หน้า 52) ได้เสนอแบบจำลองกระบวนการกล่อมเกลาเรียนรู้ทางการเมืองดังนี้

สถานภาพในอนาคต

ของระบบการเมือง

จากการรับรู้

ภาพประกอบที่ 5 กระบวนการกล่อมเกลาเรียนรู้ทางการเมือง
 ที่มา : พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2524)

จากรูปจะเห็นได้ว่า บุคคลในสังคมแต่ละคนนั้นถูกห้อมล้อมด้วยบรรยากาศทางการเมืองของสังคมซึ่งเป็นลักษณะต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อบุคคลทั้งสิ้น สภาพแวดล้อมทางการเมืองต่าง ๆ เหล่านี้ต่างก็มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพทางการเมืองของแต่ละบุคคล ในสภาพแวดล้อมภายนอกนั้น ยังมีหน่วยต่าง ๆ ที่เป็นตัวการในการอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง ซึ่งผ่านเข้าไปทางฉากของการรับรู้ของแต่ละบุคคลเช่นกัน ตัวการต่างๆเหล่านี้ ได้แก่ (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2524 : 52)

- ครอบครัว เป็นกระบวนการกลุ่มเวลาเรียนรู้ขั้นปฐมภูมิของบุคคล โดยในวัยเด็กบุคคลจะเริ่มเรียนรู้แบบแผนของพฤติกรรมจากครอบครัวและเครือข่าย ซึ่งทัศนคติและบุคลิกภาพที่ได้รับ การเรียนรู้มาในเบื้องต้นจะส่งผลต่อบทบาทและความคิดทางการเมืองของบุคคล
- สถาบันการศึกษา หรือโรงเรียน เป็นหน่วยหนึ่งทางสังคมที่ทำหน้าที่ควบคู่ไปกับหน่วยอื่น ๆ ที่หน้าที่กลุ่มเวลาเรียนรู้ทางการเมือง เช่น ครอบครัว และกลุ่มเพื่อน
- กลุ่มเพื่อน เป็นกลุ่มบุคคลที่มีฐานะเท่าเทียมกัน เป็นหน่วยที่ทำหน้าที่กลุ่มเวลาเรียนรู้ในขั้นปฐมภูมิอีกหน่วยหนึ่ง มีบทบาทในแง่ของการเลียนแบบหรือการคล้อยตาม สามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในระหว่างกลุ่มเพื่อนได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะเป็นการสร้างบทเรียนทางการเมืองในขั้นต้นได้
- สถาบันศาสนา เป็นองค์กรที่สร้างความเชื่อและค่านิยมให้แก่สมาชิกในสังคม โดยให้การศึกษาอบรมและเป็นที่พักพิงใจ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติและค่านิยมทางการเมืองของบุคคล
- สื่อมวลชน ในยุคสมัยที่มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเช่นปัจจุบัน การติดต่อสื่อสารในด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็นวิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ โทรศัพท์ ทำให้มนุษย์สามารถติดต่อสื่อสารและรับข่าวสารกันได้อย่างรวดเร็ว ทำให้มนุษย์รู้การเคลื่อนไหวในสังคมต่าง ๆ ซึ่งทำให้มนุษย์ได้รับการเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งการเมืองมากขึ้น
- กลุ่มอาชีพ เป็นกลุ่มทุติยภูมิ มีสมาชิกจำนวนมาก มีโครงสร้างสลับซับซ้อน มีทั้งกลุ่มที่เป็นทางการเมืองและไม่เป็นทางการเมือง มีความผูกพันที่เกิดจากอาชีพ การงาน อาชีพ สหภาพแรงงาน สมาคมอาชีพต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้จะเป็นกลางให้ข่าวสาร ตลอดจนสร้างความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทต่อทัศนคติทางการเมืองของสมาชิก (กานต์ นิมอนันตกุล, 2536 : 24 – 25)

วัฒนธรรมกับการมีส่วนร่วม

การศึกษาวัฒนธรรมในสังคมไทยที่ผ่านมา มักจะเกี่ยวข้องกับรัฐ โดยรัฐจะเป็นผู้ผูกขาดการเป็นเจ้าของที่ดิน ผูกขาดชีวิต ผูกขาดการค้าระหว่างประเทศ และผูกขาดพิธีกรรม หรือพระมหากษัตริย์ เช่น ตำรับสายเยาวภาในเรื่องการทำอาหาร หรือข้าราชการ จะเห็นได้ว่าในเรื่องของวัฒนธรรมไทยนั้น ถ้าจะมีการวางรวมเป็นระเบียบแบบแผน ก็จะเป็นวัฒนธรรมที่รัฐสนับสนุนแทบทั้งสิ้น แต่ไม่ได้เน้นวัฒนธรรมพื้นบ้าน ทำให้การศึกษาวัฒนธรรมห่างจากชีวิต อีกทั้งยังไม่ได้มีการศึกษาวัฒนธรรมต่างประเทศ โดยเฉพาะตะวันตกซึ่งถือว่ามีประโยชน์มาก ซึ่งเราสามารถนำมาปรับรูปแบบของ

วัฒนธรรมตะวันตกให้มีรูปแบบที่ประสานได้กับวัฒนธรรมพื้นบ้านของเรา จะทำให้วัฒนธรรมพื้นบ้านมีพลังพลวัต (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2534 : 1 – 7)

นอกจากนี้สังคมไทยยังมีโครงสร้างสำคัญที่ตั้งอยู่บนลักษณะที่เรียกว่า "อิสระตามสบาย" (individualism) ผสมกับ "ลักษณะที่ต้องมีลำดับฐานะในสังคม" (hierarchical structural) หรือลักษณะ "การเคารพอาวุโสแบบยอมรับอำนาจ" ซึ่งลักษณะอิสระตามสบายนั้นแตกต่างจากลักษณะของประเทศอื่นๆ นักสังคมวิทยาชื่อ จอห์น เอ. เอมบรี ผู้ซึ่งเรียกสังคมไทยว่าเป็น "สังคมที่มีโครงสร้างแบบหลวมๆ" นั่นคือ ไม่เป็นระเบียบ ขาดวินัย และไม่มีการกำหนดชีวิต ลักษณะเช่นนี้ตรงข้ามกับญี่ปุ่น เพราะคนไทยขาดความเรียบร้อยและไม่เป็นระเบียบ ไม่มีความรับผิดชอบต่อสถาบัน ไม่สนใจหรือผูกพันต่อสถาบันของสังคม ซึ่งเป็นหน่วยส่วนรวมหน่วยใหญ่ (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2524 : 66 – 67) ดังนั้น ควรศึกษาวัฒนธรรม โดยสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สำหรับสังคมไทย น่าจะเน้นศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งสามารถรวมพลังของประชาชนในชาติเพื่อการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนได้ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2534 : 7) พร้อมทั้งเน้นทางด้านความเสมอภาค (Equality) ของคนในสังคม ให้ทุกคนได้มีโอกาสใช้เหตุผลในการตัดสินใจเพื่อที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างอิสระเสรี แต่ก็จะต้องอยู่ภายในกรอบกฎเกณฑ์ของสังคมที่ได้วางเอาไว้ ผิดกับสังคมในสมัยดั้งเดิมที่ยังคงใช้ระบบเครือญาติหรือความเชื่อเป็นสำคัญแทนการให้ความเสมอภาคในการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะฉะนั้นการเน้นความเสมอภาคนี้ เป็นการแสดงให้เห็นความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆทางสังคมสังคม เช่น กิจกรรมทางการเมือง โดยการออกเสียงเลือกตั้ง สัมครเป็น ส.ส. รวมทั้งการเข้าร่วมทางการเมืองอื่นๆ เป็นต้น (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว , 2524: 138)

2. ปัจจัยด้านทัศนคติ

ความหมายของทัศนคติ

ทัศนคติเป็นความสัมพันธ์ที่คาบเกี่ยวระหว่างความรู้สึก และความเชื่อของบุคคลกับแนวโน้มพฤติกรรมได้ตอบ ในทางใดทางหนึ่งต่อเป้าหมายทัศนคตินั้น การศึกษาความหมายของทัศนคติ จึงมีความสำคัญเพื่อจะได้เข้าใจถึงที่มาและแนวโน้มทางพฤติกรรมของบุคคล มีนักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของทัศนคติในทางต่าง ๆ กันดังนี้ (ศรีศิลป์ พลเดช, อ่างโน กฤษดาพงษ์สามารถ, 2543 : 18)

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2521 : 99) ได้กล่าวถึงความหมายของทัศนคติ คือ สภาพจิตใจ หรือความรู้สึกนึกคิดของบุคคล หรือความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาให้เป็นที่ปรากฏต่อบุคคลหรือสาธารณชน ล้วนเป็นการกระทำที่เกิดจากเจตคติที่มีอยู่ทั้งสิ้น

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (อ้างใน อติศักดิ์ มณีรัตน์, 2543 : 19) กล่าวว่าทัศนคติเป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก และทัศนคดียังเป็นความรู้สึกของบุคคลที่ได้จากการเรียนรู้จากประสบการณ์ แสดงถึงภาวะของร่างกาย และจิตใจในด้านความพร้อมที่จะตอบสนองต่อบุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งในสองลักษณะ คือ แสดงความพร้อมที่จะเข้าไปหาที่เกิดความรู้สึกชอบเรียกว่าทัศนคติที่ดีหรือทางบวก หรือแสดงความพร้อมหลีกเลี่ยงเนื่องจากความรู้สึกไม่ชอบ เรียกว่า ทัศนคติที่ไม่ดี หรือทางลบ

พวงเพชร วัชรอยู่ (อ้างใน กฤษดา พงษ์สามารถ, 2543 : 19) ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติเป็นผลของความรู้สึกทางใจ ที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเอนเอียงไปในทางหนึ่งทางใด เป็นนามธรรมอย่างหนึ่งที่ส่งผลสะท้อนมาสู่พฤติกรรมของตน เพราะฉะนั้น พฤติกรรมของมนุษย์ก็คือ การแสดงออกของทัศนคติของเขา ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ ความรู้ ความคิด ความเชื่อ และการเรียนรู้ อันรวมเป็นภูมิหลังของบุคคลนั้น ๆ

Newcomb (อ้างใน อัมพา อาภรณ์ทิพย์, 2542 : 10) กล่าวว่า ทัศนคติของบุคคลนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะของสิ่งแวดล้อมที่บุคคลได้รับ อาจแสดงออกมาทางพฤติกรรม 2 ลักษณะ คือ

1. ทัศนคติทางบวก (Positive attitude) แสดงออกในลักษณะพึงพอใจ เห็นด้วย หรือชอบ จะทำให้บุคคลอยากกระทำ อยากได้ อยากเข้าใกล้สิ่งนั้น

2. ทัศนคติทางลบ (Negative attitude) แสดงออกในลักษณะไม่พึงพอใจ และไม่เห็นด้วย หรือไม่ชอบ จะทำให้บุคคลเกิดความเบื่อหน่าย ซิงซัง ต้องการหนีให้ห่างจากสิ่งนั้น

จากคำจำกัดความข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็นของบุคคล หรือแนวทางปฏิบัติของบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม พร้อมทั้งแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาโดยมีปริมาณความเข้มข้นไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล

ความสำคัญของทัศนคติ

กฤษฎา พงษ์สามารถ (2543 : 20) ได้อธิบายถึงความสำคัญของทัศนคติไว้ 2 ประการด้วยกัน ดังนี้

1. ทัศนคติเป็นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล และระหว่างบุคคลต่อสังคม เมื่อบุคคลมีความสัมพันธ์ติดต่อกับคนอื่น เขาจะเรียนรู้ไปด้วยว่าทัศนคติของผู้ที่ติดต่อกับผู้นั้นเหมือนหรือต่างไปจากทัศนคติของเขาเอง การประเมินทัศนคติระหว่างกันในลักษณะนี้ช่วยความปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในอนาคต นอกจากนี้ทัศนคดียังเป็นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคมด้วย เช่น ทัศนคติที่มีต่อประเด็นต่างๆในสังคม

2. ทัศนคติเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์สังคมได้ เช่น ในช่วงการเลือกตั้งต่าง ๆ มักจะมีการสำรวจทัศนคติของผู้ที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง และการสำรวจนี้สามารถใช้พยากรณ์ผลการเลือกตั้งได้ ในองค์การการสำรวจทัศนคติต้องถามว่า คนทำงานมีความพอใจในงานหรือไม่ เพียงใด สามารถใช้เป็นข้อมูลในการทำนายอัตราการเข้าออก และการขาดงาน รวมทั้งการสนับสนุนนโยบายขององค์การหรือไม่เพียงใดได้ด้วย

การวัดทัศนคติ

บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ (2534 : 112) ได้กล่าวว่า ประเภทของทัศนคติมีหลายประเภท แต่แต่ละประเภทมีทั้งข้อดีและข้อจำกัด ขึ้นอยู่กับการวัดที่มีลักษณะความเหมาะสมที่แตกต่างกัน การจะเลือกใช้ประเภทใดขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และความจำกัดของการศึกษาเรื่องนั้น มาตราวัดทัศนคติที่นิยมใช้กันแพร่หลายมี 4 ชนิด คือ

1. มาตราวัดทัศนคติของเทอร์สโตน (Louis Thurstone)
2. มาตราวัดทัศนคติของลิเคอร์ท (R.A.Likert)
3. มาตราวัดทัศนคติของออสกู๊ด และคณะ (Charles Eosgood, George, S Suci and Percy H.Tennenbaum)
4. มาตราวัดทัศนคติของกัตต์แมน (Louis H.Guttman)

ทัศนคติกับการมีส่วนร่วม

ทัศนคติเป็นความรู้สึกของบุคคลที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อสิ่งสิ่งหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง บุคคลจะไม่เปลี่ยนแปลงความรู้สึก ย่อมจะไม่เปลี่ยนทัศนคติ และคนที่จะเปลี่ยนทัศนคติได้ ต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการเห็น การได้ยิน ก่อให้เกิดความรู้สึกขึ้น จากการสำนึกในเหตุผลหรือมีสิ่งเร้า (Stimulus) ทำให้เกิดความซาบซึ้ง ความประทับใจ นั่นคือ ความรู้สึกภายในจิต หรือปรากฏการณ์ของจิต (Consciousness) เป็นความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง (มุฮัมมัดรูสดี มุฮัมมัด, 2539 : 6 – 7)

ถ้าความรู้สึกนึกคิดของบุคคลใดที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สอดคล้องกับวัฒนธรรม ค่านิยม หรือมาตรฐานของกลุ่ม ซึ่งถือว่าสิ่งนั้นดีและถูกต้องแล้ว ก็ถือได้ว่าบุคคลนั้นมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น ตามสภาวะการณ์ของสิ่งแวดล้อมนั้น และถ้าบุคคลมีความพอใจในการได้มีประสบการณ์กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วถือได้ว่า บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น (วรวิณี เกื้อชาติ, 2543 : 10) เช่น เมื่อทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นอยู่ในระดับที่น่าพอใจระดับหนึ่งแล้ว ทางฝ่ายเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ยังคงตอบสนองความต้องการของประชาชนในลำดับขั้นต่อไปอีก เช่น การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชน การปกครองท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพและมีความยุติธรรม เสมอภาคกัน สิ่งเหล่านี้ จะทำให้ประชาชนทวีความพอใจ จนกระทั่งเกิดความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งนักพฤติกรรมศาสตร์เชื่อว่า ถ้าประชาชนให้ความสำคัญและเต็มใจเข้ามามีส่วนร่วมมาก จะทำให้ชุมชนพัฒนามากขึ้นกว่าเดิม ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นก็จะลดจำนวนลง แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าประชาชนมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการปกครองท้องถิ่นแล้ว ย่อมเกิดผลกระทบต่อการปกครองท้องถิ่นอย่างแน่นอน

3. ปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจ

ความหมายของความรู้ (knowledge)

Benjamin S.Bloom (อ้างใน กฤษดา พงษ์สามารถ, 2543 : 27) ได้ให้ความหมายของความรู้ หมายถึง ความสามารถในการจำหรืออาจจะเป็นการระลึกเกี่ยวกับความคิด วัตถุ หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (อ้างใน กฤษดา พงษ์สามารถ, 2543 : 29) ให้ความหมายว่า ความรู้ เป็นพฤติกรรมขั้นต้น ซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำแนกไว้ อาจโดยการฝึกหรือโดยการมองเห็น ได้ยิน จำได้ ความรู้ขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับ คำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง และ วิธีการแก้ปัญหา เป็นต้น

จากคำจำกัดความข้างต้นสรุปได้ว่า ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับ ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์และโครงสร้างที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสถานที่ สิ่งของ และบุคคล ซึ่ง ได้จากการสังเกต ประสบการณ์ หรือรายงาน โดยการรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้จะต้องมีความชัดเจนและ ต้องอาศัยเวลา

ความหมายของความเข้าใจ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (อ้างใน กฤษดา พงษ์สามารถ, 2543 : 31) ให้ความหมายว่า ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นความสามารถในการแปลความ ตีความ และบรรยายเรื่องราว และเหตุการณ์ต่าง ๆ แยกได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การแปลความ (Translation) โดยทั่วไปความสามารถในการแปลขึ้นอยู่กับความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆที่บุคคลมีอยู่และบุคคลไม่สามารถจะคิด หรือทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับประเด็นที่สื่อความหมาย หากเขาไม่รู้ความหมายของแต่ละส่วน การสื่อความหมาย เช่น หากไม่เข้าใจทุกส่วนของปัญหา ก็ไม่สามารถจะคิดแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การแปลโดยปกติจะมี 3 ลักษณะ คือ การแปลสิ่งที่เป็นนามธรรมจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง การแปลจากสัญลักษณ์ไปเป็นลักษณะอย่างอื่น เช่น เป็นคำพูด และการแปลถ้อยคำลักษณะหนึ่งเป็นอีกลักษณะหนึ่ง

2. การตีความ (Interpretation) ในการตีความหมาย การสื่อความหมายนั้น ผู้อ่านจะต้องสามารถแปลส่วนสำคัญของการสื่อความหมายให้ได้ก่อน จากนั้นจะต้องทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เห็นภาพรวมของการสื่อความหมาย และเชื่อมโยงภาพรวมของการสื่อความหมายนั้นเข้ากับประสบการณ์เดิมและความคิดของผู้อ่าน

3. การพยากรณ์ (Extrapolation) ในการพยากรณ์ผู้อ่านจะต้องมีความสามารถในการแปลและตีความเอกสาร นอกจากนี้จะต้องเสนอแนวโน้มที่เป็นไปได้ นอกเหนือไปจากข้อมูลและข้อค้นพบที่ปรากฏอยู่ในเอกสาร เพื่อที่จะกำหนดนัยผลที่จะตามมา และอื่นๆซึ่งสอดคล้องกับเงื่อนไขที่บรรยายสื่อความหมาย

ประเภทของความรู้

Benjamin S.Bloom (อ้างใน กฤษดา พงษ์สามารถ, 2543 : 27 – 29) ได้กล่าวว่า ความรู้ความสามารถจำแนกได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. ความรู้ในสิ่งเฉพาะ (Knowledge of Specifics) เป็นการระลึกเกี่ยวกับข้อความรู้เฉพาะเรื่อง ซึ่งแยกย่อยออกไปได้ดังนี้

1.1 ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์เฉพาะ (Knowledge of terminology) ได้แก่ คำพูด และสัญลักษณ์เฉพาะ โดยเฉพาะคำศัพท์หรือสัญลักษณ์เฉพาะที่ใช้ในแต่ละสาขาวิชา

1.2 ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงเฉพาะ (Knowledge of Specific Facts) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับวันเวลา เหตุการณ์ บุคคล สถานที่ แหล่งความรู้

2. ความรู้เกี่ยวกับวิธีการในการจัดการกระทำกับสิ่งเฉพาะ (Knowledge of Way and Mean of Dealing with Specifics)

2.1 ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติแบบดั้งเดิม (Knowledge of Conventions) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของวิธีการปฏิบัติ การเสนอความคิดและปรากฏการณ์ เช่น การปฏิบัติที่ใช้กันอยู่ในสาขาวิชา อาจจะเป็นเพราะว่าบุคคลในสาขานั้น ๆ เห็นว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายหรือเหมาะกับปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องและยังรวมถึงสัญลักษณ์ที่ใช้กันแต่ดั้งเดิม ในการทำแผนที่และพจนานุกรมกฎเกณฑ์ทางสังคม กฎหรือการปฏิบัติที่ใช้กันอยู่ทั่วไปในสาขาวิชา

2.2 ความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มและผลที่ตามมา (Knowledge of Trends and Sequences) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการ ทิศทาง และความเคลื่อนไหวของปรากฏการณ์ตามเวลา

2.3 ความรู้เกี่ยวกับการจำแนกและจัดประเภท (Knowledge of Classification and Categories) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับชั้น (Classes) ชุด แผนก และการจัดซึ่งเป็นพื้นฐานหรือเป็นประโยชน์ในแต่ละสาขาวิชา แต่ละจุดหมายหรือแต่ละปัญหา

2.4 ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ (Knowledge of Criteria) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ที่ใช้ในการทดสอบ หรือตัดสินข้อเท็จจริง หลักการความคิดและการปฏิบัติเป็นสิ่งที่บุคคลในสาขานั้น ๆ ใช้จัดการกับปัญหา

2.5 ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ (Knowledge of Methodology) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับวิธีการแสวงหาความรู้ เทคนิคและกระบวนการที่ใช้ในแต่ละสาขาวิชา ตลอดจนวิธีการที่ใช้ในการศึกษาปัญหาและประสบการณ์เฉพาะอย่าง

3. ความรู้เกี่ยวกับข้อสรุปทั่วไปและนามธรรมในแต่ละสาขาวิชา (Knowledge of the Universals and Abstraction in a Field) เป็นความรู้เกี่ยวกับความคิด แผนการ (Schemas) และกระบวน (Pattern) ที่สำคัญๆที่ใช้ในการจัดการกับปรากฏการณ์และความคิดต่างๆ อันได้แก่ โครงสร้าง ทฤษฎี และข้อสรุปทั่วไป ที่ใช้ในการศึกษาปรากฏการณ์หรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสาขาวิชานั้น นับได้ว่าเป็นส่วนที่เป็นนามธรรม และมีความสลับซับซ้อนมากที่สุดในสาขานั้น ๆ ซึ่งจำแนกออกเป็นส่วยย่อย ๆ ดังนี้

3.1 ความรู้เกี่ยวกับหลักการและข้อสรุปทั่วไป (Knowledge of Principles and Generalizations) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับนามธรรม ซึ่งได้จากการสรุปการสังเกตปรากฏการณ์อันเป็นนามธรรมที่มีคุณค่าสูงสุดสำหรับใช้ในการอธิบาย ทำนาย และควบคุมปรากฏการณ์

3.2 ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง (Knowledge of Theories and Structures) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับตัวหลักการและข้อสรุปโดยทั่วไป รวมทั้งความสัมพันธ์ของหลักการและข้อสรุปทั่วไป ที่ทำให้สามารถมองเห็นปรากฏการณ์หรือปัญหาที่ซับซ้อนอย่างชัดเจนรอบด้านและเป็นระบบ

การวัดความรู้

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2534 : 68 – 70) กล่าวว่า เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้มีหลายประเภท แต่ละประเภทก็เหมาะสมกับการวัดความรู้ตามคุณลักษณะที่แตกต่างกันไป สำหรับเครื่องมือที่นิยมใช้ในการวัดความรู้ ได้แก่ แบบสอบถาม หรือแบบทดสอบ ซึ่งประเภทของแบบสอบถามหรือแบบทดสอบก็แบ่งได้แตกต่างกันตามเกณฑ์ที่ใช้ ดังนี้

1. แบ่งตามลักษณะทางจิตวิทยาที่ใช้วัด มี 3 ประเภท คือ

1.1 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ (Achievement Test)

1.2 แบบทดสอบความถนัด (Aptitude Test)

1.3 แบบทดสอบบุคคล – สังคม (Personal – Social Test)

2. แบ่งตามรูปแบบของการถามการตอบ มี 2 ประเภท คือ

2.1 แบบทดสอบความเรียง (Essay Test) เป็นแบบทดสอบที่กำหนดคำถามให้

ผู้ตอบจะต้องเรียงเรียงคำตอบเอง

2.2 แบบทดสอบสั้นและเลือกตอบ (Short and Multiple Choice) แบบนี้จะกำหนดคำถามให้ และกำหนดคำตอบให้ตอบสั้นๆหรือกำหนดคำตอบมาให้เลือกตอบ ซึ่งแบ่งเป็น 4 แบบ คือ

2.2.1 แบบถูก – ผิด (True – False Item)

2.2.2 แบบให้ตอบสั้น (Short – Answer Item)

2.2.3 แบบจับคู่ (Matching – Item)

2.2.4 แบบเลือกตอบ (Multiple Choice Item)

3. แบ่งตามลักษณะการตอบ มี 3 ประเภท คือ

3.1 แบบทดสอบปฏิบัติ (Performance Test)

3.2 แบบทดสอบเขียนตอบ (Paper – Pencil Test)

3.3 แบบทดสอบปากเปล่า (Oral Test)

4. แบ่งตามเวลาที่กำหนดให้ตอบ มี 2 ประเภท คือ

4.1 แบบทดสอบใช้ความเร็ว (Speed Test)

4.2 แบบทดสอบให้เวลามาก (Power Test)

5. แบ่งตามลักษณะเกณฑ์ที่ใช้วัด มี 2 ประเภท คือ

5.1 แบบทดสอบอิงเกณฑ์ (Criterion – Referenced Test)

5.2 แบบทดสอบอิงกลุ่ม (Norm – Referenced Test)

ชวาล แพร์ตกุล (อ้างใน กฤษดา พงษ์สามารถ, 2543 : 30) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า วิธีการที่จะวัดว่าใครมีความรู้ในเรื่องนั้นๆหรือไม่ เราทำโดยตั้งคำถามที่เกี่ยวกับเนื้อเรื่อง วิธีการ ความรู้รวบยอดของเรื่องรวมนั้นๆให้เขาตอบ โดยจะถามแต่เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือครบทั้ง 3 อย่างก็ได้ ถ้าใครสามารถตอบได้ถูกต้องสอดคล้องกับที่เขาเคยสั่งสอนอบรมกันไว้ ก็เรียกว่า เป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้นวิชานั้น คำถามประเภทความรู้ทุกชนิดเป็นการวัดความสามารถในการระลึกออกของความจำที่เคยบันทึกไว้ในสมองมาก่อนทั้งสิ้น จึงกล่าวได้ว่า คนที่มีความรู้ ก็คือผู้ที่จำเนื้อเรื่อง วิธีการ และความคิดรวบยอดของเรื่องนั้นได้ ก็สามารถระลึกทั้ง 3 ส่วนนั้นออกมาได้

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่น

ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

ได้มีผู้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้หลายท่านด้วยกัน ที่น่าสนใจ มีดังนี้

อุทัย หิรัญโต (2523 : 11 – 12) ให้ความหมาย การปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลกระจายอำนาจบริหารให้แก่ประชาชนปกครองตนเองในชุมชนที่มีพลเมืองหนาแน่นพอสมควร และมีรายได้เพียงพอแก่การปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครองที่ยอมรับว่าเป็นรากแก้วของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้การปกครองในระดับท้องถิ่น โดยการกระทำด้วยตนเอง ซึ่งจะอำนวยผลให้เกิดความชำนาญและความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองระดับชาติในโอกาสต่อไปได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยที่จะต้องสนับสนุนให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานของท้องถิ่นโดยถือว่าเป็นรากฐานก่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยระดับชาติ เมื่อใดที่การปกครองท้องถิ่นมั่นคงและมีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ จะสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่ประเทศชาติได้

วิทยา นภาศิริกุลกิจ (2521 : 14) ได้อธิบายความหมายของการปกครองท้องถิ่นว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นรูปการปกครองที่เกิดจากรัฐบาลโดยยึดหลักการกระจายอำนาจ (decentralization) จากส่วนกลางให้กับหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีอำนาจในการปกครองร่วมรับผิดชอบทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนในการบริหารภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่และอาณาเขตของตนที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย เพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นด้วยตนเองด้วยความรวดเร็ว สะดวก และมีประสิทธิภาพโดยใช้งบประมาณและเจ้าหน้าที่ของตนเอง แต่รัฐบาลในส่วนกลางยังอาจสงวนอำนาจบางอย่างในการตัดสินใจไว้

ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งของการปกครองท้องถิ่น โดยเจ้าหน้าที่ระดับบริหารชั้นสูงขององค์การจะต้องได้มาด้วยวิธีการเลือกตั้งตามรูปแบบของประชาธิปไตย กล่าวคือ สภาท้องถิ่นก็ดี หัวหน้าฝ่ายบริหารท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่นก็ดี ต้องมาจากการเลือกตั้ง โดยประชาชนในท้องถิ่นและต้องมีการเลือกตั้งตามระยะเวลาที่กำหนดในกฎหมาย

ประธาน คงฤทธิศึกษากร (2535 : 11) ได้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นว่า หมายถึง ระบบการปกครองที่เป็นผลจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐ และจะเกิดมีองค์การทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่น องค์การนี้จัดตั้งและถูกควบคุมโดยรัฐบาล แต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเองได้

ธเนศวร์ เจริญเมือง (2540 : 38) ให้ความหมายของ การปกครองท้องถิ่น หมายถึง ระบบการจัดการท้องถิ่นภายในรัฐฯหนึ่ง เป็นท้องถิ่นที่มีเขตชัดเจน (defined boundaries) มีฐานะเป็นนิติบุคคล (legal identity) มีโครงสร้างด้านอำนาจและหน้าที่ที่ได้กำหนดขึ้นโดยกฎหมายทั่วไปและกฎหมายพิเศษ (an institutional structure with powers and duties laid down in general and special statutes) และมีความเป็นอิสระในด้านการบริหารและการคลังที่เหมาะสม (a degree of financial and other autonomy)

จากคำนิยามต่าง ๆ ข้างต้นสามารถสรุปหลักการปกครองท้องถิ่นได้ในสาระสำคัญดังต่อไปนี้ (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539 : 25)

1. การปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจมีความแตกต่างกันในด้านความเจริญ จำนวนประชากร หรือขนาดของพื้นที่ เช่น หน่วยงานปกครองท้องถิ่นของไทยจัดเป็นกรุงเทพมหานคร เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และเมืองพัทยาตามเหตุผลดังกล่าว

2. หน่วยงานปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม กล่าวคือ อำนาจของหน่วยงานปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอควร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากมีอำนาจมากเกินไปไม่มีขอบเขต หน่วยงานปกครองท้องถิ่นนั้นก็กลายเป็นรัฐอธิปไตยเอง เป็นผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐบาล อำนาจของท้องถิ่นนี้มีขอบเขตที่แตกต่างกันออกไป ตามลักษณะความเจริญและความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลในการพิจารณาการกระจายอำนาจให้หน่วยงานปกครองท้องถิ่นระดับใดจึงจะเหมาะสม

3. หน่วยงานปกครองท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมาย (Local Rights) ที่จะดำเนินการปกครองตนเอง สิทธิตามกฎหมายแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. หน่วยงานปกครองท้องถิ่นมีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นประโยชน์ในการบริหารตามหน้าที่และเพื่อใช้บังคับประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น เทศบัญญัติ ข้อบังคับสุขาภิบาล เป็นต้น

2. สิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่น คือ อำนาจในการกำหนดงบประมาณ เพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ

4. มีองค์กรที่จำเป็นในการบริหารและปกครองตนเอง องค์กรที่จำเป็นของท้องถิ่นจัดแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ องค์กรฝ่ายบริหารและองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น การปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาลจะมีคณะเทศมนตรีเป็นฝ่ายบริหาร และสภาเทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น

5. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น จากแนวความคิดที่ว่าประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้นที่รู้ปัญหาและวิธีการแก้ไขของตนเองอย่างแท้จริง หน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีคนในท้องถิ่นมาบริหารงาน เพื่อให้สมเจตนารมณ์และความต้องการของชุมชน และอยู่ภายใต้การควบคุมของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าใจระบบและกลไกของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงอีกด้วย

การกระจายอำนาจกับการปกครองท้องถิ่น

ชูศักดิ์ เทียงตรง (2528 : 64) กล่าวว่า แนวความคิดในการให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ปกครองและบริหารกันเองนั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับแนวความคิดในการกระจายอำนาจการปกครอง ซึ่งหลักการกระจายอำนาจการปกครองนี้มีเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้โดยมีความเป็นอิสระ ปลอดภัยจากการขึ้นนำจากรัฐบาลกลาง พอที่จะสนองความต้องการของพลเมืองท้องถิ่นได้ แต่ทั้งนี้ในด้านนโยบายที่สำคัญๆยังคงต้องยึดตามส่วนกลางอยู่ เช่น นโยบายการเงินและการคลัง นโยบายการป้องกันประเทศ ดังนั้นหน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงมีความเป็นอิสระในระดับหนึ่งในการดำเนินกิจกรรมบริหารตนเองได้ แต่อีกส่วนหนึ่งนั้น รัฐบาลกลางยังคงต้องคงเอกลิทธิในการควบคุมไว้ ทั้งนี้เพื่อรักษาสภาพความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความมั่นคงของชาติไว้นั่นเอง

การปกครองท้องถิ่น (Local Government) ที่เกิดจากการกระจายอำนาจทางการเมือง (Political Decentralization) และการกระจายอำนาจทางการบริหาร (Administrative Decentralization) ที่ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งตัวแทนของตนเองเข้าไปทำหน้าที่บริหารงานที่เป็นภาระกิจของท้องถิ่น จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติในภาพรวม ดังนี้ (อาทร คุระวรรณ, 2539 : 21 – 23)

1. การกระจายอำนาจเป็นการแบ่งเบาภารกิจของรัฐบาลส่วนกลาง กล่าวคือ ในสังคมโลกปัจจุบัน ภารกิจของรัฐบาลส่วนกลางได้เพิ่มมากขึ้นตามจำนวนของพลเมืองและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จนทำให้รัฐบาลส่วนกลางเพียงลำพัง ไม่อยู่ในฐานะที่จะให้บริการสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและทันทั่วทั้งที่ ประกอบกับประชาชนในแต่ละท้องถิ่นมีปัญหาและความต้องการที่หลากหลาย ตามสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกันไป รัฐในปัจจุบันจึงได้แบ่งภาระหน้าที่ที่เกี่ยวกับกิจการส่วนท้องถิ่นที่ไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งชาติและไม่เกี่ยวข้องกับคนทั้งประเทศให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นไปดำเนินการเอง ด้วยกำลังคนและงบประมาณของท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้รัฐบาลส่วนกลางมีเวลาในการบริหารงานและรับผิดชอบภารกิจที่มีความสำคัญระดับชาติ เช่น การป้องกันประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ การติดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศ เป็นต้น ดังนั้น การปกครองท้องถิ่น จึงเป็นวิธีการอย่างหนึ่งของการปกครองประเทศในปัจจุบันในอันที่จะแบ่งเบาภารกิจของรัฐบาลส่วนกลางให้ลดน้อยลง

2. การกระจายอำนาจเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของคนในท้องถิ่น กล่าวคือ การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนแต่ละท้องถิ่นได้มีโอกาสในการเลือกและกำหนดนโยบายการปกครองท้องถิ่นของตนเองโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ดังนั้น ความประสงค์และความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นเป็นอย่างไร คณะผู้บริหารและสภาท้องถิ่นจะต้องสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อสร้างความพึงพอใจ (satisfaction) ให้กับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งจะมีผลต่ออนาคตทางการเมืองของตนต่อไป

3. การกระจายอำนาจจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะการปกครองท้องถิ่นของแต่ละชุมชน จะทำให้ประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ได้มีโอกาสในการกำหนดนโยบาย และการควบคุมให้เป็นไปตามนโยบายที่ท้องถิ่นต้องการ และในบรรดานโยบายดังกล่าว นั้น ย่อมเป็นความต้องการของคนในท้องถิ่นที่จะให้ได้มาซึ่งความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นเป็นที่ตั้ง ทุกคนก็ต้องการให้ท้องถิ่นของตนเจริญ บ้านเมืองมีฐานะดี มีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบาย และโดยนัยนี้ หน่วยการปกครองท้องถิ่นก็ย่อมมีภาระอันสำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญทั้งในทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งกล่าวโดยตรงแล้ว การปกครองท้องถิ่นย่อมจะเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้

4. การกระจายอำนาจเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทางการเมือง (political development) กล่าวคือ การปกครองท้องถิ่นจะเป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์อันสำคัญที่จะพัฒนาทางการเมืองได้ การพัฒนาทางการเมืองดังกล่าวนี้ หมายถึง การที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และมีความเข้าใจ

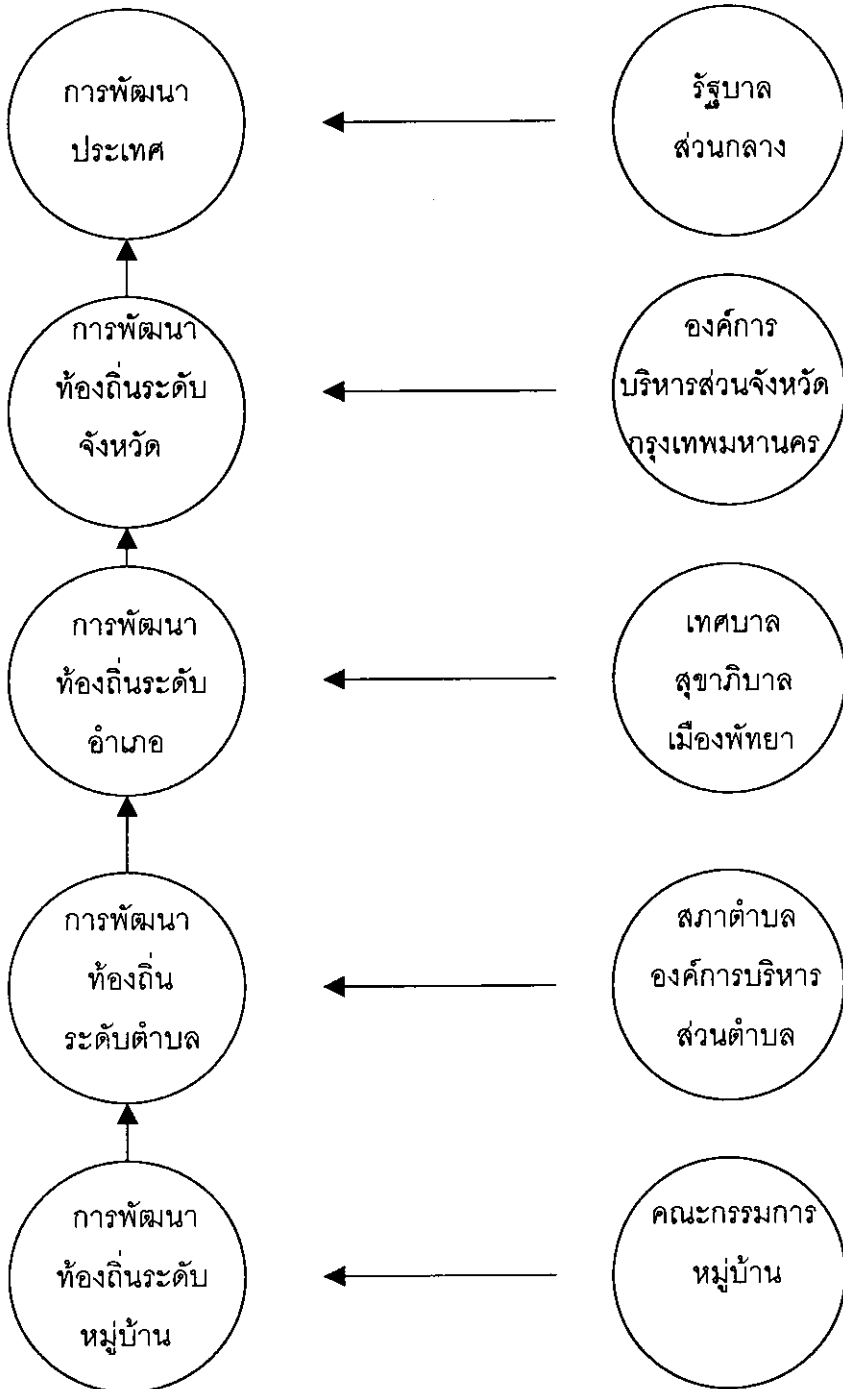
ในระบบการเมือง รู้ถึงการเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมทางการเมือง (participation) ทั้งนี้ก็โดยที่ระบบการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีการเลือกตั้ง มีระบบพรรคการเมืองระดับท้องถิ่น มีการต่อสู้และการแข่งขันทางการเมือง ตามวิถีทางและกติกา (rule of the game) ในที่สุดจะทำให้ประชาชนเข้าใจถึงระบบการปกครองตนเอง เข้าใจถึงหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ เข้าใจถึงหน้าที่ฝ่ายบริหาร เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร เข้าใจถึงคุณค่าของการควบคุมโดยประชาชน (popular control) ในที่สุดก็จะทำให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองได้ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันฝึกสอนประชาธิปไตยให้กับประชาชน (school of democracy) นั่นเอง

จากคุณประโยชน์ของการกระจายอำนาจการปกครอง ดังกล่าว ทำให้นานาประเทศในปัจจุบันต่างก็ได้กำหนดนโยบายในการกระจายอำนาจให้กับหน่วยการปกครองท้องถิ่นมากขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้ตามเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก เป็นเงื่อนไขด้านความพร้อมของประชาชนแต่ละท้องถิ่น และประการที่สอง เป็นเงื่อนไขด้านปรัชญาหรือความเชื่อทางการเมืองการปกครองของประเทศนั้น ๆ ซึ่งเงื่อนไขทั้งสองด้านจะเป็นตัวกำหนดทิศทางและรูปแบบของการกระจายอำนาจของแต่ละประเทศ ดังเช่น กรณีของประเทศไทย รัฐบาลส่วนกลางได้กำหนดรูปแบบของการปกครองท้องถิ่นมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 โดยกำหนดให้มีการปกครองท้องถิ่นแบบสุขาภิบาลตาม "พระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพฯ ร.ศ. 116" ซึ่งหลังจากนั้นก็ได้มีการทยอยจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ อีกหลาย ๆ รูปแบบ กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2476 จัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาล ปี พ.ศ. 2498 จัดตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปี พ.ศ. 2499 จัดตั้งสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ปี พ.ศ. 2518 จัดตั้งหน่วยการปกครองพิเศษแบบกรุงเทพมหานคร และปี พ.ศ. 2521 จัดตั้งหน่วยการปกครองพิเศษแบบเมืองพัทยา ดังนั้น จากปรากฏการณ์ที่เป็นวิวัฒนาการของการปกครองท้องถิ่นไทยดังกล่าวจะพบว่า ในทุกพื้นที่ของประเทศไทย จะมีการจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ ขึ้นมาดูแลและปฏิบัติการกิจของท้องถิ่น ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งนี้ก็ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นกระทำการกิจการส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างความเจริญงอกงามให้กับท้องถิ่นอันจะก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศในภาพรวมต่อไป ดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3

แสดงรูปแบบและพื้นที่ความรับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่นไทย

ภาพประกอบที่ 3

แสดงรูปแบบและพื้นที่ความรับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่นไทย

ที่มา

อาทร คุระวรรณ (2539)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรรณิกา ชมดี (2524 : 153 – 154) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี จากผลการศึกษาพบว่า ประเภทของการมีส่วนร่วม โดยการเข้าร่วมประชุมมากที่สุด รองลงมาคือ ร่วมออกแรง ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการชักจูงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด คือกำนัน รองลงมา คือ พัฒนาการ และพบว่าปัจจัยด้านเพศ ปัจจัยด้านระยะเวลาที่ประกอบอาชีพในหมู่บ้าน และการเคยเป็นสมาชิกในกลุ่มอื่นมาก่อน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ส่วนปัจจัยด้านอายุ การศึกษา สถานภาพสมรส ตำแหน่ง จำนวนที่ดินที่ถือครองและรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ส่วนปัจจัยที่จูงใจที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม พบว่า ปัจจัยด้านเกียรติและความต้องการอาชีพใหม่ ๆ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม การชักจูงจากเพื่อนสมาชิก การมีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนสมาชิก การมีความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่ และความต้องการเงินทุน ไม่มีส่วนความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

ขวัญฤดี ปฏิวาโห (2543 : 77) ได้ศึกษาเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลตำบลที่เปลี่ยนแปลงฐานะมาจากสุขาภิบาล : ศึกษากรณีเทศบาลตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา" พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด คือการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล รองลงมาคือ การไปร่วมฟังคำปราศรัยหาเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล และการมีส่วนร่วมในการชำระภาษี ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าบริการต่าง ๆ ให้กับเทศบาลตำบลพะตง ตามลำดับ และลักษณะของการมีส่วนร่วมน้อยคือ การตรวจสอบการทำงานของสมาชิกสภาเทศบาล การตรวจสอบการดำเนินงานและการใช้จ่ายงบประมาณของเทศบาลตามลำดับ

วัลลภ เสือดี (2535 : 66 – 75) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการจัดที่ดินให้แก่เกษตรกรในรูปหมู่บ้านป่าไม้ จ. อุทัยธานี พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในโครงการด้านตัวแปรเพศ อายุ ตำแหน่งในสังคม และสถานภาพในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ แต่ตัวแปรการศึกษาอาชีพ รายได้ และความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ

สุขสวัสดิ์ บุญญะรัตน์ (2541 : 52 – 54) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลนครยะลา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา" ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาล ส่วนปัจจัยด้านการศึกษา อาชีพและ

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตเทศบาล

สมพงษ์ บัวชาบาล (2531 : 111 - 113) ได้ทำการศึกษาถึง "การมีส่วนร่วมของประชาชน ในกิจกรรมการพัฒนา : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การอนุเคราะห์เด็ก นอร์เวย์ จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ความแตกต่างทางด้านสภาพแวดล้อมชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา

อภิวุฒิ พิมลแสงสุริยา (2535 : 151 - 154) ศึกษาเรื่อง "วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ศึกษากรณีนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์" พบว่า ปัจจัยด้านเพศ และ ปัจจัยด้านการมีครูอาจารย์ให้โอกาสในการซักถามข้อสงสัยภายในชั้นเรียน มีความสัมพันธ์กับความมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ส่วนปัจจัยด้านอายุ ภูมิลำเนา ประเภทของบุคคลที่นักศึกษา พักอาศัยอยู่ด้วย อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา รายได้ของครอบครัว ชั้นปีที่ศึกษา สาขาวิชาที่ศึกษา การเป็นสมาชิกของชมรมหรือกลุ่มกิจกรรมในระดับมหาวิทยาลัย การเป็นสมาชิกหรือร่วมทำกิจกรรม กับกลุ่มกิจกรรม ประเภทวิชาการและบำเพ็ญประโยชน์ การเป็นสมาชิกหรือร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่ม กิจกรรม ประเภทบันเทิงและกีฬา การที่บิดามารดาให้โอกาสในการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับเรื่องภายในครอบครัว การที่ครูอาจารย์ให้โอกาสในการเข้าพบ พูดคุย รวมทั้งปรึกษาหารือ ภายนอกชั้นเรียน และการที่นักศึกษารุ่นพี่ให้โอกาสในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมภายใน ใต้ะ ไม่มีความสัมพันธ์กับความมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม

บทที่ 3

องค์การบริหารส่วนตำบลใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ประวัติความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบล¹

แนวความคิดในการจัดการปกครองท้องถิ่นแบบองค์การบริหารส่วนตำบลได้เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2499 สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยมีมูลเหตุมาจากการที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกาและประเทศในยุโรป ได้พบเห็นการปกครองท้องถิ่นในประเทศเหล่านั้น มีการจัดรูปแบบของสภาท้องถิ่นที่แตกต่างกันไป เพื่อให้สภาท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของท้องถิ่นให้ตรงกับความต้องการของประชาชน และเมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เดินทางกลับประเทศไทย จึงได้สั่งการให้กระทรวงมหาดไทยเร่งดำเนินการจัดตั้งสภาท้องถิ่นในระดับตำบล ดังนั้นกระทรวงมหาดไทยจึงได้ออกคำสั่งที่ 222/2499 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2499 ให้ทุกจังหวัดจัดตั้งสภาตำบลให้แล้วเสร็จภายใน 3 เดือน โดยในคำสั่งดังกล่าวได้ระบุจุดมุ่งหมายในการจัดตั้งสภาตำบลว่า เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานของสภาตำบลและช่วยสร้างความเจริญให้ท้องถิ่น โดยกำหนดให้มีองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งสมาชิกมาจากการเลือกตั้งของราษฎรในหมู่บ้านต่าง ๆ หมู่บ้านละ 2 คน ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือและให้คำแนะนำในการดำเนินกิจการต่าง ๆ แก่คณะกรรมการตำบล และโดยผลการดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าว กระทรวงมหาดไทยโดยมติคณะรัฐมนตรีได้เสนอร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบลต่อรัฐสภา เพื่อพิจารณาและอนุมัติร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว และในวันที่ 29 ธันวาคม 2499 รัฐสภาได้อนุมัติให้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499² โดยตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ได้กำหนดเงื่อนไขการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลไว้ 2 กรณีคือ³

---

¹ อาทรรุจระวรรณ, รายงานการวิจัย เรื่อง " บทบาทสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ " สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2539 หน้า 25 - 34

² ส่วนการปกครองท้องถิ่น กรมมหาดไทย " องค์การบริหารส่วนตำบล " ในนิตยสารท้องถิ่น ปีที่ 8 เล่มที่ 6 (มิถุนายน 2501) หน้า 3.

³ มาตรา 5 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499

(1) กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งขึ้นโดยพิจารณาจากความพร้อมของตำบลนั้น ๆ หรือ

(2) ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบลไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด ร้องขอให้จัดตั้ง โดยผ่านความเห็นชอบจากสภาจังหวัด

จากเงื่อนไขการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าว จวบจนกระทั่งปี 2515 ก่อนที่จะมีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 ยกเลิกการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบนี้ มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 59 แห่ง⁴

ส่วนโครงสร้างและบุคลากรในโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ (1) คณะกรรมการตำบล ประกอบด้วยกำนันในท้องที่ ผู้ใหญ่บ้านในตำบล แพทย์ประจำตำบลและกรรมการอื่นซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในตำบลอีกไม่เกิน 5 คน⁵ ทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหารเพื่อให้การดำเนินกิจการของตำบลเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ และ (2) สภาตำบล ประกอบด้วยสมาชิกโดยตำแหน่ง (กำนันและผู้ใหญ่บ้านทุกคนในตำบล) และสมาชิกโดยการเลือกตั้งของราษฎร หมู่บ้านละ 1 คน⁶ ทำหน้าที่ตราข้อบัญญัติตำบลเพื่อบังคับใช้ในเขตตำบลและมีหน้าที่ควบคุมการบริหารงานของคณะกรรมการตำบลให้เป็นไปตามกฎหมายและมติของสภาตำบล

ดังนั้น โครงสร้างและบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลตาม พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499 ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

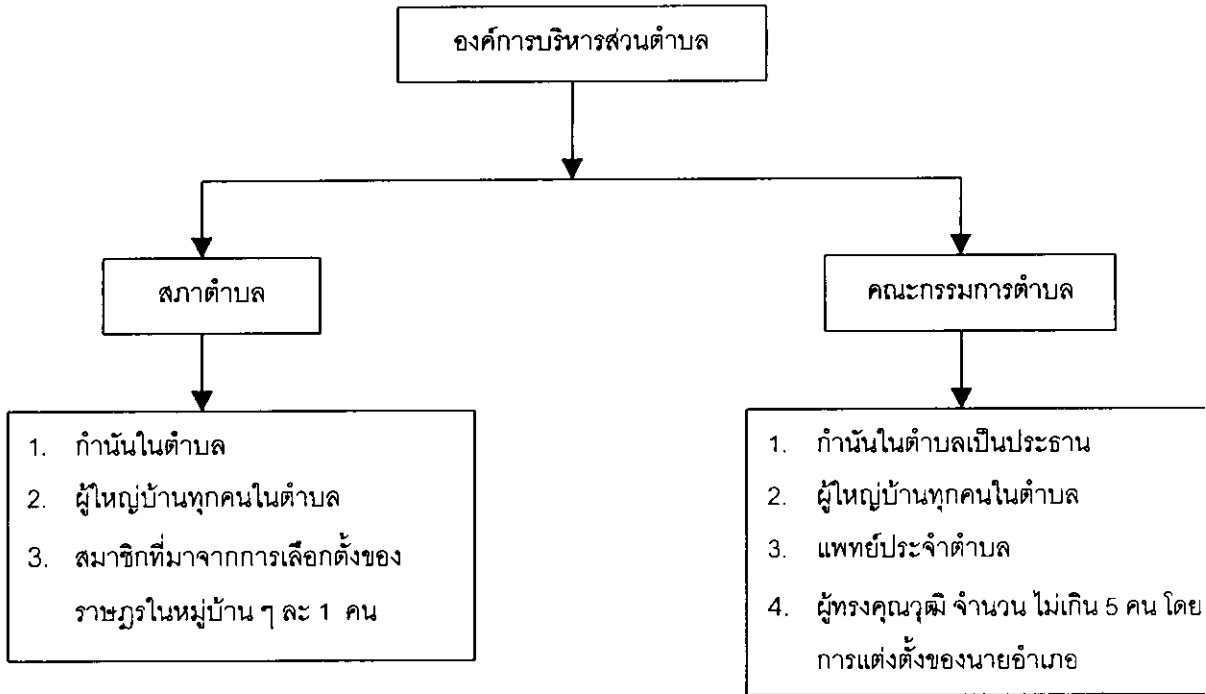
⁴ สมศักดิ์ พันธเสน “ประมวลความรู้เกี่ยวกับราชการบริหารส่วนตำบล” นิตยสารท้องถิ่นรายเดือน ปีที่ 8 เล่มที่ 3 (มีนาคม 2501) หน้า 37

⁵ มาตรา 38 พรบ. ระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499

⁶ มาตรา 9 พรบ. ระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499

แผนภูมิที่ 1

โครงสร้างและบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล

ส่วนอำนาจหน้าที่หรือภารกิจที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องปฏิบัติเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามความต้องการของราษฎรในตำบลนั้น ๆ แม้ว่าพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499 จะได้กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลกระทำการที่เกี่ยวกับการพัฒนาตำบลไว้อย่างกว้าง ๆ ครอบคลุม ทั้งด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาสังคม และการพัฒนาจิตใจของราษฎรในตำบลก็ตาม⁷ แต่การที่องค์การบริหารส่วนตำบลใด จะมีอำนาจหน้าที่อย่างไร จะต้องเป็นไปตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ทั้งนี้ เพราะตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2499 ได้กำหนดว่า การจัดตั้งตำบลใดให้มีฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องจัดทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทย โดยให้ระบุอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ในประกาศการจัดตั้งด้วย ดังนั้น ภาระหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงต้องเป็นไปตามที่ประกาศกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นไปตามความพร้อมของแต่ละตำบล⁸

⁷ ตามมาตรา 46 กำหนดให้ตำบลมีหน้าที่ดำเนินกิจการส่วนตำบลตามที่กำหนดไว้ใน (1) - (13)

⁸ มาตรา 5 วรรคสอง พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499

จากโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และบุคคลที่ดำรงตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499 มีลักษณะที่เป็นการปกครองส่วนภูมิภาค (Deconcentration) มากกว่าที่จะเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่น (Decentralization) แม้ว่าตามกฎหมายจะกำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลที่จัดตั้งขึ้นมีฐานะเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล เปิดโอกาสให้ราษฎรในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม (participation) โดยการเลือกตั้งตัวแทนของตนเข้าไปบริหารภารกิจของท้องถิ่นก็ตาม แต่ด้วยมาตรการและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ทำให้รัฐบาลส่วนกลางโดยกระทรวงมหาดไทยใช้กลไกที่กำหนดไว้ทั้งในด้านโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ บุคลากร และงบประมาณ สามารถควบคุมการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จนทำให้อิสระ (Autonomy) ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่เป็นการปกครองตนเอง (Local Self Government) ของประชาชนหมดสิ้นไป และสุดท้ายก็ก่อให้เกิดความล้มเหลวในนโยบายการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่น จนมีการยกเลิกการปกครองท้องถิ่นแบบองค์การบริหารส่วนตำบล ในปี พ.ศ. 2515 โดยประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515

หลังจากองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ถูกยกเลิกโดยประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 แล้ว การปกครองท้องถิ่นในระดับตำบลก็ถูกยกเลิกไป⁹ จวบจนกระทั่งสมัยรัฐบาล นายชวน หลีกภัย ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม 2538 โดยกำหนดให้สภาตำบลตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 ที่มีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปี เฉลี่ยไม่น้อยกว่า 150,000 บาท ได้รับการยกฐานะเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นแบบองค์การบริหาร

⁹ แม้ว่าตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 จะกำหนดให้เมืองศรีสะเกษตำบลที่มีโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ คล้ายคลึงกับองค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบลตามกฎหมายเดิมก็ตาม แต่สภาตำบลตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 ก็ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล การบริหารจัดการจึงต้องอยู่ภายใต้การควบคุมและกำกับขององค์การบริหารส่วนจังหวัด จึงไม่มีฐานะเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่น ตามความหมายทางรัฐศาสตร์

ส่วนตำบล¹⁰ ดังนั้น หลังจากที่กฎหมายดังกล่าวมีผลบังคับใช้ ทำให้สภาตำบล จำนวน 617 แห่ง ได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล และด้วยเงื่อนไขการยกฐานะสภาตำบลขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่กำหนดไว้เฉพาะงบประมาณรายได้ไม่น้อยกว่า 150,000 บาท ทำให้สภาตำบลที่มีฐานะการคลังเป็นไปตามเงื่อนไขดังกล่าว ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังจะเห็นได้จากการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในปี 2538 มีการจัดตั้งจำนวน 617 แห่ง ปี 2539 จำนวน 2,143 แห่ง ปี 2540 จำนวน 3,637 แห่ง จนกระทั่งในปัจจุบันมีสภาตำบลที่ยังไม่ได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเพียง 568 แห่ง (ข้อมูล ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2541)

โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตาม พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ได้กำหนดโครงสร้างองค์กรเป็น 2 องค์กร คือ (1) องค์กรสภา ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบล แพทย์ประจำตำบล และสมาชิกซึ่งได้รับเลือกตั้งจากราษฎรในแต่ละหมู่บ้านในตำบลนั้นจำนวนหมู่บ้านละ 2 คน¹¹ เพื่อให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบล และควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบล¹² และ (2) องค์กรฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย กำนันและผู้ใหญ่บ้านไม่เกิน 2 คน โดยการแต่งตั้งของนายอำเภอ และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้รับเลือกตั้งไม่เกิน 4 คน ตามมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล¹³ ทำหน้าที่บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามมติข้อบังคับและแผนพัฒนาตำบล จัดทำแผนพัฒนาตำบลและงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อเสนอให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้ความเห็นชอบ รวมทั้งรายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทราบอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง¹⁴ ซึ่งโครงสร้างและบุคลากรในโครงสร้างดังกล่าว มีผลบังคับใช้มาจนกระทั่งปี พ.ศ. 2542 จึงได้มี

¹⁰ มาตรา 40 พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

¹¹ มาตรา 45 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

¹² มาตรา 46 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

¹³ มาตรา 58 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

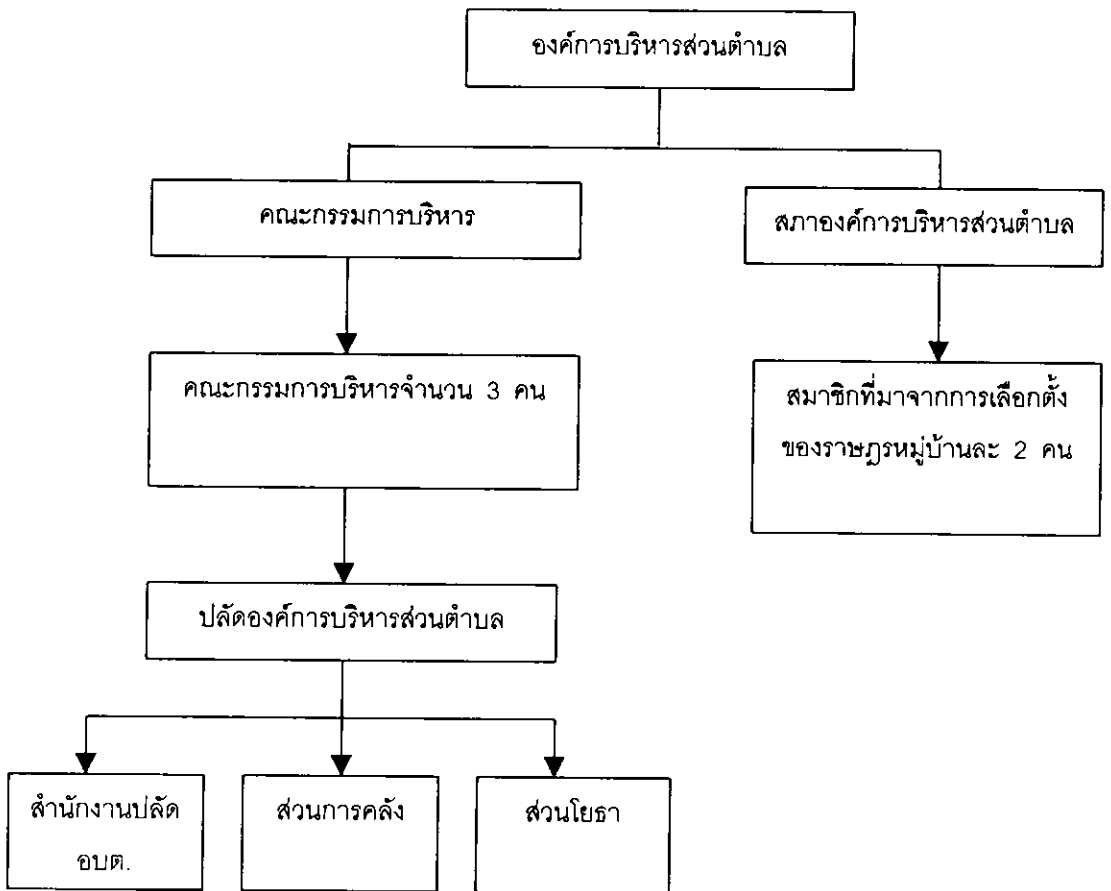
¹⁴ มาตรา 49 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

การแก้ไข พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จึงทำให้นุเคราะห์ในองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยบุคคลดังปรากฏรายละเอียดตามแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2

โครงสร้างและบุคลากรตาม พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2542

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

2.1 อำนาจหน้าที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีดังนี้

- 1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- 2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้ง

กำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

- 3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- 4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- 7) คัดค้าน ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดี

ของท้องถิ่น

9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลอาจทำกิจการเหล่านี้ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลได้ คือ

- 1) จัดให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- 2) จัดให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- 3) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- 4) จัดให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และ

สวนสาธารณะ

- 5) จัดให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกร และกิจการสหกรณ์
- 6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- 7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- 8) การคุ้มครองดูแลรักษาสาธารณสุขสมบัติของแผ่นดิน
- 9) จัดหาประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 10) จัดให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
- 11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
- 12) การท่องเที่ยว
- 13) การผังเมือง

อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น เช่น อำนาจหน้าที่ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารการพัฒนาชนบท และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค พ.ศ. 2535

อำนาจหน้าที่ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการวางแผนพัฒนาตำบล พ.ศ. 2536

อำนาจหน้าที่ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี 193/2536 เรื่อง การปฏิบัติงานโครงการพัฒนา

ตำบล อำนาจหน้าที่ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารการใช้น้ำและบำรุงรักษาแหล่งน้ำขนาดเล็ก พ.ศ. 2525 อำนาจหน้าที่ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยกองทุนพัฒนาชนบท พ.ศ. 2535 เป็นต้น

รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ฐานะการคลังของหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่สะท้อนออกมาในลักษณะงบประมาณ รายได้ขององค์การ เป็นเครื่องชี้วัด (indicator) ความเป็นอิสระ (autonomy) และประสิทธิภาพในการบริหารการปกครองท้องถิ่นประการหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะงบประมาณเป็นเครื่องมือที่ทำให้แผนงานและนโยบายขององค์การเปลี่ยนมาเป็นการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ดังที่เบิร์นสไตน์และโอฮารา (Burnstein and o' Hara) กล่าวว่า งบประมาณเปรียบเสมือนเชื้อเพลิงที่ให้พลังงานแก่ส่วนต่าง ๆ ของเครื่องยนต์¹⁵ และเนื่องจากหน่วยการปกครองท้องถิ่นไทยทุกรูปแบบ ได้จัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาลส่วนกลางเป็นผู้ก่อตั้ง (Creature of State) รัฐบาลส่วนกลางจึงเป็นผู้กำหนดแหล่งที่มาของรายได้ว่าหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น จะมีรายได้ประเภทใดและอัตราในการจัดเก็บอย่างไรโดยกำหนดไว้ในกฎหมายการจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ องค์การบริหารส่วนตำบลก็เช่นกัน ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลได้กำหนดรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ ดังนี้¹⁶

- (1) รายได้จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (2) รายได้จากสาธารณูปโภคขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (3) รายได้จากกิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (4) ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับตามที่จะมีกฎหมายกำหนดไว้
- (5) เงินและทรัพย์สินส่วนอื่นที่มีผู้อุทิศให้
- (6) รายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้
- (7) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
- (8) รายได้อื่นตามที่จะมีกฎหมายกำหนดให้เป็นขององค์การบริหารส่วนตำบล

¹⁵ Burnstein, J. Samuel and O' Hara Patrick Public Administration: Organization, People and Public Policy (New York: Harper & Row, 1979) P. 280

¹⁶ มาตรา 82 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

จากข้อกำหนดเกี่ยวกับแหล่งที่มาของรายได้ตาม พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าว จึงอาจกำหนดประเภทรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

(1) หมวดภาษีอากร

1.1 ภาษีบำรุงท้องที่

1.2 ภาษีโรงเรือนและที่ดิน

1.3 ภาษีป้าย

1.4 อากรฆ่าสัตว์และผลประโยชน์อื่นอันเกิดจากการฆ่าสัตว์ที่จับเก็บได้ใน

ตำบล

1.5 ภาษีธุรกิจเฉพาะตามประมวลรัษฎากร ซึ่งสถานประกอบการนั้นตั้งอยู่ใน

เขตองค์การบริหารส่วนตำบล

1.6 ภาษีมูลค่าเพิ่มตามประมวลรัษฎากร

1.7 ภาษีสุรา

1.8 ภาษีสรรพสามิต

1.9 อากรตามกฎหมายว่าด้วยอากรรังนกอีแอ่น อากรประทานบัตรใบอนุญาต

และอาชญาบัตรตามกฎหมายว่าด้วยการประมง

(2) หมวดค่าธรรมเนียมและค่าปรับ

2.1 ค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อนที่จับเก็บได้ในจังหวัดใด ให้จัดสรรให้องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดนั้น

2.2 ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุราตามกฎหมายว่าด้วยสุรา ซึ่งร้านขายสุราตั้งอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

2.3 ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตในการเล่นการพนัน ตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน ซึ่งสถานที่เล่นการพนันอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล

2.4 ค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยน้ำบาดาล

2.5 ค่าภาคหลวงและค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้

2.6 ค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมตามประมวลกฎหมายที่ดินที่เก็บในองค์การบริหารส่วนตำบลใดให้เป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล นั้น

2.7 ค่าภาคหลวงแร่และค่าภาคหลวงปิโตรเลียม ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ และกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียมที่จับเก็บในองค์การบริหารส่วนตำบลใด ให้จัดสรรให้องค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

2.8 เงินที่จัดเก็บตามกฎหมายว่าด้วย อุทยานแห่งชาติในองค์การบริหารส่วนตำบลใดให้จัดสรรให้องค์การบริหารส่วนตำบล นั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

(3) หมวดรายได้จากทรัพย์สินและสาธารณูปโภค อาทิ ดอกเบี้ยเงินฝาก ค่าเช่าที่ดิน ค่าจัดเก็บขยะมูลฝอย ค่าน้ำประปา เป็นต้น

(4) หมวดเงินอุดหนุนจากรัฐบาลกลาง ทั้งที่เป็นเงินอุดหนุนเฉพาะกิจและอุดหนุนทั่วไป

(5) หมวดรายได้อื่น ๆ เช่น เงินจ่ายขาดจากเงินสะสม หรือเงินที่มีผู้อุทิศให้ เป็นต้น

ส่วนรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้กำหนดรายจ่ายไว้ดังนี้¹⁷

(1) เงินเดือน

(2) ค่าจ้าง

(3) เงินค่าตอบแทนอื่น ๆ

(4) ค่าใช้สอย

(5) ค่าวัสดุ

(6) ค่าครุภัณฑ์

(7) ค่าที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และทรัพย์สินอื่น ๆ

(8) ค่าสาธารณูปโภค

(9) เงินอุดหนุนหน่วยงานอื่น

(10) รายจ่ายอื่นใดตามข้อผูกพันหรือตามที่มีกฎหมาย หรือระเบียบของกระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้

องค์การบริหารส่วนตำบลใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันประกอบไปด้วยจังหวัดสงขลา ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล มีพื้นที่ทั้งหมด 20,263 ตารางกิโลเมตร ทุกจังหวัดยกเว้นจังหวัดปัตตานี มีพรมแดนติดต่อกับประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย โดยมีเทือกเขาสันกาลาคีรีหรือเทือกเขาน้ำค้าง

¹⁷ มาตรา 85 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

เป็นเส้นกันพรมแดนกับประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย มีประชากรรวมกัน 3,168,702 คน¹⁸ โดยประชาชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 53 ศาสนาพุทธ ร้อยละ 44.90 และศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 0.8¹⁹ แบ่งเขตการปกครองเป็น 51 อำเภอ 5 กิ่งอำเภอ 398 ตำบล

สำหรับประวัติความเป็นมาของจังหวัดปัตตานี และ ยะลานั้น²⁰ แต่เดิมตาม “กฎข้อบังคับสำหรับการปกครองบริเวณเจ็ดหัวเมือง รศ.120” ได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น “บริเวณเจ็ดหัวเมือง” ประกอบด้วย เมืองปัตตานี หนองจิก ยะหริ่ง สายบุรี ยะลา รามันและเมืองระแงะ โดยจะมีการโปรดเกล้าแต่งตั้งข้าราชการที่มีความจงรักภักดีไปดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองเพื่อปกครองบังคับบัญชาหัวเมืองทั้ง 7 และให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าเมืองสงขลา ต่อมาในวันที่ 27 กรกฎาคม 2447 ได้มีการประกาศยุบหัวเมืองทั้ง 7 แห่ง และตั้งเป็นมณฑลปัตตานี ประกอบด้วยหัวเมืองในสังกัด 4 เมือง คือ เมืองปัตตานี เมืองสายบุรี เมืองระแงะ และเมืองยะลา จวบจนกระทั่งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 รัฐบาลในสมัยนั้นได้ทำการปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดิน โดยยกเลิกระบบมณฑลเทศาภิบาลและจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินขึ้นใหม่ ในรูปแบบของจังหวัดและอำเภอเป็นราชการส่วนภูมิภาค และการรวมเมืองปัตตานี เมืองสายบุรี เมืองยะหริ่ง และเมืองหนองจิกเป็นจังหวัดปัตตานี เมืองยะลา เมืองรามัน และเมืองระแงะ เป็นจังหวัดยะลา ส่วนจังหวัดนราธิวาส เดิมชื่อ “มะนาลอ” เป็นหมู่บ้านภายใต้การปกครองของเมืองสายบุรี แต่ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงให้ออนไปขึ้นกับเมืองระแงะ และเมื่อหมู่บ้านมะนาลอมีความเจริญมากขึ้นจนกลายเป็นชุมชนที่มีประชาชนหนาแน่นกว่าเมืองระแงะ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงมีพระราชดำริให้ย้ายศาลว่าการเมืองระแงะมาตั้งที่หมู่บ้านมะนาลอ และได้พระราชทานชื่อเมืองว่า “เมืองนราธิวาส” จวบจนมีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วย ระเบียบบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2476 เมืองนราธิวาส จึงได้รับการจัดตั้งเป็นจังหวัดนราธิวาสจนถึงปัจจุบัน

¹⁸ ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2543

¹⁹ ศูนย์อำนวยการจังหวัดชายแดนภาคใต้, แผนพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535-2539), กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, หน้า 42

²⁰ ปรีชา ขวนไชยสิทธิ์ และอาทร คุระวรรณ, รายงานการวิจัยเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2532, หน้า 8

สำหรับประวัติความเป็นมาของจังหวัดสตูลนั้น ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์เป็นเพียงตำบลหนึ่งในเขตการปกครองของเมืองไทรบุรี จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2382 ได้แบ่งแยกแขวงอำเภอเมืองไทรบุรีเป็นเมืองสตูล²¹ และให้อยู่ในการดูแลของเมืองนครศรีธรรมราช ต่อมาใน พ.ศ. 2440 ได้รวมเมืองไทรบุรี ปลิศ และสตูล เป็นมณฑลเทศาภิบาล เรียกว่า มณฑลไทรบุรี สตูลจึงกลับมาอยู่ในความดูแลของเมืองไทยบุรี จนกระทั่ง พ.ศ. 2452 ตามหนังสือสนธิสัญญาเรื่องการปักปันเขตแดนระหว่างสยามกับอังกฤษ ทำให้เมืองไทรบุรีและปลิศตกเป็นของอังกฤษ ส่วนสตูลยังเป็นเขตแดนของไทยและได้ยกฐานะเป็นเมืองจัตวาอยู่ในมณฑลภูเก็ต จนกระทั่งปี พ.ศ. 2475 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย เมืองสตูลก็มีฐานะเป็นจังหวัดหนึ่งในราชอาณาจักรไทยสืบต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน

สำหรับประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาสและสตูล ร้อยละ 78.85, 78.1, 77.5 และ 79.3 ตามลำดับ นับถือศาสนาอิสลามและเป็นศาสนิกชนที่ค่อนข้างเคร่งครัดต่อการปฏิบัติศาสนกิจ รวมทั้ง นิยมใช้ภาษายาวีหรือภาษามลายูท้องถิ่นเป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวันมากกว่าภาษาไทยภาคกลางหรือภาษาไทยท้องถิ่น มีประชากรรวมทั้งสิ้น 1,917,799 คน มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 36 อำเภอ 4 กิ่งอำเภอ 276 ตำบล โดยมีฐานะเป็นสภาตำบล 32 แห่ง และเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล 244 แห่ง (ตารางที่ 1)

ส่วนจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นเมืองท่าสำคัญทางภาคใต้ตั้งแต่สมัยโบราณ ตั้งอยู่ทางฝั่งทะเลตะวันออกของประเทศไทย เดิมเรียกว่า “เมืองสิงขร” โดยสันนิษฐานว่าน่าจะเพี้ยนมาจากคำว่า “สิงหลา” หรือ “สิงขร” ที่แปลว่า “ภูเขา” ปัจจุบันจังหวัดสงขลาถือว่าเป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางการบริหารราชการ การคมนาคมขนส่ง เมืองท่าการสงขลา การอุตสาหกรรม และการประมง รวมทั้ง เป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวและธุรกิจบริหาร มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ ๗ ของภาคใต้ รองจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช มีเนื้อที่ 7,396,889 ตารางกิโลเมตร มีประชากรทั้งสิ้น 1,250,903 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2543) โดยลักษณะของประชากรมีความแตกต่างไปจากจังหวัดยะลา นราธิวาส ปัตตานี และสตูล กล่าวคือ ประชากรร้อยละ 75.9 นับถือศาสนาพุทธ มีขนบธรรมเนียมประเพณีและภาษาพูดที่เป็นภาษาไทยท้องถิ่นเหมือนกับประชากรของจังหวัดในภาคใต้อื่น ๆ ทำให้ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมของประชากรในจังหวัดสงขลา มีความแตกต่างกับสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ดังกล่าว

²¹ คำว่า “สตูล” มาจากภาษามลายูว่า “สไตย” แปลว่า กระทอน ซึ่งเป็นผลไม้ชนิดหนึ่งที่ขึ้นอยู่ชุกชุมในพื้นที่บริเวณที่ตั้งเมือง

มีการแบ่งเขตการปกครองเป็น 15 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 122 ตำบล โดยมีฐานะเป็น สภาตำบล 1 แห่ง และเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล 121 แห่ง (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1

แสดงข้อมูลพื้นฐานทางการปกครองของจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูลและสงขลา

จังหวัด	อำเภอ/ กิ่งอำเภอ	การปกครองท้องถิ่น				ประชากร ²² (คน)	ศาสนา ²³		
		อบจ.	เทศบาล	สภาตำบล	อบต.		พุทธ	อิสลาม	อื่นๆ
ปัตตานี	12	1	12	23	87	594,367	20.7	78.9	0.4
ยะลา	8	1	8	3	53	414,992	21.6	78.1	0.3
นราธิวาส	13	1	14	-	75	661,113	22.0	77.5	0.5
สตูล	7	1	6	6	29	247,327	20.3	79.3	0.4
สงขลา	16	1	19	1	121	1,250,903	75.9	23.7	0.3

สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น ในปี พ.ศ. 2538 กระทรวงมหาดไทย ได้มีประกาศเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2538 ให้ยกฐานะสภาตำบล ของ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 43 แห่ง เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล และปี พ.ศ. 2539 จำนวน 89 แห่ง และปี พ.ศ. 2540 จำนวน 233 แห่ง ทำให้พื้นที่ของจังหวัดนราธิวาสมี องค์การบริหารส่วนตำบลเต็มพื้นที่ ส่วนจังหวัดปัตตานีมีสภาตำบลที่ยังไม่ได้รับการยกฐานะ เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนมากที่สุด (23 ตำบล) ในขณะที่จังหวัดสงขลามีเพียง 1 ตำบล ที่ยังมีฐานะเป็นสภาตำบล รวมทั้ง จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดเดียวที่มีองค์การบริหาร ส่วนตำบลครบทุกชั้น ในขณะที่จังหวัดนราธิวาสมีเพียงองค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 5 เท่านั้น (รายละเอียดตามตารางที่ 2-3)

²² สำนักงานสถิติแห่งชาติ สมุดสถิติรายปีประเทศไทยบรรพ 43 พ.ศ. 2543 หน้า 17

²³ อาทรรุคชวรณ, อ่างแล้ว หน้า 46-52

ตารางที่ 2

แสดงจำนวนสภาตำบลที่ได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล

จังหวัด	จำนวนตำบล	2538		2539		2540		รวม	
		สภาตำบล	อบต.	สภาตำบล	อบต.	สภาตำบล	อบต.	สภาตำบล	อบต.
ปัตตานี	110	107	3	107	3	23	87	23	87
ยะลา	56	51	5	36	20	3	53	3	53
นราธิวาส	75	74	1	42	33	-	75	-	75
สตูล	35	34	1	34	1	6	29	6	29
สงขลา	122	90	33	47	75	1	121	1	121

ตารางที่ 3

แสดงจำนวนการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัด	ปีที่จัดตั้ง			ชั้น					รวม
	2538	2539	2540	1	2	3	4	5	
ยะลา	5	15	33	1	-	-	1	51	53
นราธิวาส	1	32	42	-	-	-	-	75	75
ปัตตานี	3	-	84	-	-	2	1	84	87
สตูล	1	-	28	-	1	-	-	28	29
สงขลา	33	42	46	6	3	5	15	92	121
รวม	43	89	233	7	4	7	17	330	365

จากภาพรวมด้านชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล และด้านสังคมวัฒนธรรมของประชากรใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้แบ่ง 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ออกเป็น 2 กลุ่ม ทั้งภายใต้หลักเกณฑ์ของความแตกต่างของประชาชนทางด้านศาสนา ภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณี และหลักเกณฑ์ด้านชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยกลุ่มที่หนึ่งประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ซึ่งประชาชนร้อยละ 78.9, 78.1, 77.5 และ 79.3 ตามลำดับ นับถือศาสนาอิสลามและมีองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งชั้น 1-5 เป็นกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ที่ 1 ส่วนกลุ่มที่ 2 ประกอบด้วยจังหวัดสงขลาซึ่งประชาชนร้อยละ 75.9 นับถือศาสนาพุทธ และมีขนบธรรมเนียมประเพณีและภาษาพูดเหมือนกับประชาชนในภาคใต้โดยทั่วไปและมีองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งชั้น 1-5 เป็นกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ที่ 2 ทั้งนี้เพื่อศึกษาว่าปัจจัยความแตกต่างด้านภาษา วัฒนธรรมของประชาชนใน

ชุมชนและปัจจัยด้านชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล ใน 2 กลุ่มดังกล่าวมีผลต่อระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหรือไม่

ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

องค์การบริหารส่วนตำบลคองหงส์²⁴

1. ข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลคองหงส์ จัดตั้งตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2538 ตั้งอยู่ที่ตำบลคองหงส์ มีพื้นที่รับผิดชอบ จำนวน 34.57 ตารางกิโลเมตร มีประชากรทั้งสิ้น 27,323 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 มกราคม 2543) เป็นชาย 13,775 คน เป็นหญิง 13,548 คน นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 98 ศาสนาอิสลามร้อยละ 2 มีงบประมาณรายรับในปีงบประมาณ 2543 จำนวน 19.686 ล้านบาท มีพนักงานส่วนตำบล รวม 16 คน ลูกจ้างประจำและชั่วคราว 39 คน

2. ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และชุมชน

ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคองหงส์ มีทั้งพื้นที่ที่เป็นชุมชนเมือง ซึ่งมีพื้นที่ต่อเนื่องกับเทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลตำบลบ้านพรุ และชุมชนชนบทที่เป็นเกษตรกรรม ทำให้ลักษณะและความต้องการของคนในชุมชนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านปัญหาความต้องการและการเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมกับองค์กรชุมชนในพื้นที่ ส่วนลักษณะของชุมชน เป็นชุมชนไทยพุทธเกินร้อยละ 50 ประชาชนในชุมชนร้อยละ 40 ประกอบอาชีพรับจ้างภาคเอกชน ร้อยละ 30 ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 5 รับราชการ และร้อยละ 25 ประกอบอาชีพทางเกษตร

²⁴ องค์การบริหารส่วนตำบลคองหงส์, ข้อเสนอแนะการติดต่อราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลคองหงส์ เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม

องค์การบริหารส่วนตำบลน่าน้อย²⁵

1. ข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลน่าน้อยเดิมเป็นสภาตำบลน่าน้อย ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ได้รับประกาศจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2538 ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอหาดใหญ่ไปทางทิศเหนือเป็นระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร มีพื้นที่รับผิดชอบประมาณ 47.20 ตารางกิโลเมตร มีประชากรทั้งสิ้น 12,260 คน แยกเป็นชาย 5,967 คน เป็นหญิง 6,293 คน นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ มีงบประมาณรายรับในปีงบประมาณ 2543 จำนวน 8.33 ล้านบาท (8,334,813.55 บาท) มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลน่าน้อยรวม 14 คน โดยแยกเป็นพนักงานส่วนตำบล 9 คน ลูกจ้างประจำ 3 คน และลูกจ้างชั่วคราว 7 คน

2. ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และชุมชน

ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลน่าน้อย พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนที่เป็นเกษตรกรรม มีความเป็นเมืองน้อย มีพื้นที่บางส่วนที่เป็นเขตชุมชนและเป็นย่านการค้า โดยเฉพาะชุมชนรอบ ๆ หรือพื้นที่ใกล้เคียงกับที่ทำการขององค์การบริหารส่วนตำบล แต่อย่างไรก็ตามองค์การบริหารส่วนตำบลน่าน้อยมีลักษณะเด่นของพื้นที่คือ มีการคมนาคมสัญจรไปมาสะดวก มีกลุ่มชุมชนที่มีศักยภาพที่เกิดจากการรวมกลุ่มของประชาชน มีคลองธรรมชาติหลายสาย และมีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการพัฒนาตำบล นอกจากนี้ในส่วนของการประกอบอาชีพ ประชากรจำนวนร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 15 ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 5 ประกอบอาชีพรับราชการ และร้อยละ 10 ประกอบอาชีพค้าขายและอื่น ๆ

²⁵ องค์การบริหารส่วนตำบลน่าน้อย, แผนพัฒนาตำบล 5 ปี

องค์การบริหารส่วนตำบลนาหม่อม²⁶

1. ข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลนาหม่อม จัดตั้งตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2538 ตั้งอยู่ที่ตำบลนาหม่อม อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา มีพื้นที่รับผิดชอบ จำนวน 27.88 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 10 หมู่บ้าน มีประชากรอาศัยอยู่ทั้งสิ้น 7,041 คน แยกเป็นชาย 3,480 คน เป็นหญิง 3,561 คน นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ มีนับถือศาสนาอื่นเล็กน้อย เช่น ศาสนาคริสต์ มีงบประมาณรายรับในปีงบประมาณ 2543 เป็นเงิน 6.3 ล้านบาท มีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่รับผิดชอบจำนวน 10 คน

2. ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลนาหม่อมมีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และชุมชน โดยส่วนใหญ่เป็นชุมชนเมืองที่ครอบคลุมพื้นที่ของตัว (อำเภอนาหม่อม) เป็นอำเภอที่ไม่มีเทศบาลตำบลตั้งอยู่ พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาหม่อมจึงครอบคลุมบริเวณตลาดย่านการค้ารอบ ๆ ศูนย์ราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลนาหม่อม ส่วนพื้นที่ออกห่างมาจากการอำเภอมีลักษณะเป็นชุมชนชนบท ชาวบ้านมีอาชีพเกษตรกรรม (ทำสวนยาง) จากความแตกต่างจากพื้นที่และชุมชนที่เป็นแบ่งเป็นลักษณะชุมชนเมืองและชุมชนชนบทนี้ ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาความแตกต่างทางความต้องการ เกิดการกระจายความเจริญที่ไม่ทั่วถึง รวมไปถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้น การมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ขององค์กรชุมชนมีน้อย นอกจากนี้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนชนบทมักจะประสบปัญหาในเรื่องของราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ โดยเฉพาะราคายางพารา เนื่องจากส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา ทำให้ผลผลิตมีมากเกินความต้องการ อีกทั้งประชากรในชุมชนยังคงมีความรู้การศึกษาน้อย

²⁶ องค์การบริหารส่วนตำบลนาหม่อม, แผนพัฒนาตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลชิงโค²⁷

1. ข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลชิงโคตั้งอยู่ที่ตำบลชิงโค ถนนสายสงขลา-ระโนด ห่างจากที่ว่าการอำเภอสิงหนครประมาณ 6 กิโลเมตร มีเนื้อที่ครอบคลุม 7.618 ตารางกิโลเมตร มีหมู่บ้านตั้งอยู่รวม 6 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 5,282 คน แยกเป็นชาย 2,527 คน เป็นหญิง 2,755 คน นับถือศาสนาพุทธโดยส่วนใหญ่ มีงบประมาณรายรับในปีงบประมาณ 2543 เป็นเงิน 2.7 ล้านบาท โดยรายรับเกินร้อยละ 50 มาจากเงินรายได้ที่ส่วนราชการต่าง ๆ จัดเก็บให้ มีบุคลากรที่รับผิดชอบหรือมีความเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรง จำนวน 5 คน

2. ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และชุมชน

ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลชิงโคพื้นที่โดยส่วนใหญ่เป็นชนบท ประชากรมีอาชีพเกษตรกรรม (ทำนาและการประมง) องค์การบริหารส่วนตำบลมีพื้นที่ไม่มากนัก เนื่องจากบางส่วนเป็นพื้นที่ของเทศบาลตำบลสิงหนคร กอปรกับลักษณะของพื้นที่ที่มีความยาวเรียบไปตามถนนสายสงขลา-นครศรีธรรม และขนานไปด้วยตามความยาวของชายฝั่งทะเล ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่เกิดจากการรวมกลุ่มของประชาชนเนื่องจากพื้นที่บางส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลชิงโคติดกับทะเล ทำให้ประชาชนสามารถหารายได้จากการประกอบอาชีพการทำประมง รวมไปถึงการนำผลิตภัณฑ์จากทะเลมาแปรรูปเป็นสินค้าออกจำหน่าย เช่น กะปิ ปลาเค็ม อีกทั้งยังสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง ซึ่งถือเป็นการเพิ่มหนทางในการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่มีมากขึ้น

นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลชิงโคมีเส้นทางคมนาคมที่สามารถติดต่อได้หลายจังหวัด ส่งผลให้เกิดความสะดวกทั้งในเรื่องการเดินทางและการติดต่อค้าขายกับจังหวัดใกล้เคียง

²⁷ องค์การบริหารส่วนตำบลชิงโค, เอกสารสภาพทั่วไปและสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

องค์การบริหารส่วนตำบลระวะ²⁸

1. ข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลระวะตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอระโนดประมาณ 10 กิโลเมตร มีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 3 แห่งคือ องค์การบริหารส่วนตำบลปากแตระ องค์การบริหารส่วนตำบลพังยาง และเทศบาลตำบลบ่อตรุ มีเนื้อที่ทั้งหมด 53.98 ตารางกิโลเมตร มีประชากรทั้งสิ้น 6,838 คน ตามหลักฐานทะเบียนราษฎร และมีประชากรที่อาศัยอยู่จริงทั้งสิ้น 5,913 คน แบ่งเป็นชาย 2,955 คน เป็นหญิง 3,018 คน นับถือศาสนาพุทธเกินร้อยละ 50

2. ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลระวะมีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และชุมชน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชนบท ชาวบ้านมีอาชีพเกษตรกรรม (เพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำ และการประมงชายฝั่ง) เป็นชุมชนที่มีความเป็นชนบทมากที่สุด เมื่อเทียบกับองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 แห่ง รวมทั้งลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม ของชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน ลักษณะทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นชุมชนชาวไทยพุทธ ประชากรในพื้นที่ร้อยละ 80 ประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้งกุลาดำ อีกร้อยละ 20 ประกอบอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง ค้าขาย และรับราชการ โดยแบ่งเป็นร้อยละ 5 ของแต่ละอาชีพ ในส่วนของหน่วยธุรกิจหรือกลุ่มองค์กรเอกชนในพื้นที่มีน้อย เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลสะเตงนอก²⁹

1. ข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลสะเตงนอก จัดตั้งตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ตั้งอยู่ที่ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีเนื้อที่ประมาณ 24.6 ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วยหมู่บ้านจำนวน 7 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 18,290 คน แยกเป็นชาย 9,466 คน เป็นหญิง 8,824 คน นับถือศาสนาอิสลามเกินร้อยละ 50 มีงบประมาณรายรับในปีงบประมาณ 2539 เป็นเงิน 31.888 ล้านบาท มีพนักงานส่วนตำบลจำนวน 6 คน

²⁸ องค์การบริหารส่วนตำบลระวะ, เอกสารสภาพทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลระวะ

²⁹ องค์การบริหารส่วนตำบลสะเตงนอก, แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลสะเตงนอก ระยะ 5 ปี (2540-2544)

2. ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลสะเตงนอก มีพื้นที่ติดต่อกับเขตเทศบาลนครยะลา พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย พื้นที่บางส่วน (1/3) เป็นชุมชนเมือง ประชาชนมีวิถีชีวิตแบบเดียวกับประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา บางส่วนเป็นพื้นที่ชนบท (1/3) ที่ไม่เป็นพื้นที่ทางเกษตรกรรม แต่มีอาชีพรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ และพื้นที่บางส่วนมีลักษณะเป็นชุมชนแออัด เนื่องจากมีอัตราการย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานค่อนข้างสูง สภาพเส้นทางการคมนาคมส่วนใหญ่เป็นถนนดินลูกรัง ประชากรมากกว่าร้อยละ 50 นับถือศาสนาอิสลาม ลักษณะชุมชนและวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่มีวิถีชีวิตแบบคนไทยมุสลิม ใช้ภาษายาวีในการติดต่อสื่อสารทั้งในชีวิตประจำวันและในครอบครัว

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด³⁰

1. ข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด จัดตั้งตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2538 ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 2 ตำบลคลองขุด อำเภอเมือง จังหวัดสตูล มีพื้นที่รับผิดชอบจำนวน 142.894 ตารางกิโลเมตร มีหมู่บ้านในเขตการปกครองจำนวน 7 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 15,971 คน เป็นชาย 8,150 คน เป็นหญิง 7,821 คน นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 60 และนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 40 งบประมาณรายรับประจำปีงบประมาณ 2542 จำนวน 6.12 ล้านบาท งบประมาณ 2543 จำนวน 7.08 ล้านบาท และในปีงบประมาณ 2544 งบประมาณการจำนวน 6.01 ล้านบาท มีจำนวนบุคลากรที่เกี่ยวข้องจำนวน 21 คน

2. ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และชุมชน

ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุดมีพื้นที่ติดต่อกับเขตเทศบาลเมืองสตูล พื้นที่ประมาณครึ่งหนึ่งเป็นชุมชนเมือง และเป็นย่านการค้าที่เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งถือเป็นลักษณะเด่นของพื้นที่ที่เอื้อต่อการพัฒนาตำบล อีกทั้งยังมีการขยายหน่วยราชการต่าง ๆ เข้ามาในเขตตำบลเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดความสะดวกรวดในการติดต่อราชการของประชาชน ลักษณะของชุมชน ประชาชนมีวิถีชีวิตแบบเดียวกันกับประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสตูล มีทั้งประชากรที่เป็นไทยพุทธและไทย

³⁰ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุดแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด ระยะ 5 ปี

มุสลิม แต่เป็นมุสลิมที่มีวิถีชีวิตแบบคนไทยทั่ว ๆ ไป คือใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารถึงกัน ทั้งในชีวิตประจำวันและในครอบครัว

นอกจากนี้พื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่ชนบท (1/2) ที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม โดยประชากรในพื้นที่ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา และเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำ

องค์การบริหารส่วนตำบลบานา³¹

1. ข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลบานา ตั้งอยู่ที่ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี มีเนื้อที่โดยประมาณ 24.75 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยหมู่บ้าน 11 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด 19,350 คน เป็นชาย 9,653 คน เป็นหญิง 9,697 คน นับถือศาสนาอิสลามมากกว่าร้อยละ 50 มีงบประมาณรายรับในปีงบประมาณ 2542 จำนวน 8.55 ล้านบาท ในปีงบประมาณ 2543 จำนวน 12.006 ล้านบาท และในปีงบประมาณ 2544 จำนวน 10.5 ล้านบาท (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2544) มีบุคลากรทั้งหมด 74 คน

2. ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และชุมชน

ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลบานา แม้ว่าพื้นที่บางส่วนติดกับเทศบาลเมืองปัตตานี แต่ลักษณะชุมชนหรือความเจริญของชุมชนยังมีน้อย ถนนหนทางที่ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมภายในหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังเป็นถนนดิน มีเพียงส่วนน้อยที่เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก พื้นที่เพียง 1/3 เท่านั้น ที่มีลักษณะเป็นชุมชน เป็นย่านการค้า (ตามแนวถนนสายปัตตานี-นราธิวาส) ลักษณะชุมชนและวัฒนธรรมส่วนใหญ่ (2/3) เป็นชุมชนแบบไทยมุสลิมที่มีบ้านเรือนอยู่ติด ๆ กัน ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างและมีฐานะยากจน มีประชากรบางส่วนโดยเฉพาะที่อาศัยอยู่ติดทะเลประกอบอาชีพการทำประมงพื้นบ้าน รวมไปถึงผลิตภัณฑ์ทางทะเล และเนื่องจากประชาชนนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้วิถีชีวิตที่ผสมผสานกันระหว่างไทยกับมุสลิม ใช้ภาษายาวีในการติดต่อสื่อสารถึงกันในชีวิตประจำวันและในครอบครัว

³¹ องค์การบริหารส่วนตำบลบานา, แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบานา ประจำปีงบประมาณ 2545

องค์การบริหารส่วนตำบลป่าเสม็ด³²

1. ข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลป่าเสม็ดได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2539 ตั้งอยู่ที่ตำบลป่าเสม็ด อำเภอสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย มีพื้นที่รับผิดชอบ จำนวน 38.192 ตารางกิโลเมตร มีหมู่บ้านที่อยู่ในเขตการปกครองจำนวน 6 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 13,707 คน แยกเป็นชาย 6,725 คน เป็นหญิง 6,982 คน นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 90 และนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 10 รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในปีงบประมาณ 2543 เป็นเงิน 7.209 ล้านบาท มีบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 10 คน

2. ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และชุมชน

ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าเสม็ด มีพื้นที่ติดต่อกับเขตเทศบาลตำบลสุโขทัย (มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย) แต่พื้นที่ส่วนใหญ่ (2/3) เป็นพื้นที่เกษตรกรรม (สวนผลไม้และยางพารา) ฐานะทางเศรษฐกิจของประชากรในพื้นที่มีฐานะปานกลางและค่อนข้างดี มีบางส่วนเท่านั้นโดยเฉพาะประชากรที่อาศัยอยู่ติดกับเขตเทศบาลตำบลสุโขทัยเป็นชุมชนแออัด ที่มีลักษณะเป็นชุมชนเกษตรกรรมโดยส่วนใหญ่ ถนนหนทางหรือเส้นทางคมนาคมในหมู่บ้านเป็นถนนลาดยางมะตอย ทำให้การเดินทางไปมาสะดวก สภาพสังคมค่อนข้างมีความเป็นอยู่ที่ดี เป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท การศึกษาของประชากรอยู่ในระดับปานกลาง การดำเนินชีวิตประจำวันของประชากรในชุมชนมีลักษณะแบบไทย-มุสลิม และใช้ภาษายาวีเป็นภาษาพูดติดต่อสื่อสารระหว่างกัน

องค์การบริหารส่วนตำบลมะนังเตย³³

1. ข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลมะนังเตย ตั้งอยู่ที่ตำบลมะนังเตย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย มีพื้นที่รับผิดชอบ 35 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 7 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 7,323 คน เป็นชาย 3,595 คน เป็นหญิง 3,728 คน นับถือศาสนาอิสลามเกินร้อยละ 50 มีงบประมาณรายรับในปีงบประมาณ 2543 จำนวน 1,858 ล้านบาท มีบุคลากรที่รับผิดชอบในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 3 คน

³² องค์การบริหารส่วนตำบลป่าเสม็ด, ข้อมูลทั่วไปตำบลป่าเสม็ด

³³ องค์การบริหารส่วนตำบลมะนังเตย, แผนพัฒนาตำบลมะนังเตย ประจำปี 2545

2. ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และชุมชน

ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลมะนังตะยอ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ชนบทที่เป็นเกษตรกรรม (สวนผลไม้และยางพารา) เนื่องจากสภาพทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ทุ่งนา และอยู่ติดระดับน้ำ ถนนหนทางเส้นทางคมนาคมภายในหมู่บ้านค่อนข้างดี เดินทางไปมาสะดวก เนื่องจากเป็นถนนลาดยางเป็นส่วนใหญ่ ฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนส่วนใหญ่อยู่ระดับดี ลักษณะชุมชน ประชาชนในพื้นที่มีวิถีชีวิตแบบชาวไทย-มุสลิม นับถือศาสนาอิสลาม ให้ภรรยาวิในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวันและในครอบครัว ประมาณ 2/3 ของประชากรทั้งหมดในพื้นที่ และมีประชากรประมาณ 1/3 เท่านั้นที่ใช้ภาษาไทย ในส่วนของการประกอบอาชีพของประชากรในชุมชน ร้อยละ 60 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 10 ประกอบอาชีพรับราชการ และร้อยละ 30 ประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น รับจ้าง

บทที่ 4

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล โดยศึกษาจากประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ที่มาของข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย บทความ ตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยอย่างมีทิศทางและเชื่อมโยงระหว่างปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับทฤษฎีอย่างมีเหตุผล
2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสนาม (Field survey) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรในพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 806 คน

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง (Population and sampling)

1. ประชากร (Population) ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยประชากรใน 2 ระดับ คือ
  - 1.1 ประชากรระดับองค์กร ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้รับการจัดตั้งก่อนวันที่ 31 ธันวาคม 2541 จำนวน 365 แห่ง ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนราธิวาส 75 แห่ง จังหวัดยะลา 53 แห่ง จังหวัดปัตตานี 87 แห่ง จังหวัดสตูล 29 แห่ง และจังหวัดสงขลา 121 แห่ง (ตารางที่ 1)
  - 1.2 ประชากรระดับบุคคล ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 365 แห่ง จำนวน 806 คน
2. การสุ่มตัวอย่าง (Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่จะตอบปัญหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stages sampling) ทั้งในระดับองค์กรและระดับบุคคล ตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) โดยแบ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเป็น 2 กลุ่ม ตามลักษณะของประชาชนในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันในด้านภาษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยกลุ่มที่ 1 ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูลที่ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 78.1, 78.9, 77.5 และ 79.7 ตามลำดับ นับถือศาสนาอิสลาม และกลุ่มที่ 2 ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัดสงขลา ซึ่งประชาชน ร้อยละ 75.9 นับถือศาสนาพุทธ และเมื่อได้องค์การบริหารส่วนตำบลตามกลุ่มจังหวัดดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยแบ่งประเภทขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็น 5 ระดับ ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย ที่แบ่งประเภทขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็น 5 ชั้น ตามฐานะทางการคลัง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 1 (รายได้เกิน 20 ล้านบาท) ชั้น 2 (รายได้ 12-20 ล้านบาท) ชั้น 3 (รายได้ 6-12 ล้านบาท) ชั้น 4 (รายได้ 3-6 ล้านบาท) และชั้น 5 (รายได้ไม่เกิน 3 ล้านบาท) จากขั้นตอนดังกล่าว ประชากรระดับองค์การกลุ่มที่หนึ่ง เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 1 จำนวน 1 แห่ง ชั้น 2 จำนวน 1 แห่ง ชั้น 3 จำนวน 11 แห่ง ชั้น 4 จำนวน 2 แห่ง และชั้น 5 จำนวน 238 แห่ง ส่วนประชากรในระดับองค์การกลุ่มที่สอง เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 1 จำนวน 6 แห่ง ชั้น 2 จำนวน 3 แห่ง ชั้น 3 จำนวน 5 แห่ง ชั้น 4 จำนวน 15 แห่ง และชั้น 5 จำนวน 92 แห่ง (รายละเอียดตามตารางที่ 1)

ตารางที่ 1

จำนวนและชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

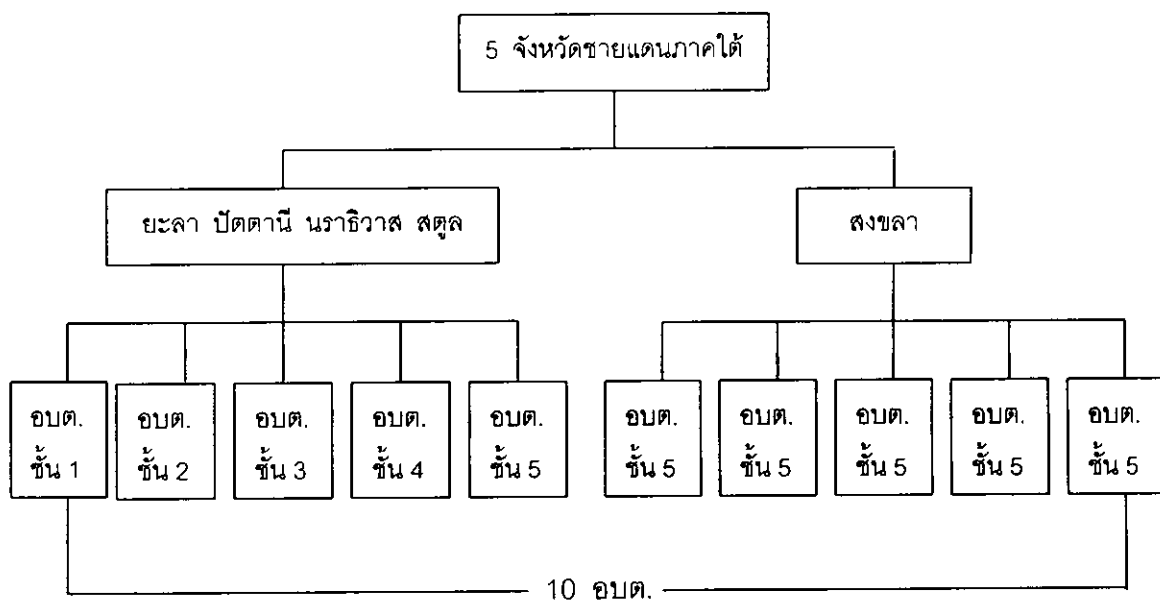
จังหวัด	จำนวนและชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล					รวม
	ชั้น 1	ชั้น 2	ชั้น 3	ชั้น 4	ชั้น 5	
1. นราธิวาส	-	-	-	1	74	75
2. ยะลา	1	-	-	1	51	53
3. ปัตตานี	-	-	2	1	84	87
4. สตูล	-	1	-	-	28	29
5. สงขลา	6	3	5	15	92	121
รวม	7	4	7	17	330	365

ที่มา : กรมการปกครอง, ข้อมูลสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปี 2541

ขั้นตอนที่ 2 เมื่อได้กรอบประชากรตามขั้นตอนที่ 1 แล้ว ประชากรในระดับองค์กรของกลุ่มที่ 1 ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงกับองค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 1 ชั้น 2 และชั้น 4 ทั้งนี้ เพื่อให้ได้องค์การบริหารส่วนตำบลทุกชั้น และกระจายไปในทุกจังหวัดของกลุ่มที่ 1 ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 3 และชั้น 5 ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยการจับสลาก ซึ่งจากขั้นตอนดังกล่าว จะได้ประชากรในระดับองค์กรในกลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย อบต. ชั้น 1 (จังหวัดยะลา) อบต. ชั้น 2 (จังหวัดสตูล) อบต. ชั้น 3 (จังหวัดปัตตานี) อบต. ชั้น 4 (จังหวัดนราธิวาส) และอบต. ชั้น 5 (จังหวัดยะลา) และประชากรในระดับองค์กรของกลุ่มที่ 2 ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (sample random sampling) โดยการจับฉลากองค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 1-5 ในพื้นที่จังหวัดสงขลามาชั้นละ 1 แห่ง จะได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลในกลุ่มที่สอง จำนวน 5 แห่ง และรวมประชากรระดับองค์กรทั้งกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ทั้งหมด 10 แห่ง (ตามแผนภูมิที่ 2 และตารางที่ 2)

แผนภูมิที่ 2

แสดงขั้นตอนของการสุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 2
แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างระดับบุคคล

จังหวัด/อบต.	ชั้น	ประชากร	ตัวอย่าง
1. ยะลา นราธิวาส ปัตตานี สตูล			
- อบต. สะเตงนอก	1	19,485	121
- อบต. คลองขุด	2	9,734	62
- อบต. บานา	3	15,027	93
- อบต. ปาเสมัส	4	12,432	77
- อบต. มะนังตายอ	5	7,055	44
รวม	5	63,733	397
2. สงขลา			
- อบต. คอหงส์	1	12,968	125
- อบต. น้ำน้อย	2	7,777	75
- อบต. นาหม่อม	3	6,905	67
- อบต. ชิงโค	4	7,971	77
- อบต. ระวะ	5	5,570	53
รวม	5	41,191	397

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลตามขั้นตอนที่ 2 แล้ว ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยการจับสลากหมู่บ้านต่าง ๆ จากพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลขั้นตอนที่ 2 และเมื่อได้หมู่บ้านดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มแบบ Systematic กับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 10 แห่ง ตามบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งของแต่ละ อบต. โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของยามาน (Yamane, 1973 : 729) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดจากการสุ่มตัวอย่าง

(กำหนดให้ $e = 0.05$)

จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในกลุ่มที่ 1 จำนวน 397 คน และในกลุ่มที่ 2 จำนวน 397 คน โดยผู้วิจัยกำหนดให้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกระจายไปตามสัดส่วนของจำนวนประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งของแต่ละพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล (proportional stratified sampling) ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้พนักงานสัมภาษณ์เป็นผู้ช่วยนักวิจัยในการสัมภาษณ์ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตามแบบสอบถามที่กำหนด โดยแบบสอบถามจะประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยชั้นของ อบต. (ชั้น 1- ชั้น 5) ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่ของ อบต. (ชุมชนไทยพุทธหรือชุมชนไทยมุสลิม) ลักษณะทางกายภาพของชุมชนในพื้นที่ของ อบต. (ชุมชนชนบทและเป็นเกษตรกรรมหรือชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและไม่เป็นเกษตรกรรม) จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน สถานภาพทางสังคม ศาสนาและภาษา วัฒนธรรมในครอบครัว จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างในด้านโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นคำถามแบบเลือกตอบตามความรู้ ความเข้าใจของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเพื่อวัดทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างต่อองค์กรและต่อบุคคลในองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นคำถามแบบจัดลำดับคุณภาพ (rating scale) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบตามความคิดเห็นของตน เพื่อวัดว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติอย่างไรต่อองค์กรและต่อบุคคลในองค์การบริหารส่วนตำบล โดยแบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามเพื่อวัดสมรรถนะทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง ว่ากลุ่มตัวอย่างได้ประเมินสมรรถนะหรือบทบาทของตนต่อระบบการเมืองท้องถิ่น (political efficacy) เป็นแบบใด เป็นคำถามแบบเลือกตอบ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุวิธีการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของตนเองหรือของชุมชนด้วยวิธีใด โดยแบ่งคำตอบ 4 ประเด็น คือ ไม่มีปัญหาใด ๆ มีปัญหาแต่ไม่ดำเนินการใด ๆ มีปัญหาแต่ใช้วิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีปัญหาและแก้ปัญหาโดยการแจ้งให้บุคคลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบแก้ไขปัญหาให้ จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 6 เป็นแบบสอบถามเพื่อวัดบทบาทหรือสมรรถนะขององค์กรในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อวัดว่าองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีมาตรการหรือช่องทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานของ อบต. อย่างไรหรือด้วยมาตรการใดบ้าง โดยแบ่งบทบาทเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นบทบาทขององค์กรในการสื่อสารกับประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. เป็นคำถามแบบเลือกตอบ โดยผู้ตอบสามารถตอบได้หลายข้อตามความเป็นจริง จำนวน 11 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นบทบาทของบุคคลใน อบต. (คณะกรรมการบริหาร/สมาชิกสภา อบต./ปลัด อบต./พนักงานหรือลูกจ้างของ อบต.) ในการสื่อสารให้ประชาชนได้ทราบข้อมูลข่าวสารในการบริหารงานของ อบต. เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงาน อบต. เป็นคำถามแบบเลือกตอบ จำนวน 4 ข้อ โดยผู้ตอบสามารถตอบได้หลายข้อตามความเป็นจริง

ตอนที่ 7 เป็นแบบสอบถามเพื่อวัดระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นคำถามแบบเลือกตอบ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุระดับการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองตามที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้มีบทบาทในรูปแบบนั้น ๆ จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 8 เป็นแบบสอบถามเพื่อวัดระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการบริหารของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นคำถามแบบเลือกตอบ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุระดับการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองตามที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้มีบทบาทในรูปแบบนั้น ๆ จำนวน 21 ข้อ

ตอนที่ 9 เป็นแบบสอบถามแบบเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 7 ข้อ

หลักเกณฑ์การให้คะแนนในการตอบแบบสอบถาม

1. การวัดความรู้ ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงาน อบต. จำนวน 15 ข้อ เป็นคำถามแบบเลือกตอบ หากผู้ตอบแบบสอบถาม ตอบถูก ให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ทราบหรือไม่แน่ใจ ให้ 0 คะแนน ผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคนจะมีระดับคะแนนรวมสูงสุดเท่ากับ 15 คะแนน และระดับคะแนนรวมต่ำสุด เท่ากับ 0 คะแนน ผู้วิจัยจึงใช้เกณฑ์ในการแบ่งระดับความรู้ ความเข้าใจเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับความรู้ ความเข้าใจ	ระดับคะแนน
ระดับความรู้ ความเข้าใจน้อย	ได้คะแนนรวม 0 – 5 คะแนน
ระดับความรู้ ความเข้าใจปานกลาง	ได้คะแนนรวม 6 – 10 คะแนน
ระดับความรู้ ความเข้าใจมาก	ได้คะแนนรวม 11 – 15 คะแนน

2. การวัดทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างต่อองค์กรและต่อบุคคลในองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 15 ข้อ เป็นคำถามแบบจัดลำดับคุณภาพ (rating scale) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบตามความคิดเห็นของตน โดยแบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีหลักเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

2.1 กรณีคำถามเชิงบวก (positive) ซึ่งได้แก่คำถามในข้อ 1 2 4 7 8 9 10 15 มีหลักเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	5	คะแนน
เห็นด้วย	ให้	4	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1	คะแนน

2.2 กรณีคำถามเชิงลบ (negative) ซึ่งได้แก่คำถามในข้อ 3 5 6 11 12

13 14 มีหลักเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1	คะแนน
เห็นด้วย	ให้	2	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้	4	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	5	คะแนน

และเมื่อได้ระดับคะแนนความคิดเห็นดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยจะนำมาหาค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมดแล้วนำมาจัดแบ่งระดับทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างต่อองค์กรและบุคคลในองค์การบริหารส่วนตำบลดังนี้

ประเภทของทัศนคติ	ระดับคะแนนรวม
ทัศนคติเชิงบวก	ได้คะแนนรวม 1.00 - 2.33
ทัศนคติเป็นกลาง	ได้คะแนนรวม 2.34 - 3.66
ทัศนคติเชิงลบ	ได้คะแนนรวม 3.67 - 5.00

3. การวัดสมรรถนะของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อระบบการเมือง จำนวน 10 ข้อ เป็นคำถามแบบเลือกตอบ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุวิธีการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของตนเองหรือของชุมชนด้วยวิธีใด โดยแบ่งคำตอบ 4 ประเด็น คือ ไม่มีปัญหาใด ๆ มีปัญหาแต่ไม่ดำเนินการใด ๆ มีปัญหาแต่ใช้วิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีปัญหาและแก้ปัญหาโดยการแจ้งให้บุคคลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบแก้ไขปัญหาให้ ซึ่งในการแปลผลคะแนนเพื่อวัดสมรรถนะทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง จะใช้ข้อมูลเฉพาะผู้ตอบแบบสอบถามที่ระบุว่า มีปัญหาความเดือดร้อน เพื่อที่จะดูวิธีการแก้ปัญหาความเดือดร้อนนั้น ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้เกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

ถ้าตอบว่า มีปัญหาแต่ไม่ดำเนินการใด ๆ	ให้ 0 คะแนน
มีปัญหาแต่แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง	ให้ 1 คะแนน
มีปัญหาแต่แจ้งหน่วยงาน/บุคคลแก้ไข	ให้ 2 คะแนน

และนำเอาคะแนนที่ได้จากแบบสอบถาม มาหาค่าเฉลี่ยแล้วจัดประเภทของสมรรถนะทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 ประเภท คือ

ประเภทของสมรรถนะทางการเมือง	คะแนนเฉลี่ย
มีสมรรถนะทางการเมืองต่ำ	0 – 0.99
มีสมรรถนะทางการเมืองปานกลาง	1.00 – 1.99
มีสมรรถนะทางการเมืองสูง	2.00 – 3.00

4. การวัดบทบาทหรือสมรรถนะของ อบต. ในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงาน อบต. แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

4.1 บทบาทของ อบต. ในการสื่อสารหรือการให้ข้อมูลข่าวสารกับประชาชนในการบริหารงานของ อบต. เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงาน อบต. เป็นคำถามแบบเลือกตอบ จำนวน 11 ข้อ โดยผู้ตอบสามารถตอบได้หลายข้อตามความเป็นจริง หากตอบข้อใด ให้ 1 คะแนน ไม่ตอบข้อใด ให้ 0 คะแนน ดังนั้น คะแนนของคำตอบในส่วนนี้จะมีคะแนนรวมสูงสุด 11 คะแนน และคะแนนรวมต่ำสุด 0 คะแนน ผู้วิจัยจึงแบ่งระดับบทบาทของ อบต. ในการสื่อสารกับประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. เป็น 2 ระดับ คือ

ระดับบทบาท	ระดับคะแนน
ระดับบทบาทต่ำ	ได้คะแนน 0 – 5 คะแนน
ระดับบทบาทสูง	ได้คะแนน 6 – 11 คะแนน

4.2 บทบาทของบุคคลใน อบต. (คณะกรรมการบริหาร/สมาชิกสภา อบต./ ปลัด อบต./ พนักงานหรือลูกจ้างของ อบต.) ในการสื่อสารให้ประชาชนได้ทราบข้อมูลข่าวสารในการบริหารงานของ อบต. เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงาน อบต. เป็นคำถามแบบเลือกตอบ จำนวน 4 ข้อ โดยผู้ตอบสามารถตอบได้หลายข้อตามความเป็นจริง โดยแบ่งระดับความถี่ในการได้รับข่าวสารจากบุคคลดังกล่าว เป็น 6 ระดับ คือ

ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารจากบุคคลดังกล่าว	ให้ 0 คะแนน
เคยได้รับครั้งเดียว	ให้ 1 คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ให้ 2 คะแนน
เดือนละครั้ง	ให้ 3 คะแนน
สัปดาห์ละครั้ง	ให้ 4 คะแนน
ทุกวัน	ให้ 5 คะแนน

และผู้วิจัยได้แบ่งระดับบทบาทของบุคคลดังกล่าว ในการสื่อสารกับประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. เป็น 3 ระดับ คือ

ระดับบทบาท	คะแนนเฉลี่ย
ระดับบทบาทต่ำ	0 – 1.00
ระดับบทบาทปานกลาง	2.00 – 3.00
ระดับบทบาทสูง	4.00 – 5.00

5. การวัดระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการบริหารงาน อบต. เป็นคำถามแบบเลือกตอบ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุระดับการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองตามที่คุณตอบแบบสอบถามได้มีบทบาทในรูปแบบนั้น ๆ โดยแบ่งระดับบทบาทเป็น 4 ระดับ คือ

ไม่เคยมีบทบาท	ให้	0	คะแนน
มีบทบาทนาน ๆ ครั้ง	ให้	1	คะแนน
มีบทบาทบางครั้ง	ให้	2	คะแนน
มีบทบาทเป็นประจำ	ให้	3	คะแนน

และผู้วิจัยแบ่งระดับบทบาททางการเมืองของประชาชนในการบริหารงานของ อบต. โดยใช้หลักเกณฑ์จากคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

ระดับบทบาท	คะแนนเฉลี่ย
มีบทบาทน้อย	0 – 0.99
มีบทบาทปานกลาง	1.00 – 1.99
มีบทบาทมาก	2.00 – 3.00

6. การวัดระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองการบริหารของประชาชนต่อการบริหารงาน อบต. เป็นคำถามแบบเลือกตอบ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุระดับการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ตามที่คุณตอบแบบสอบถาม ได้มีบทบาทในรูปแบบนั้น ๆ โดยแบ่งระดับบทบาทเป็น 4 ระดับ คือ

ไม่เคยมีบทบาท	ให้	0	คะแนน
มีบทบาทนาน ๆ ครั้ง	ให้	1	คะแนน
มีบทบาทบางครั้ง	ให้	2	คะแนน
มีบทบาทเป็นประจำ	ให้	3	คะแนน

และผู้วิจัยแบ่งระดับบทบาทของประชาชนต่อการบริหารงานของ อบต. โดยใช้หลักเกณฑ์จากคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

ระดับบทบาท	คะแนนเฉลี่ย
มีบทบาทน้อย	0 – 0.99
มีบทบาทปานกลาง	1.00 – 1.99
มีบทบาทมาก	2.00 – 3.00

การวัดความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย

แบบสอบถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองและส่วนร่วมทางการบริหารต่อองค์กรของรัฐ

2. นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย

3. สร้างข้อถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างภายใต้ข้อกำหนดในข้อ 1

และ 2

4. นำแบบสอบถามตามข้อ 3 ไปทดสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา (Content Validity) และความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ (Reliability) โดยในส่วนของความถูกต้องด้านเนื้อหา (Content Validity) ได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จุฬาลักษณ์ พัฒนศักดิ์ภิญโญ และอาจารย์พูนศักดิ์ เงินหมื่น) พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา ส่วนความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ (Reliability) ได้นำไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) กับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ของ อบต. กรงปิ้ง กิ่งอำเภอกรงปิ้ง จ. ยะลา จำนวน 30 ชุด และอบต.เขารูปช้าง อ.เมือง จ.สงขลา จำนวน 30 ชุด มีผลการทดสอบดังนี้

4.1 แบบสอบถามในตอนที่ 3 เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อการบริหาร อบต. ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.7771

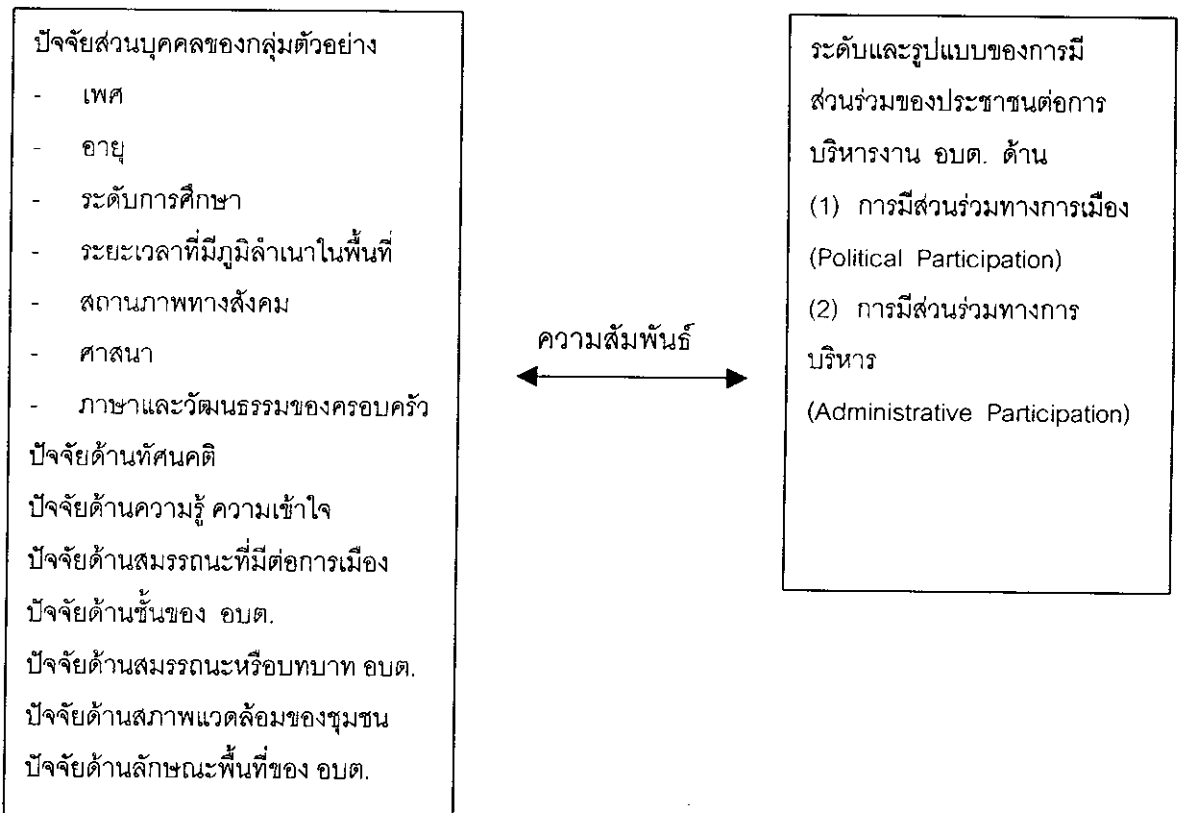
4.2 แบบสอบถามในตอนที่ 4 เพื่อวัดทัศนคติของประชาชนต่อองค์กรและบุคคลในองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8576

5. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แล้วนำมาจัดพิมพ์ และนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดไว้

ตัวแปรและสมมุติฐานของการวิจัย

จากกรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนอกจากจะขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลแล้ว ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมของระบบการเมืองและชุมชนก็เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้วิจัยจึงกำหนดตัวแปรและสมมุติฐานของการวิจัยดังนี้

1. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2. สมมุติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน อบต.
2. ปัจจัยด้านชั้นของ อบต.มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน อบต.
3. ปัจจัยด้านสมรรถนะหรือบทบาทของ อบต.มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน อบต.
4. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน อบต.
5. ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ของ อบต. มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน อบต.

หน่วยในการวิเคราะห์

1. หน่วยวิเคราะห์ระดับกลุ่ม ได้แก่
  - (1) ระดับหรือชั้นของ อบต. (ชั้น 1 – 5)
  - (2) สมรรถนะหรือบทบาทของ อบต.
  - (3) สภาพแวดล้อมของชุมชน (ชุมชนไทยพุทธกับชุมชนไทยมุสลิม)
  - (4) ลักษณะพื้นที่ของ อบต. (ชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท)
2. หน่วยวิเคราะห์ระดับบุคคล ได้แก่
  - (1) ปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนสถานภาพทางสังคม และภาษา วัฒนธรรมของครอบครัว)
  - (2) ระดับความรู้ ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานของ อบต.
  - (3) ประเภทของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบล
  - (4) สมรรถนะของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อระบบการเมืองท้องถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows คำนวณหาค่าทางสถิติ
2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
  - 2.1 สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) จะใช้ค่าร้อยละ (percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อพรรณนาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
  - 2.2 สถิติเชิงอ้างอิง (inferential statistics) จะใช้การทดสอบ Chi – square เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านทัศนคติ ปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจ ปัจจัยด้านสมรรถนะที่มีต่อระบบการเมือง ปัจจัยด้านชั้นของ อบต. ปัจจัยด้านสมรรถนะหรือบทบาทของ อบต. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน และปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ของ อบต. กับระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานของ อบต. เพื่อทดสอบสมมุติฐานของการวิจัย

บทที่ 5

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัย เรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้" มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานของ อบต. รวมทั้งเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงาน อบต. โดยเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบสอบถามกับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดยะลา นราธิวาส ปัตตานี สงขลา และสตูล ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนั้น ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป โดยจำแนกข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นพื้นที่ที่ศึกษาและข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหาร อบต. ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ทศนคติของประชาชนต่อองค์การบริหารส่วนตำบลและต่อบุคคลที่ดำรงตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนตำบล สมรรถนะทางการเมือง (political efficacy) ของประชาชนที่มีต่อระบบการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบล บทบาทหรือสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนตำบลในการสื่อสารหรือให้ข้อมูลข่าวสารกับประชาชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้ง นำเสนอในส่วนของระดับและรูปแบบของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารของประชาชนต่อการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบล

3. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

4. ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคของกลุ่มตัวอย่างต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานของ อบต.

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ 1
จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามชั้นของ อบต.		
อบต. ชั้น 1	298	37.0
อบต. ชั้น 2	143	17.7
อบต. ชั้น 3	150	18.6
อบต. ชั้น 4	124	15.4
อบต. ชั้น 5	91	11.3
รวม	806	100.0
2. ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่าง		
ไทยพุทธ	485	
ไทยมุสลิม	321	60.2
		39.8
รวม	806	100.0
3. ลักษณะทางกายภาพของชุมชน		
ชุมชนชนบทและเป็นเกษตรกรรม		
ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและไม่เป็นเกษตรกรรม	286	35.5
	520	64.5
รวม	806	100.0
4. เพศ		
ชาย		
หญิง	400	49.6
	406	50.4
รวม	806	100.0

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
5. อายุ		
18 - 30 ปี	233	28.9
31 - 45 ปี	297	36.8
46 - 60 ปี	186	23.1
61 ปีขึ้นไป	90	11.2
รวม	806	100.0
6. ศาสนา		
พุทธ	499	61.9
อิสลาม	307	38.1
รวม	806	100.0
7. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	462	57.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	141	17.5
มัธยมศึกษาตอนปลาย	108	13.4
อนุปริญญา	53	6.6
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	42	5.2
รวม	806	100.0
8. ภาษาที่ใช้ในครอบครัว		
ภาษาไทยที่เป็นภาษาราชการ	72	8.9
ภาษาไทยท้องถิ่นภาคใต้	466	57.8
ภาษายาวี	268	33.3
รวม	806	100.0
9. ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของครอบครัว		
แบบไทยพุทธ	499	61.9
แบบไทยมุสลิม	307	38.1
รวม	806	100.0

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน	ร้อยละ
10.	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น		
	ไม่เกิน 5 ปี	97	12.0
	6 - 10 ปี	89	11.0
	11 - 15 ปี	62	7.7
	มากกว่า 15 ปี	558	69.2
	รวม	806	100.0
11.	สถานภาพทางสังคม		
	เป็นประชาชนทั่วไป	710	88.1
	เป็นผู้นำชุมชน	96	11.9
	รวม	806	100.0
12.	ประเภทของผู้นำชุมชน		
	เป็นหรือเคยเป็นกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	14	13.9
	เป็นหรือเคยเป็นกรรมการหมู่บ้าน	22	21.8
	เป็นหรือเคยเป็นกรรมการกลุ่ม/ชมรมในหมู่บ้าน	28	27.7
	เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรมในหมู่บ้าน	37	36.6
	รวม	806	100.0

ตารางที่ 1 เป็นการแสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการตอบแบบสอบถามตามที่พนักงานสัมภาษณ์เป็นผู้ถามตามแบบสอบถามที่กำหนดไว้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพและลักษณะทั่วไป ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 37.0) อยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 1 มีสถานภาพทางสังคม วัฒนธรรมเป็นแบบไทยพุทธ (ร้อยละ 60.2) ลักษณะทางกายภาพของชุมชนเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ที่ไม่มีการทำการเกษตรกรรม (ร้อยละ 64.5)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายและหญิงในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 31 - 45 ปี (ร้อยละ 36.8) นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 61.9) การศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 57.3) ใช้ภาษาไทยท้องถิ่นภาคใต้ (ภาษาใต้) ในการสื่อสารกับบุคคลในครอบครัว (ร้อยละ 57.8) มีขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของครอบครัวเป็นแบบไทยพุทธ (ร้อยละ 61.9) มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมากกว่า 15 ปี (ร้อยละ 69.2) มีสถานภาพทางสังคมเป็นประชาชนทั่วไป (ร้อยละ 88.1)

ตารางที่ 2

ความรู้ ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล :
พิจารณารายข้อ

ข้อความ	ตอบถูก	ตอบผิด	รวม
1. สมาชิกสภา อบต. มาจากการเลือกตั้งหมู่บ้าน ๆ ละ 3 คน	62.9	37.1	100.0
2. สมาชิกสภา อบต. มีหน้าที่ควบคุมการทำงานของคณะกรรมการบริหาร อบต.	62.2	37.8	100.0
3. สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ออกข้อบังคับเพื่อบังคับใช้เป็นกฎหมายท้องถิ่น	48.8	51.2	100.0
4. ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลมีคณะกรรมการบริหาร อบต. จำนวน 5 คน	20.3	79.7	100.0
5. ประชาชนในตำบลมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อถอดถอนสมาชิกสภา อบต. ได้	68.1	31.9	100.0
6. ประชาชนในตำบลมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลออกข้อบังคับตำบลได้	53.2	46.8	100.0
7. ข้อบังคับตำบลเป็นกฎหมายท้องถิ่นที่สภาองค์การบริหารส่วนตำบลออกมา บังคับใช้ในตำบล	53.7	46.3	100.0
8. พนักงานส่วนตำบลที่มีตำแหน่งสูงสุดในองค์การบริหารส่วนตำบลคือปลัด อบต.	63.6	36.4	100.0

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อความ	ตอบถูก	ตอบผิด	รวม
9. ปลัด อบต. เป็นผู้กำหนดนโยบายในการบริหารและพัฒนาท้องถิ่น	16.3	83.7	100.0
10. องค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งจะต้องมีแผนพัฒนาตำบล 5 ปี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตำบลและหมู่บ้าน	39.0	61.0	100.0
11. สมาชิกสภา อบต. มีวาระในการดำรงตำแหน่งครั้งละ 5 ปี	54.1	45.9	100.0
12. สมาชิกสภา อบต. มีอำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล	65.1	34.9	100.0
13. โครงสร้างการบริหารงานของ อบต. ประกอบด้วยสภา อบต. และคณะกรรมการบริหาร อบต.	69.0	31.0	100.0
14. อบต. มีการแบ่งชั้นเป็น 5 ชั้นตามฐานะทางการคลังของ อบต.	20.5	79.5	100.0
15. อบต. ในตำบลของท่านเป็น อบต. ชั้น 5	17.4	82.6	100.0
รวม	47.6	52.4	100.0

ตารางที่ 3

ระดับความรู้ ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล
พิจารณาในภาพรวม

ระดับความรู้ ความเข้าใจ	จำนวน	ร้อยละ
ความรู้น้อย	229	28.4
ความรู้ปานกลาง	473	58.7
ความรู้มาก	104	12.9
รวม	806	100.0

ตารางที่ 2 และตารางที่ 3 เป็นข้อมูลแสดงความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล โดยตารางที่ 2 เป็นตารางที่แสดงความรู้ ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล โดยพิจารณาจากคำถามตามแบบสอบถามเป็นรายข้อ จำนวน 15 ข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามถูกมากที่สุดเกี่ยวกับโครงสร้างการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (ร้อยละ 69.0) รองลงมาเป็นคำถามเกี่ยวกับการเข้าชื่อเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ร้อยละ 68.1) ส่วนคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกน้อยที่สุดคือคำถามเกี่ยวกับบทบาทของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในการกำหนดนโยบายบริหารงานและพัฒนาท้องถิ่น (ร้อยละ 16.3) รองลงมาเป็นคำถามเกี่ยวกับระดับชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ในเขตการปกครองนั้น (ร้อยละ 17.4) ส่วนตารางที่ 3 เป็นตารางที่แสดงระดับความรู้ ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลในระดับปานกลางและระดับน้อยตามลำดับ (ร้อยละ 58.7 และร้อยละ 28.4)

ตารางที่ 4

ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างต่อองค์การบริหารส่วนตำบลและต่อบุคคลในองค์การบริหารส่วนตำบล : พิจารณาในรายข้อ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					รวม
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	
1. ทัศนคติต่อองค์การบริหารส่วนตำบล						
1. การมี อบต. เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาตำบลและหมู่บ้าน	34.6	23.8	27.1	7.9	6.5	100.0

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					รวม
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	
2. การดำเนินงานของ อบต. มุ่งประโยชน์ของคนใน ตำบลและหมู่บ้านเป็นหลัก ไม่มีประโยชน์ส่วนตัวเข้า มาเกี่ยวข้องเลย	18.0	29.0	31.2	13.8	8.0	100.0
3. อบต. มักจะทำโครงการที่ ตนเองคิดว่าประชาชน ต้องการมากกว่าที่จะ ศึกษาความต้องการของ ประชาชนโดยตรง	13.2	23.9	32.8	17.9	12.2	100.0
4. การจัดตั้ง อบต. ทำให้การ วางแผนพัฒนาตำบลและ หมู่บ้านมีความรวดเร็วและ ตรงกับความต้องการของ ประชาชนในท้องถิ่น	16.2	25.0	27.6	19.9	11.2	100.0
5. การบริหารงานของ อบต. ใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยใช้ เสียงข้างมากชี้ขาด ทำนองพวกมากลากไป มากกว่าการใช้เหตุผล ตัดสินชี้ขาด	21.3	30.6	25.6	12.7	9.9	100.0

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					รวม
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	
6. การจัดตั้ง อบต. ทำให้คน ในชุมชนมีความแตกแยก แบ่งเป็นฝักฝ่าย	14.6	15.6	21.8	15.5	32.5	100.0
7. การจัดตั้ง อบต. ทำให้ ประชาชนในตำบลและ หมู่บ้านได้รับประโยชน์	25.7	28.9	26.1	12.1	7.3	100.0
รวม	20.5	25.3	27.5	14.2	12.5	100.0
2. ทักษะติดต่อบุคคลใน องค์การบริหารส่วนตำบล						
8. สมาชิกสภา อบต. ล้วน เป็นคนดี ซื่อสัตย์ไม่โกงกิน	17.2	16.6	35.5	16.0	14.8	100.0
9. คณะกรรมการบริหาร อบต. ล้วนแต่เป็นคนดี มีความรู้ความสามารถใน การพัฒนาตำบล/หมู่บ้าน	15.4	20.1	36.8	17.8	9.9	100.0
10. พนักงาน อบต. ทุกคนมี ความรู้ ความสามารถและ มีความตั้งใจและเสียสละ ในการทำงานเพื่อพัฒนา ท้องถิ่น	13.7	23.3	36.0	16.3	10.7	100.0

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					รวม
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	
11. คณะกรรมการบริหาร อบต. มักจะมุ่งแก้ปัญหา ของหมู่บ้านตนเองมากกว่า มุ่งแก้ปัญหาของทุก หมู่บ้านในตำบล	10.7	16.8	25.3	30.7	16.5	100.0
12. สมาชิกสภา อบต. ส่วนใหญ่มักจะมุ่งเข้ามา เพื่อแสวงหาประโยชน์จาก การบริหารงานของ อบต. มากกว่าเพื่อการพัฒนา ท้องถิ่น	13.4	19.8	30.6	17.4	18.8	100.0
13. คณะกรรมการบริหาร อบต. ส่วนใหญ่มักจะเป็น ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น	15.9	21.9	18.2	13.9	30.0	100.0
14. สมาชิกสภา อบต. ส่วนใหญ่เป็นลูกน้องหรือ หัวคะแนนของนักการเมือง ระดับประเทศ	13.7	17.2	20.0	14.8	34.0	100.0
15. สมาชิกสภา อบต. ส่วนตำบลส่วนใหญ่มี ความบริสุทธิ์ใจในการเข้า มาแก้ปัญหาให้กับ ประชาชน	16.5	17.3	34.6	17.7	13.8	100.0
รวม	14.6	19.1	29.6	18.1	18.6	100.0

ตารางที่ 5

ระดับทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลและ
บุคคลในองค์การบริหารส่วนตำบล : พิจารณาในภาพรวม

ระดับทัศนคติ	จำนวน	ร้อยละ
ทัศนคติที่ไม่ดี	94	11.7
ทัศนคติแบบปานกลาง	598	74.2
ทัศนคติที่ดี	114	14.1
รวม	806	100.0

ตารางที่ 4 และตารางที่ 5 เป็นข้อมูลแสดงทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างต่อองค์การและต่อบุคคลที่อยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล โดยตารางที่ 4 เป็นตารางที่แสดงทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างต่อองค์การองค์การบริหารส่วนตำบลและต่อบุคคลในองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นรายข้อตามแบบสอบถาม จำนวน 15 ข้อ โดยข้อที่ 1-7 เป็นทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างต่อองค์การ และข้อที่ 8-15 เป็นทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างต่อบุคคลในองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นที่ "เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง" กับการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะในประเด็นที่ว่า "การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตำบลและหมู่บ้าน" (ข้อที่ 1) และ "การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลทำให้ประชาชนในตำบลและหมู่บ้านได้รับประโยชน์" (ข้อที่ 7) คิดเป็นร้อยละ 34.6 และ 25.7 ตามลำดับ และ "ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง" ต่อประเด็นคำถามที่ว่า "การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลทำให้คนในชุมชนเกิดความแตกแยกแบ่งเป็นฝักเป็นฝ่าย" (ข้อที่ 6) คิดเป็นร้อยละ 32.5 สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีทัศนคติในทางที่ดีต่อการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล แต่เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อบุคคลในองค์การบริหารส่วนตำบล จะพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นที่ "เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง" ในอัตราส่วนที่น้อยกว่าความคิดเห็นที่มีต่อองค์การ (ข้อที่ 8-15) สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลในองค์การบริหารส่วนตำบลในอัตราส่วนที่น้อยกว่าทัศนคติที่ดีที่มีต่อองค์การ ส่วนตารางที่ 5 เป็นข้อมูลแสดงระดับทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลและบุคคลในองค์การบริหารส่วนตำบล ในภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อองค์การบริหารส่วนตำบลและบุคคลในองค์การบริหารส่วนตำบลในระดับปานกลางมากที่สุด (ร้อยละ 74.2) และมีทัศนคติในเชิงลบและเชิงบวกที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 11.7 และ 14.1 ตามลำดับ)

ตารางที่ 6

แสดงสมรรถนะทางการเมือง (political efficacy) ของกลุ่มตัวอย่าง
ต่อปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ประเภทปัญหา	ไม่มีปัญหา	มีปัญหาและแนวทางแก้ไข					รวม
		ไม่ทำอะไร	แก้ปัญหายเอง	แจ้งสมาชิก	แจ้งกรรมการบริหาร	แจ้งนายอำเภอ	
1. ปัญหาถนนหนทางในหมู่บ้านเป็นหลุมเป็นบ่อ มีฝุ่นมากทำให้เดินทางไม่สะดวก	53.2	21.2	3.2	16.8	4.6	1.0	100.0
2. ปัญหาขยะมูลฝอยบนถนนทางเท้า และที่สาธารณะ รกรุงรัง และมีกลิ่นเหม็น	53.5	13.9	17.1	10.1	5.0	0.4	100.0
3. ปัญหาไม่มีน้ำประปาในหมู่บ้านหรือมีแต่น้ำไม่ไหล ทำให้ไม่มีน้ำกิน น้ำใช้ หรือไม่สะดวก	65.1	6.2	19.1	6.5	2.9	0.2	100.0
4. ปัญหาไม่มีไฟฟ้าตามถนนหนทางหรือมีแต่ใช้งานไม่ได้ ทำให้ถนนหนทางมืดเดินทางไม่สะดวก	70.5	13.7	3.2	9.5	2.9	0.2	100.0
5. ปัญหาครุบน้ำน้ำอุดตัน ทำให้น้ำไหลไม่สะดวก ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วม	53.1	18.7	10.0	12.9	5.1	0.2	100.0
6. ปัญหาการทุจริต คอร์รัปชัน ในการบริหารงานใน องค์การบริหารส่วนตำบล	57.9	35.2	1.4	2.2	1.3	1.4	100.0
7. ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ อาทิ การขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน ขาดความรู้หรือขาดแหล่งที่จะขายสินค้า	57.7	14.7	21.0	3.6	2.1	0.9	100.0

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ประเภทปัญหา	ไม่มีปัญหา	มีปัญหาและแนวทางแก้ไข					รวม
		ไม่ทำอะไร	แก้ปัญหาเอง	แจ้งสมาชิก	แจ้งกรรมการบริหาร	แจ้งนายอำเภอ	
8. ปัญหาการละเลยในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล เช่น ไม่มีการจัดเก็บขยะตามหน้าที่หรือไม่สนใจแก้ไขความเดือดร้อนของชาวบ้าน	65.8	21.2	4.5	5.6	2.4	0.6	100.0
9. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ การบุกรุกป่าที่สาธารณประโยชน์หรือการทำลายทรัพยากรธรรมชาติของหมู่บ้าน	88.5	5.0	1.6	3.0	1.4	0.5	100.0
10. ปัญหาความไม่โปร่งใสในการปฏิบัติงานของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่	66.5	26.7	1.1	2.3	2.0	1.4	100.0
รวม	63.2	17.7	8.2	7.3	3.0	0.6	100.0

ตารางที่ 6 แสดงสมรรถนะทางการเมือง (political efficacy) ของกลุ่มตัวอย่างต่อปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยพิจารณาเป็นรายข้อตามแบบสอบถาม จำนวน 10 ข้อ ว่าเมื่อกลุ่มตัวอย่างประสบปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของ อบต. จะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่ากึ่งหนึ่งไม่มีปัญหาในด้านใด ๆ (ร้อยละ 6.2) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่ามีปัญหาในด้านต่าง ๆ แต่ไม่ดำเนินการใด ๆ ต่อปัญหานั้น ๆ คิดเป็นร้อยละ 17.7 และแก้ไขปัญหานั้นด้วยตนเอง โดยไม่ได้พึ่งพาต่อระบบการเมือง คิดเป็นร้อยละ 8.2 และเมื่อรวมทั้งสองกลุ่มเข้าด้วยกัน จะพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้ระบุว่ามีปัญหาเดือดร้อนแต่ไม่ดำเนินการใด ๆ และดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยตนเอง รวมกันถึง-

ร้อยละ 25.9 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่แก้ไขปัญหาโดยผ่านระบบการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบล (แจ้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหรือกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล) มีเพียงร้อยละ 10.3 ซึ่งประเด็นดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงสมรรถนะทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อระบบการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตารางที่ 7

แสดงการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทของการสื่อสาร หรือวิธีการให้ข้อมูลข่าวสารขององค์การบริหารส่วนตำบล

ประเภทของการสื่อสาร	มี	ไม่มี	รวม
1. มีจดหมายข่าว/วารสาร/แผ่นใบปลิว/แผ่นพับ	26.2	73.8	100.0
2. มีรายการ อบรม. พบประชาชนทางวิทยุ/โทรทัศน์ ท้องถิ่น	8.4	91.6	100.0
3. มีการกระจายเสียงตามสายที่ติดตั้งในหมู่บ้าน	34.4	65.6	100.0
4. มีกล่องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน	7.7	92.3	100.0
5. มีการประชาสัมพันธ์โดยรถยนต์เคลื่อนที่ของ อบรม.	30.0	70.0	100.0
6. มีเจ้าหน้าที่ของ อบรม. มารับและให้ข้อมูลข่าวสาร โดยตรงกับประชาชน	22.1	77.9	100.0
7. มีป้ายประกาศข่าวสารการดำเนินงานของ อบรม. ให้ประชาชนได้รับทราบ	32.4	67.6	100.0
8. มีการประชุมชี้แจงข้อมูลให้ประชาชนได้รับทราบ	31.7	68.3	100.0
9. มีการเผยแพร่ข่าวสารการดำเนินงานของ อบรม. ผ่านผู้นำชุมชน/สมาชิกสภาองค์การบริหาร ส่วนตำบล	31.2	68.8	100.0
10. มีการแถลงข่าวของผู้บริหาร อบรม. ให้ประชาชนได้ รับทราบ	9.4	90.6	100.0
11. มีสมาชิกสภา อบรม./ผู้บริหาร อบรม. มาพบปะและ รับฟังปัญหาจากประชาชน	21.4	78.6	100.0
รวม	23.2	76.8	100.0

ตารางที่ 8

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างจากบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล

ประเภทของบุคคล	ไม่เคย	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสาร					รวม
		ครั้งเดียว	นานๆ ครั้ง	เดือน ละครั้ง	สัปดาห์ ละครั้ง	ทุกวัน	
1. กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล	73.5	2.9	17.3	2.9	2.4	1.1	100.0
2. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	44.3	2.3	34.0	7.1	6.9	5.4	100.0
3. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	82.4	1.6	12.4	1.9	1.3	0.4	100.0
4. พนักงาน/ลูกจ้าง	69.9	2.1	18.1	3.4	4.4	2.1	100.0
รวม	67.5	2.2	20.5	3.8	3.8	2.2	100.0

ตารางที่ 7 และตารางที่ 8 เป็นตารางที่แสดงการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างต่อการสื่อสารขององค์การบริหารส่วนตำบลกับประชาชนในพื้นที่ โดยตารางที่ 7 เป็นการแสดงการรับรู้ตามประเภทของการสื่อสารหรือการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกตามประเภทของเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร เพื่อแสดงให้เห็นถึงการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างต่อบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการสื่อสารหรือการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่าประเภทของเครื่องมือการสื่อสารที่องค์การบริหารส่วนตำบลใช้ในการให้ข้อมูลข่าวสารกับประชาชนมากที่สุด คือ การกระจายเสียงตามสายที่ติดตั้งในหมู่บ้าน และการมีป้ายประกาศประชาสัมพันธ์ข่าวการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบล คิดเป็นร้อยละ 34.4 และ 32.4 ตามลำดับ

ส่วนตารางที่ 8 เป็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างจากบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมากกว่ากึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 67.5) ระบุว่าไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารจากบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล โดยบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลที่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารจากบุคคลดังกล่าว ในอัตราส่วนที่มากที่สุดคือ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล (ร้อยละ 82.4) ส่วนบุคลากรที่กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูล

ข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอัตราส่วนที่มากที่สุด คือการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหาร อบต.

ตารางที่ 9

แสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงาน
องค์การบริหารส่วนตำบล : พิจารณาเป็นรายข้อ

ลักษณะหรือรูปแบบการมีส่วนร่วม	ไม่เคยมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
		นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	เป็นประจำ	
1. ท่านเคยไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภา อบต.	7.1	1.7	4.1	87.1	100.0
2. ท่านเคยชักชวนให้บุคคลอื่นไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภา อบต.	29.3	7.5	17.7	45.5	100.0
3. ท่านเคยช่วยณรงค์หาเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา อบต. อาทิ ช่วยแจกใบปลิว แผ่นพับ หรือแนะนำตัวให้รู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้ง	80.4	5.7	8.2	5.7	100.0
4. ท่านเคยไปร่วมฟังการปราศรัยหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา อบต.	46.9	17.1	20.6	15.4	100.0

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ลักษณะหรือรูปแบบการมีส่วนร่วม	ไม่เคยมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
		นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	เป็นประจำ	
5. ท่านเคยพูดคุยหรือวิพากษ์วิจารณ์กับบุคคลอื่นเกี่ยวกับตัวบุคคลที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา อบต.	52.5	16.9	19.5	11.2	100.0
6. ท่านเคยพูดคุยหรือวิพากษ์วิจารณ์กับบุคคลอื่นเกี่ยวกับนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา อบต.	56.8	17.9	16.1	9.2	100.0
7. ท่านเคยจัดให้สมาชิกของกลุ่มหรือชมรมที่ท่านสังกัดอยู่ในชุมชนสนับสนุนบุคคลหรือทีมผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา อบต.	84.6	7.1	4.3	4.0	100.0
8. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมในการวางแผนเพื่อรณรงค์หาเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา อบต.	86.0	6.0	5.3	2.7	100.0
9. ท่านเคยแสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์กับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต.	55.4	15.7	20.1	8.9	100.0

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ลักษณะหรือรูปแบบการมีส่วนร่วม	ไม่เคยมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
		นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	เป็นประจำ	
10. ท่านเคยให้การสนับสนุนทางการเงินหรือสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา อบต.	95.8	2.0	1.7	0.5	100.0
รวม	59.5	9.7	11.7	19.1	100.0

ตารางที่ 10

แสดงระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : พิจารณาในภาพรวม

ระดับการมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ
1. น้อย	488	61.4
2. ปานกลาง	275	34.6
3. มาก	32	4.0
รวม	795	100.0

ตารางที่ 9 และตารางที่ 10 เป็นข้อมูลแสดงรูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยตารางที่ 9 เป็นการแสดงรูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นรายชื่อจำแนกตามแบบสอบถาม จำนวน 10 ข้อ พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมากกว่ากึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 59.5) ระบุว่าไม่เคยเข้าไปมีส่วนร่วม และเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า รูปแบบที่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยเข้าไปมีส่วนร่วมในอัตราส่วนที่มากที่สุด คือ การสนับสนุนทางการเงินหรือสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คิดเป็นร้อยละ 95.8 ส่วนรูปแบบที่กลุ่มตัวอย่างเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในอัตราส่วนที่มากที่สุด คือ การไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนตารางที่ 10 เป็นการแสดงระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหาร

องค์การบริหารส่วนตำบล พิจารณาในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.4

ตารางที่ 11

แสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองการบริหารของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : พิจารณารายข้อ

ลักษณะหรือรูปแบบการมีส่วนร่วม	ไม่เคยมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
		นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	เป็นประจำ	
1. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาความเดือดร้อนของท่านหรือชุมชนต่อสมาชิกสภา อบต.	62.5	16.6	12.9	8.0	100.0
2. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาความเดือดร้อนของท่านหรือชุมชนต่อคณะกรรมการบริหาร อบต.	78.1	8.5	9.1	4.4	100.0
3. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาความเดือดร้อนของท่านหรือของชุมชนต่อพนักงาน อบต.	78.4	9.7	8.1	3.9	100.0
4. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ/แผนงานที่เป็นประโยชน์หรือสามารถแก้ปัญหาของหมู่บ้านต่อสมาชิกสภา อบต.	78.7	10.7	7.0	3.6	100.0
5. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ/แผนงานที่เป็นประโยชน์หรือสามารถแก้ปัญหาของหมู่บ้านต่อคณะกรรมการบริหาร อบต.	85.2	7.6	5.3	1.9	100.0

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ลักษณะหรือรูปแบบการมีส่วนร่วม	ไม่เคยมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
		นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	เป็นประจำ	
6. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ/แผนงานที่เป็นประโยชน์หรือสามารถแก้ปัญหาของหมู่บ้านต่อพนักงานของ อบต.	86.6	7.5	3.7	2.2	100.0
7. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อรับฟังข้อมูลหรือการชี้แจงของ อบต. ในการวางแผนพัฒนาตำบล	70.1	12.1	12.3	5.5	100.0
8. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาตำบลของ อบต.	81.2	8.6	6.7	3.5	100.0
9. ท่านเคยได้เคยพูดคุยหรือวิพากษ์วิจารณ์กับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการจัดทำโครงการหรือการบริหารงานของ อบต.	53.4	21.3	17.4	8.0	100.0

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ลักษณะหรือรูปแบบการมีส่วนร่วม	ไม่เคยมี ส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
		นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	เป็น ประจำ	
10. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการประชุม กับ อบต. ในโครงการต่าง ๆ อาทิ กรรมการจัดซื้อ จัดจ้างหรือ กรรมการตรวจรับงานของ อบต.	92.3	3.9	2.0	1.9	100.0
11. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการประชุม กับ อบต. เพื่อหาแนวทางแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ของท่าน	77.9	9.6	8.1	4.5	100.0
12. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลในการปฏิบัติงาน ของ อบต.	78.8	10.2	6.6	4.5	100.0
13. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ ความรู้ความเข้าใจแก่เพื่อนบ้าน เกี่ยวกับโครงการพัฒนาตำบล ของ อบต.	71.9	12.7	11.2	4.2	100.0
14. ท่านเคยเข้าร่วมในการจัด ฝึกอบรมวิชาชีพที่ อบต. จัดให้มี ขึ้นในหมู่บ้าน	81.8	9.3	7.0	1.9	100.0

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ลักษณะหรือรูปแบบการมีส่วนร่วม	ไม่เคยมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
		นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	เป็นประจำ	
15. ท่านเคยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ อบต. จัดให้มีขึ้น อาทิกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน กิจกรรมตามประเพณีของท้องถิ่น เป็นต้น	42.9	19.4	18.4	19.4	100.0
16. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการติดตามสังเกตการทำงานของผู้รับเหมาทำงานในโครงการพัฒนาตำบลของ อบต.	80.6	8.3	6.6	4.5	100.0
17. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการร้องเรียนปัญหาและความเดือดร้อนของประชาชนในหมู่บ้านต่อสมาชิกสภา อบต.	66.7	16.3	11.6	5.4	100.0
18. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการร้องเรียนปัญหาและความเดือดร้อนของประชาชนในหมู่บ้านต่อคณะกรรมการบริหาร อบต.	79.9	11.3	6.2	2.6	100.0
19. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการร้องเรียนปัญหาและความเดือดร้อนของประชาชนในหมู่บ้านต่อพนักงานของ อบต.	80.7	8.8	7.2	3.2	100.0

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ลักษณะหรือรูปแบบการมีส่วนร่วม	ไม่เคยมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
		นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	เป็นประจำ	
20. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบแผนพัฒนาตำบลของ อบต. ว่าตรงกับความต้องการของประชาชนหรือไม่	86.6	6.6	5.3	1.5	100.0
21. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของ อบต. ว่ามีความโปร่งใสหรือไม่	94.3	2.6	2.4	0.7	100.0
รวม	76.6	10.6	8.3	4.5	100.0

ตารางที่ 12 แสดงระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : พิจารณาในภาพรวม

ระดับการมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ
1. น้อย	696	88.5
2. ปานกลาง	78	9.9
3. มาก	12	1.5
รวม	786	100.0

ตารางที่ 11 และตารางที่ 12 เป็นข้อมูลแสดงรูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานของ อบต. โดยตารางที่ 11 เป็นการแสดงการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นรายข้อตามแบบสอบถาม จำนวน 21 ข้อ พบว่า ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมากกว่าสามในสี่ (ร้อยละ 76.6) ระบุว่าไม่เคยเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานของ อบต. โดยรูปแบบที่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยเข้าไปมีส่วนร่วมในอัตราส่วนที่มากที่สุด คือ การตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของ

องค์การบริหารส่วนตำบลว่ามีความโปร่งใสหรือไม่ คิดเป็นร้อยละ 94.3 ส่วนรูปแบบที่กลุ่มตัวอย่างเข้าไปมีส่วนร่วมทางการบริหารในอัตราส่วนที่มากที่สุด คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดให้มีขึ้น อาทิ กิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน หรือกิจกรรมตามประเพณีของท้องถิ่น (ข้อที่ 15) ส่วนตารางที่ 12 เป็นการแสดงระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.5

ส่วนที่ 3 : ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยต้องการทราบว่าปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง (เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารในครอบครัว ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมของครอบครัว ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล สถานภาพทางสังคม ระดับความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ทักษะคดีที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบล) ปัจจัยด้านชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจัยด้านลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมชุมชน ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพของชุมชน และปัจจัยด้านการสื่อสารขององค์การบริหารส่วนตำบลกับประชาชนในพื้นที่ ว่าปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 13
ชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ของกลุ่มตัวอย่าง

ชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ชั้น 1	63.8 (187)	33.1 (97)	3.1 (9)	100.0 (293)
ชั้น 2	66.0 (93)	31.9 (45)	2.1 (3)	100.0 (141)
ชั้น 3	52.3 (78)	40.3 (60)	7.4 (11)	100.0 (149)
ชั้น 4	63.4 (78)	35.0 (43)	1.6 (2)	100.0 (123)
ชั้น 5	58.4 (52)	33.7 (30)	7.9 (7)	100.0 (89)
รวม	61.4 (488)	34.6 (275)	4.0 (32)	100.0 (795)

 $X^2 = 15.962$
 $df = 8$
 $sig = 0.043$
 $Cramer's V = 0.100$

ตารางที่ 13 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างในทุกชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่มากกว่าร้อยละ 50 และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล (ชั้น 1 - ชั้น 5) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาในชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่แตกต่างกันมีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 5 และชั้น 3 มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 7.9 และ 7.4 ตามลำดับ และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้วพบว่า ชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V. = 0.100) พบว่า ชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ

ตารางที่ 14

ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
สังคมวัฒนธรรมแบบไทยพุทธ	66.8 (32.0)	30.3 (145)	2.9 (14)	100.0 (479)
สังคมวัฒนธรรมแบบไทยมุสลิม	53.2 (168)	41.1 (130)	5.7 (18)	100.0 (316)
รวม	61.4 (488)	34.6 (275)	4.0 (32)	100.0 (795)

$X^2 = 15.911$

df = 2

sig = 0.000

Cramer's V. = 0.141

ตารางที่ 14 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งในสังคมวัฒนธรรมแบบไทยพุทธและไทยมุสลิมมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่มากกว่าร้อยละ 50 และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในชุมชนที่มีวัฒนธรรมแบบไทยพุทธกับชุมชนที่มีวัฒนธรรมแบบไทยมุสลิม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวัฒนธรรมของชุมชนที่แตกต่างกัน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีวัฒนธรรมของชุมชนเป็นแบบไทยมุสลิมมีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีวัฒนธรรมของชุมชนแบบไทยพุทธ คิดเป็นร้อยละ 5.7 และ 2.9 ตามลำดับและเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

(ค่า Cramer's V. = 0.141) พบว่า ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ

ตารางที่ 15

ลักษณะทางกายภาพของชุมชนกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทางกายภาพของชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ชุมชนชนบทและเป็นเกษตรกรรม	68.9 (193)	27.5 (77)	3.6 (10)	100.0 (280)
ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและไม่เป็นเกษตรกรรม	57.3 (295)	38.4 (198)	4.3 (22)	100.0 (515)
รวม	61.4 (488)	34.6 (275)	4.0 (32)	100.0 (795)

$X^2 = 10.513$

df = 2

sig = 0.005

Cramer's V. = 0.115

ตารางที่ 15 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพของชุมชนกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งในชุมชนชนบทที่เป็นเกษตรกรรม และชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่มากกว่าร้อยละ 50 และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างชุมชนชนบทที่เป็นเกษตรกรรมกับชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทที่ไม่มีอาชีพเกษตรกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในชุมชนที่มีความเจริญและมีลักษณะทางอาชีพที่แตกต่างกัน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองและไม่มีอาชีพเกษตรกรรม มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนชนบท คิดเป็นร้อยละ 4.3 และ 3.6 ตามลำดับ และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า ลักษณะทางกายภาพของชุมชนและลักษณะการประกอบอาชีพของคนในชุมชน มีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V. = 0.115) พบว่า ลักษณะทางกายภาพของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ

ตารางที่ 16
เพศกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง

เพศ	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ชาย	54.4 (216)	39.5 (157)	6.0 (24)	100.0 (397)
หญิง	68.3 (272)	29.6 (118)	2.0 (8)	100.0 (398)
รวม	61.4 (488)	34.6 (275)	4.0 (32)	100 (795)
รวม	61.4 (488)	34.6 (275)	4.0 (32)	100.0 (795)

 $X^2 = 19.956$
 $df = 2$
 $sig = 0.000$
 $Cramer's V. = 0.158$

ตารางที่ 16 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งเพศชายและเพศหญิงมีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่มากกว่าร้อยละ 50 และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศที่แตกต่างกัน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายมีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่สูงกว่าเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 6.0 และ 2.0 ตามลำดับ และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้วพบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V. = 0.158) พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ

ตารางที่ 17
อายุกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง

อายุ	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
18 - 30 ปี	60.9 (140)	37.4 (86)	1.7 (4)	100.0 (230)
31 - 45 ปี	58.8 (173)	35.7 (105)	5.4 (16)	100.0 (294)
46 - 60 ปี	58.8 (107)	35.7 (65)	5.5 (10)	100.0 (182)
มากกว่า 60 ปี	76.4 (68)	21.3 (19)	2.2 (2)	100.0 (89)
รวม	61.4 (488)	34.6 (275)	4.0 (32)	100.0 (795)

 $X^2 = 15.125$
 $df = 6$
 $sig = 0.019$
 $Cramer's V. = 0.098$

ตารางที่ 17 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 18-30 ปี และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากกว่า 60 ปี มีส่วนร่วมทางการเมือง ในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่มากกว่าร้อยละ 60 (60.9 และ 76.4 ตามลำดับ) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 31-45 ปี และ 46-60 ปี มีอัตราส่วนเพียงร้อยละ 58.8 และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุที่แตกต่างกัน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 31-45 ปี และ 46-60 ปี มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.4 และ 5.5 ตามลำดับ และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V. = 0.098) พบว่า อายุของกลุ่มตัวอย่างแทบจะไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 18

ศาสนากับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง

ศาสนา	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
พุทธ	66.6 (329)	30.6 (151)	2.8 (14)	100.0 (494)
อิสลาม	52.8 (159)	41.2 (124)	6.0 (18)	100.0 (301)
รวม	61.4 (488)	34.6 (275)	4.0 (32)	100.0 (795)

 $\chi^2 = 16.490$

df = 2

sig = 0.000

Cramer's V. = 0.144

ตารางที่ 18 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามต่างก็มีส่วนร่วมทางการเมือง ในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่มากกว่าร้อยละ 50 และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาพุทธและกลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาอิสลาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกัน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาอิสลามมีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 6.0 และ 2.8 ตามลำดับ และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า การนับถือศาสนามีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V. = 0.144) พบว่า ตัวแปรด้านการนับถือศาสนามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ

ตารางที่ 19

การศึกษาเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับการศึกษา	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	68.6 (312)	28.8 (131)	2.6 (12)	100.0 (455)
มัธยมศึกษาตอนต้น	51.1 (71)	43.9 (61)	5.0 (7)	100.0 (139)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	50.5 (54)	42.1 (45)	7.5 (8)	100.0 (107)
อนุปริญญา	61.5 (32)	38.5 (20)	-	100.0 (52)
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	45.2 (19)	42.9 (18)	11.9 (5)	100.0 (42)
รวม	61.4 (488)	34.6 (275)	4.0 (32)	100.0 (795)

 $X^2 = 35.037$

df = 8

sig = 0.000

Cramer's V. = 0.142

ตารางที่ 19 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกระดับการศึกษา ยกเว้นระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีส่วนร่วมทางการเมือง ในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่มากกว่าร้อยละ 50 และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 11.9 และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V. = 0.142) พบว่า ตัวแปรด้านการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ

ตารางที่ 20

ภาษาที่ใช้ในครอบครัวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง

ภาษาที่ใช้ในครอบครัว	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ภาษาไทยที่เป็นภาษาราชการ	58.3 (42)	37.5 (27)	4.2 (3)	100.0 (72)
ภาษาไทยท้องถิ่นภาคใต้	67.6 (311)	29.6 (136)	2.8 (13)	100.0 (460)
ภาษายาวี	51.3 (135)	42.6 (112)	6.1 (16)	100.0 (263)
รวม	61.4 (488)	34.6 (275)	4.0 (32)	100.0 (795)

$X^2 = 20.153$

df = 4

sig = 0.000

Cramer's V. = 0.113

ตารางที่ 20 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างภาษาที่ใช้ในครอบครัวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ทุกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษาในการสื่อสารที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมือง ในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่มากกว่าร้อยละ 50 และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษาในการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ภาษาในการสื่อสารที่แตกต่างกัน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษายาวีในการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง "มาก" ในอัตราส่วนที่สูงกว่าสมาชิกที่ใช้ภาษาราชการและภาษาท้องถิ่นภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 6.1, 4.2 และ 2.8 ตามลำดับ และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้วพบว่า ภาษาในการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าวด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V. = 0.113) พบว่า ตัวแปรด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ

ตารางที่ 21

ขนบธรรมเนียมของครอบครัวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง

ขนบธรรมเนียมของครอบครัว	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
แบบไทยพุทธ	66.6 (329)	30.6 (151)	2.8 (14)	100.0 (494)
แบบไทยมุสลิม	52.8 (159)	41.2 (124)	6.0 (18)	100.0 (301)
รวม	61.4 (488)	34.6 (275)	4.0 (32)	100.0 (795)

 $X^2 = 16.490$
 $df = 2$
 $sig = 0.000$
 $Cramer's V. = 0.144$

ตารางที่ 21 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างขนบธรรมเนียมของครอบครัวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีทั้งแบบไทยพุทธและแบบไทยมุสลิม มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่มากกว่าร้อยละ 50 และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีขนบธรรมเนียมแบบไทยพุทธและแบบไทยมุสลิม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีขนบธรรมเนียมทางครอบครัวที่แตกต่างกัน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีขนบธรรมเนียมแบบไทยมุสลิม มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีขนบธรรมเนียมแบบไทยพุทธ คิดเป็นร้อยละ 6.0 และ 2.8 ตามลำดับ และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า ขนบธรรมเนียมประเพณีของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V. = 0.144) พบว่า ขนบธรรมเนียมของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ

ตารางที่ 22

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง

ระยะเวลา	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ไม่เกิน 5 ปี	65.3 (62)	31.6 (30)	3.2 (3)	100.0 (95)
6 - 10 ปี	64.0 (57)	32.6 (29)	3.4 (3)	100.0 (89)
11 - 15 ปี	67.2 (41)	29.5 (18)	3.3 (2)	100.0 (61)
มากกว่า 15 ปี	59.6 (328)	36.0 (198)	4.4 (24)	100.0 (550)
รวม	61.4 (488)	34.6 (275)	4.0 (32)	100.0 (795)

$X^2 = 2.584$

df = 6

sig = 0.859

ตารางที่ 22 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างในทุกกลุ่มที่มีระยะเวลาของการอาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่มากกว่าร้อยละ 50 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่นั้นมากกว่า 15 ปี มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.4 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่นั้นไม่เกิน 5 ปี มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.2 แต่เมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 23

สถานภาพทางสังคมกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง

สถานภาพทางสังคม	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
เป็นประชาชนทั่วไป	64.1 (449)	32.9 (230)	3.0 (21)	100.0 (700)
เป็นหรือเคยเป็นผู้นำ	41.1 (39)	47.4 (45)	11.6 (11)	100.0 (95)
รวม	61.4 (488)	34.6 (275)	4.0 (32)	100.0 (795)

 $X^2 = 27.652$

df = 2

sig = 0.000

Cramer's V. = 0.187

ตารางที่ 23 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางสังคมกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพทางสังคมเป็นประชาชนทั่วไป และที่เป็นหรือเคยเป็นผู้นำ มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่มากกว่าร้อยละ 50 และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนทั่วไปกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหรือเคยเป็นผู้นำชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกัน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหรือเคยเป็นผู้นำชุมชน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 11.6 และ 3.0 ตามลำดับ และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า สถานภาพทางสังคม มีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V. = 0.187) พบว่า ตัวแปรด้านสถานภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ

ตารางที่ 24

ความรู้ ความเข้าใจกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง

ความรู้ ความเข้าใจ	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
น้อย	73.2 (164)	25.9 (58)	0.9 (2)	100.0 (224)
ปานกลาง	58.8 (275)	37.2 (174)	4.1 (19)	100.0 (468)
สูง	47.6 (49)	41.7 (43)	10.7 (11)	100.0 (103)
รวม	61.4 (488)	34.6 (275)	4.0 (32)	100.0 (795)

 $X^2 = 32.956$

df = 4

sig = 0.000

Cramer's V. = 0.144

ตารางที่ 24 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในระดับ "สูง" เท่านั้น ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่น้อยกว่าร้อยละ 50 และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่แตกต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ความรู้ ความเข้าใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในระดับสูง มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้ ความเข้าใจระดับปานกลางและระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 10.7, 4.1 และ 0.9 ตามลำดับ และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า ระดับความรู้ ความเข้าใจ มีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V. = 0.144) พบว่า ระดับความรู้ ความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ

ตารางที่ 25

ทัศนคติกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง

ทัศนคติ	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ทัศนคติเชิงลบ	64.1 (59)	32.6 (30)	3.3 (3)	100.0 (92)
ทัศนคติแบบกลาง ๆ	61.3 (362)	35.4 (209)	3.4 (2.0)	100 (591)
ทัศนคติเชิงบวก	59.8 (67)	32.1 (36)	8.0 (9)	100.0 (112)
รวม	61.4 (488)	34.6 (275)	4.0 (32)	100.0 (795)

$X^2 = 5.772$

df = 4

sig = 0.217

ตารางที่ 25 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติเชิงลบ มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่สูงที่สุด (ร้อยละ 64.1) และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในระดับ "มาก" คิดเป็นร้อยละ 8.0 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ทัศนคติในเชิงลบมีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.3 แต่เมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า ทัศนคติต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 26

การสื่อสารหรือการให้ข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบล
กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง

การสื่อสาร	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
น้อย	64.6 (387)	31.7 (190)	3.7 (22)	100.0 (599)
ปานกลาง	54.5 (85)	41.7 (65)	3.8 (6)	100.0 (156)
มาก	41.7 (15)	47.2 (17)	11.1 (4)	100.0 (36)
รวม	61.4 (488)	34.6 (275)	4.0 (32)	100.0 (795)

 $X^2 = 14.517$

df = 4

sig = 0.006

Cramer's V. = 0.096

ตารางที่ 26 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารหรือการให้ข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากองค์การบริหารส่วนตำบล ในระดับ "ปานกลาง" และ "น้อย" มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่มากกว่าร้อยละ 50 และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกัน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากองค์การบริหารส่วนตำบล ในระดับ "มาก" มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับข้อมูลข่าวสารระดับปานกลางและน้อย คิดเป็นร้อยละ 11.1 กับ 3.8 และ 3.7 ตามลำดับ และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากองค์การบริหารส่วนตำบล มีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V. = 0.096) พบว่า ตัวแปรดังกล่าวแทบจะไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร

ตารางที่ 27

ชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร ของกลุ่มตัวอย่าง

ชั้นองค์การบริหารส่วนตำบล	ระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ชั้น 1	86.8 (249)	11.1 (32)	2.1 (6)	100.0 (287)
ชั้น 2	93.7 (133)	6.3 (9)	-	100.0 (142)
ชั้น 3	85.1 (126)	12.8 (19)	2.0 (3)	100.0 (148)
ชั้น 4	93.3 (111)	5.9 (7)	0.8 (1)	100.0 (119)
ชั้น 5	85.6 (77)	12.2 (11)	2.2 (2)	100.0 (90)
รวม	88.5 (696)	9.9 (78)	1.6 (12)	100.0 (786)

$$X^2 = 10.749$$

$$df = 8$$

$$sig = 0.216$$

ตารางที่ 27 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 1 - ชั้น 5 มีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่มากกว่าร้อยละ 75 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 5 มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.2 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 4 มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.8 และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า ชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 28
ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร
ของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม	ระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
สังคมวัฒนธรรมแบบไทยพุทธ	91.1 (431)	7.4 (35)	1.5 (7)	100.0 (473)
สังคมวัฒนธรรมแบบไทยมุสลิม	24.7 (265)	13.7 (43)	1.6 (5)	100.0 (313)
รวม	88.5 (696)	9.9 (78)	1.6 (12)	100.0 (786)

 $X^2 = 8.529$
 $df = 2$
 $sig = 0.014$
 $Cramer's V. = 0.277$

ตารางที่ 28 เป็นการทดสอบค่าความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ของชุมชนที่มีวัฒนธรรมแบบไทยพุทธและชุมชนที่มีวัฒนธรรมแบบไทยมุสลิม ส่วนร่วมทางการบริหารในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 91.1 และ 84.7 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะของวัฒนธรรมของชุมชนที่แตกต่างกัน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีวัฒนธรรมแบบไทยมุสลิมมีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหาร ในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีวัฒนธรรมแบบไทยพุทธ คิดเป็นร้อยละ 84.7 และ 91.1 ตามลำดับ และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมของชุมชน มีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V. = 0.277) พบว่า ตัวแปรดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับต่ำ

ตารางที่ 29
ลักษณะทางกายภาพของชุมชนกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร
ของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทางกายภาพของชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ชุมชนชนบทและเป็นเกษตรกรรม	87.9 (247)	10.3 (29)	1.8 (5)	100.0 (281)
ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและ ไม่เป็นเกษตรกรรม	88.9 (449)	9.7 (49)	1.4 (7)	100.0 (505)
รวม	88.5 (696)	9.9 (78)	1.6 (12)	100.0 (786)

$$X^2 = 0.273$$

$$df = 2$$

$$sig = 0.872$$

ตารางที่ 29 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพของชุมชนกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในชุมชนชนบทและกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท มีส่วนร่วมทางการบริหาร ในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 87.9 และ 88.9) และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า ตัวแปรด้านลักษณะทางกายภาพของชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 30

เพศกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง

เพศ	ระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ชาย	83.5 (325)	13.6 (53)	2.8 (11)	100.0 (389)
หญิง	93.5 (371)	6.3 (25)	0.3 (1)	100.0 (397)
รวม	88.5 (696)	9.9 (78)	1.6 (12)	100.0 (786)

$X^2 = 21.346$

df = 2

sig = 0.000

Cramer's V. = 0.280

ตารางที่ 30 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศที่แตกต่างกัน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายมีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่สูงกว่าเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 2.8 และ 0.3 ตามลำดับ และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V. = 0.280) พบว่า ตัวแปรด้านเพศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับต่ำ

ตารางที่ 31
อายุกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง

อายุ	ระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
18 - 30 ปี	91.6 (208)	8.4 (19)	-	100.0 (227)
31 - 45 ปี	84.8 (245)	12.5 (36)	2.8 (8)	100.0 (289)
46 - 60 ปี	88.3 (159)	9.4 (17)	2.2 (4)	100.0 (180)
มากกว่า 60 ปี	93.3 (84)	6.7 (6)	-	100.0 (90)
รวม	88.5 (696)	9.9 (78)	1.6 (12)	100.0 (786)

 $\chi^2 = 12.694$

df = 6

sig = 0.048

Cramer's V. = 0.230

ตารางที่ 31 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างในทุกระดับกลุ่มอายุ มีระดับส่วนร่วมทางการบริหารในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 18-30 ปี และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากกว่า 60 ปี มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 91.6 และ 93.3 ตามลำดับ และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V. = 0.230) พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับต่ำ

ตารางที่ 32

ศาสนากับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง

ศาสนา	ระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
พุทธ	91.4 (445)	7.2 (35)	1.4 (7)	100.0 (487)
อิสลาม	83.9 (251)	14.4 (43)	1.7 (5)	100.0 (299)
รวม	88.5 (696)	9.9 (78)	1.6 (12)	100.0 (786)

$X^2 = 10.884$

df = 2

sig = 0.004

Cramer's V. = 0.295

ตารางที่ 32 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาพุทธมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 91.4 และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า การนับถือศาสนามีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V. = 0.295) พบว่า ตัวแปรเกี่ยวกับการนับถือศาสนามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับต่ำ

ตารางที่ 33

การศึกษาเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับการศึกษา	ระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	91.2 (414)	8.1 (37)	0.7 (3)	100.0 (454)
มัธยมศึกษาตอนต้น	86.0 (117)	11.8 (16)	2.2 (3)	100.0 (136)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	82.1 (87)	15.1 (16)	2.8 (3)	100.0 (106)
อนุปริญญา	92.0 (46)	8.0 (4)	-	100.0 (50)
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	80.0 (32)	12.5 (5)	7.5 (3)	100.0 (40)
รวม	88.5 (696)	9.9 (78)	1.6 (12)	100.0 (786)

 $X^2 = 20.500$

df = 8

sig = 0.009

Cramer's V. = 0.272

ตารางที่ 33 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหาร ระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 7.5 และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V. = 0.272) พบว่า ตัวแปรเกี่ยวกับระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับต่ำ

ตารางที่ 34

ภาษาที่ใช้ในครอบครัวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง

ภาษาที่ใช้ในครอบครัว	ระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ภาษาไทยที่เป็นภาษาราชการ	91.3 (63)	8.7 (6)	-	100.0 (69)
ภาษาไทยท้องถิ่นภาคใต้	91.2 (416)	7.2 (33)	1.5 (7)	100.0 (456)
ภาษายาวี	83.1 (217)	14.9 (39)	1.9 (5)	100.0 (261)
รวม	88.5 (696)	9.9 (78)	1.6 (12)	100.0 (786)

 $X^2 = 12.650$

df = 4

sig = 0.013

Cramer's V. = 0.274

ตารางที่ 34 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างภาษาที่ใช้ในครอบครัวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีภาษาพูดในครอบครัวที่แตกต่างกัน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษาพูดเป็นภาษายาวี มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.9 และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้วพบว่า ภาษาพูดที่ใช้ในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V. = 0.274) พบว่า ตัวแปรด้านภาษาพูดมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับต่ำ

ตารางที่ 35
ขนบธรรมเนียมของครอบครัวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร
ของกลุ่มตัวอย่าง

ขนบธรรมเนียมของครอบครัว	ระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
แบบไทยพุทธ	91.4 (445)	7.2 (35)	1.4 (7)	100.0 (487)
แบบไทยมุสลิม	83.9 (251)	14.4 (43)	1.7 (5)	100.0 (299)
รวม	88.5 (696)	9.9 (78)	1.6 (12)	100.0 (786)

$$X^2 = 10.884$$

$$df = 2$$

$$sig = 0.004$$

$$\text{Cramer's V.} = 0.295$$

ตารางที่ 35 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างขนบธรรมเนียมของครอบครัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีขนบธรรมเนียมของครอบครัวที่แตกต่างกัน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีขนบธรรมเนียมของครอบครัวแบบไทยมุสลิม มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหาร "น้อย" ในอัตราส่วนที่น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีขนบธรรมเนียมแบบไทยพุทธ คิดเป็นร้อยละ 83.9 และ 91.4 ตามลำดับ และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า ขนบธรรมเนียมของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V. = 0.295) พบว่า ตัวแปรด้านขนบธรรมเนียมของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับต่ำ

ตารางที่ 36

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง

ระยะเวลา	ระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ไม่เกิน 5 ปี	92.7 (89)	7.3 (7)	-	100.0 (96)
6 - 10 ปี	89.8 (79)	8.0 (7)	2.3 (2)	100.0 (88)
11 - 15 ปี	82.3 (51)	16.1 (10)	1.6 (1)	100.0 (62)
มากกว่า 15 ปี	88.3 (477)	10.0 (54)	1.7 (9)	100.0 (540)
รวม	88.5 (696)	9.9 (78)	1.6 (12)	100.0 (786)

$X^2 = 5.764$

df = 6

sig = 0.450

ตารางที่ 36 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนระหว่าง 6-10 ปี มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับ "มาก" คิดเป็นร้อยละ 2.3 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 11-15 ปี และมากกว่า 15 ปี มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับ "มาก" คิดเป็นร้อยละ 1.6 และ 1.7 ตามลำดับ และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า ตัวแปรด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหาร ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 37

สถานภาพทางสังคมกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง

สถานภาพทางสังคม	ระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
เป็นประชาชนทั่วไป	91.6 (636)	7.5 (52)	0.9 (6)	100.0 (694)
เป็นหรือเคยเป็นผู้นำ	65.2 (60)	28.3 (26)	6.5 (6)	100.0 (92)
รวม	88.5 (696)	9.9 (78)	1.6 (12)	100.0 (786)

$X^2 = 58.740$

df = 2

sig = 0.000

Cramer's V. = 0.444

ตารางที่ 37 เป็นการทดสอบค่าความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางสังคมกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพทางสังคมเป็นประชาชนทั่วไป มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับ "น้อย" ในอัตราส่วนที่สูงที่สุด และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกัน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพเป็นหรือเคยเป็นผู้นำชุมชน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหาร ในระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพเป็นประชาชนทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 6.5 และ 0.9 ตามลำดับ และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า สถานภาพทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมของการบริหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Cramer's V. = 0.444) พบว่า ตัวแปรด้านสถานภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับปานกลาง

ตารางที่ 38

ความรู้ ความเข้าใจกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง

ความรู้ ความเข้าใจ	ระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
น้อย	93.8 (210)	6.3 (14)	-	100.0 (224)
ปานกลาง	88.4 (410)	10.6 (49)	1.1 (5)	100.0 (464)
สูง	77.6 (76)	15.3 (15)	7.1 (7)	100.0 (98)
รวม	88.5 (696)	9.9 (78)	1.6 (12)	100.0 (786)

$X^2 = 32.401$

df = 4

sig = 0.000

Cramer's V. = 0.321

ตารางที่ 38 เป็นการทดสอบค่าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลที่แตกต่างกัน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารที่ต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ ความเข้าใจในระดับสูงมีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารในอัตราส่วนที่สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 7.1 และเมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า ตัวแปรด้านระดับความรู้ ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Cramer's V. = 0.321) พบว่า ตัวแปรด้านความรู้ ความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับปานกลาง

ตารางที่ 39

ทัศนคติกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง

ทัศนคติ	ระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ทัศนคติเชิงลบ	91.0 (81)	7.9 (7)	1.1 (1)	100.0 (89)
ทัศนคติแบบกลาง ๆ	89.6 (524)	9.1 (53)	1.4 (8)	100.0 (585)
ทัศนคติเชิงบวก	81.3 (99)	16.1 (18)	2.7 (3)	100.0 (112)
รวม	88.5 (696)	9.9 (78)	1.6 (12)	100.0 (786)

$$X^2 = 7.055$$

$$df = 4$$

$$sig = 0.133$$

ตารางที่ 39 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับ "มาก" คิดเป็นร้อยละ 2.7 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติเชิงลบต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.1 แต่เมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า ตัวแปรด้านทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 40

การสื่อสารหรือการให้ข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลกับระดับการมีส่วนร่วม
ทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง

การสื่อสาร	ระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
น้อย	89.4 (534)	9.5 (57)	1.0 (6)	100.0 (597)
ปานกลาง	87.5 (133)	9.9 (15)	2.6 (4)	100.0 (152)
มาก	79.4 (27)	14.7 (5)	5.9 (2)	100.0 (34)
รวม	88.5 (696)	9.9 (78)	1.6 (12)	100.0 (786)

$$X^2 = 7.743$$

$$df = 4$$

$$sig = 0.101$$

ตารางที่ 40 เป็นการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารหรือการให้ข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารแตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารขององค์การบริหารส่วนตำบลในระดับมาก จะมีระดับของการมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.9 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับน้อย มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหารในระดับ "มาก" ในอัตราส่วนที่น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.0 แต่เมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square แล้ว พบว่า ตัวแปรด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนที่ 4 : ปัญหาอุปสรรคของกลุ่มตัวอย่างต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบล

สำหรับปัญหาอุปสรรคของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามแบบเลือกตอบ (check list) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหรือไม่ และหากไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วม มีสาเหตุจากปัญหาใด โดยให้ระบุสาเหตุของปัญหาได้หลายข้อตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม และเมื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลแล้วปรากฏผลเป็นดังนี้

ตาราง 41

จำนวนและร้อยละของปัญหาความเดือดร้อนของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล

ข้อคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่มีปัญหาความเดือดร้อน	294	36.5
2. มีปัญหา	512	63.5
รวม	806	100.0

ตารางที่ 42

จำนวนและร้อยละของสาเหตุปัญหาความเดือดร้อนของกลุ่มตัวอย่าง

สาเหตุของปัญหาความเดือดร้อน	จำนวน ¹	ร้อยละ
1. ปัญหาเรื่องถนนหนทางในเขตหมู่บ้าน	263	21.3
2. ปัญหาด้านความสะอาด การกำจัดขยะมูลฝอย	255	20.7
3. ปัญหาด้านน้ำประปา ไฟฟ้า	210	17.0
4. ปัญหาทางระบายน้ำ ความสะอาดของคูคลอง	261	21.2
5. ปัญหาด้านการสาธารณสุขของชุมชน	68	5.5
6. ปัญหาด้านการขาดความรู้ในการประกอบอาชีพ	136	11.0
7. ปัญหาด้านการตลาด ขาดแหล่งจำหน่ายสินค้า	40	3.3
รวม	1,233	100.0

1. ตอบได้หลายข้อตามความคิดของผู้ตอบ

ตารางที่ 41 เป็นการแสดงจำนวนและร้อยละเกี่ยวกับปัญหาความเดือดร้อนของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนตารางที่ 42 เป็นสาเหตุของปัญหาความเดือดร้อนที่กลุ่มตัวอย่างประสบอยู่ จากตารางที่ 41 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่า กึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 63.5) ได้แสดงความคิดเห็นว่ามีปัญหาความเดือดร้อนซึ่งเป็นปัญหาความเดือดร้อนที่อยู่ในความดูแลหรือรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล มีเพียงร้อยละ 36.5 ที่แสดงความคิดเห็นว่า ไม่มีปัญหาความเดือดร้อนใด ๆ และจากตารางที่ 42 พบว่า ปัญหาความเดือดร้อนส่วนใหญ่ มีสาเหตุมาจากปัญหาเรื่องถนนหนทางในเขตหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 21.3 รองลงมาเป็นปัญหาเกี่ยวกับทางระบายน้ำ ความสะอาดของคูคลองในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล คิดเป็นร้อยละ 21.2 และเมื่อรวมระดับปัญหาทั้งสองประการเข้าด้วยกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบกึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 42.5) ประสบปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานทั้งด้านถนนหนทางและด้านระบายน้ำ ส่วนปัญหาด้านการสาธารณสุขมูลฐานชุมชน และปัญหาด้านการตลาดหรือแหล่งในการจำหน่ายสินค้า กลุ่มตัวอย่างมีระดับปัญหาน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.5 และ 3.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 43

จำนวนและร้อยละของคนนำเสนอปัญหาความเดือดร้อนให้
องค์การบริหารส่วนตำบลแก้ไข

การนำเสนอปัญหา	จำนวน ¹	ร้อยละ
1. ได้เสนอปัญหาต่อองค์การบริหารส่วนตำบล	233	45.7
2. ไม่ได้เสนอปัญหาต่อองค์การบริหารส่วนตำบล	277	54.3
รวม	510	100.0

1. เฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่ได้ระบุว่ามีปัญหาความเดือดร้อน

ตาราง 44

สาเหตุที่ไม่ได้ร้องเรียนปัญหาความเดือนร้อนต่อองค์การบริหารส่วนตำบล

สาเหตุ	จำนวน ¹	ร้อยละ
1. นำเสนอหรือร้องเรียนไปก็ไม่ได้รับการแก้ไข	97	24.9
2. ไม่ได้ได้รับความสะดวจากเจ้าหน้าที่ในการร้องเรียน	68	17.4
3. ไม่รู้จะเสนอหรือร้องเรียนกับใคร	78	20.0
4. ไม่มีเวลาและไม่สนใจที่จะร้องเรียน	106	27.2
5. เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา	41	10.5
รวม	390	100.0

1. ตอบได้หลายข้อตามความคิดเห็นของผู้ตอบ

ตารางที่ 43 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีปัญหาความเดือดร้อนในเรื่องที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล ว่าได้มีการร้องเรียนหรือได้มีการนำเสนอปัญหาดังกล่าวต่อองค์การบริหารส่วนตำบลหรือไม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากกว่ากึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 54.3) ไม่ได้ร้องเรียนหรือนำเสนอปัญหาความเดือดร้อนต่อองค์การบริหารส่วนตำบล มีเพียงร้อยละ 45.7 ที่ได้นำปัญหาความเดือดร้อนดังกล่าว เสนอแนะต่อผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้มีการดำเนินการแก้ไข และจากตารางที่ 44 พบว่า สาเหตุที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่ได้นำเสนอปัญหาดังกล่าว ให้ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลแก้ไขส่วนใหญ่เกิดจากการไม่มีเวลาและไม่สนใจที่จะร้องเรียน และเห็นว่ำนำเสนอหรือร้องเรียนไปก็ไม่ได้รับการแก้ไขจากองค์การบริหารส่วนตำบล คิดเป็นร้อยละ 27.2 และ 24.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 45

จำนวนและร้อยละของการตรวจสอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

ข้อคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1. ได้เคยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ	78	9.7
2. ไม่เคยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ	727	90.3
รวม	805	100.0

ตาราง 46

สาเหตุที่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ

สาเหตุ	จำนวน ¹	ร้อยละ
1. การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่เกี่ยวกับประชาชน	153	14.2
2. ไม่สามารถตรวจสอบได้เนื่องจากไม่มีข้อมูล	355	33.2
3. ร้องเรียนแล้วจะไม่มีความปลอดภัยในชีวิต	78	7.3
4. เห็นว่ามีบุคคล/หน่วยงานอื่นตรวจสอบแล้ว	186	17.4
5. ไม่มีเวลา/ไม่สนใจที่จะตรวจสอบ	299	27.9
รวม	1,071	100.0

1. ตอบได้หลายข้อ ตามความคิดเห็นของผู้ตอบ

ตารางที่ 45 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างในการตรวจสอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 90.3 ไม่เคยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยสาเหตุสำคัญที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่เข้าไปตรวจสอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่เกิดจากการที่กลุ่มตัวอย่างไม่มีข้อมูลในการตรวจสอบ และเนื่องจากไม่มีเวลาและไม่สนใจที่จะตรวจสอบ คิดเป็นร้อยละ 33.2 และ 27.9 ตามลำดับ (ตารางที่ 46)

บทที่ 6

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้" มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงาน อบต. โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 806 คน ใช้แบบสอบถาม (questionnaires) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละและการทดสอบ chi-square มีผลสรุป ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 806 คน ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 1 (ร้อยละ 37.0) มีลักษณะชุมชนแบบกึ่งเมืองกึ่งชนบทที่ไม่มีอาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ 64.5) ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมของชุมชนเป็นแบบไทยพุทธ (ร้อยละ 60.2) เป็นเพศชายและหญิงที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 49.6 และ 50.4) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-45 ปี (ร้อยละ 36.8) นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 61.9) จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 57.3) มีชนบทธรรมเนียม วัฒนธรรมแบบไทยพุทธ (ร้อยละ 61.9) และใช้ภาษาไทยท้องถิ่นภาคใต้ในการสื่อสารกับสมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ 57.8) มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นมากกว่า 15 ปี (ร้อยละ 69.2) และมีสถานภาพทางสังคมเป็นประชาชนทั่วไป (ร้อยละ 88.1)

1.2 ความรู้ ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล

ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรู้ ความเข้าใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในระดับปานกลาง และระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 58.7 และ 28.4 ตามลำดับ

1.3 ทักษะของกรรุ่มตัวอย่างต่อ อบต.และต่อบุคคลใน อบต.

ในภาพรวม กรรุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับทักษะติดต่อ อบต.และต่อบุคคลใน อบต. ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 74.2) และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างทักษะติดต่อองค์กรกับทักษะติดต่อบุคคลในองค์กร พบว่า กรรุ่มตัวอย่างมีทักษะติดต่อในระดับ "เห็นด้วยอย่างยิ่ง" ต่อองค์การบริหารส่วนตำบล คิดเป็นร้อยละ 20.5 ในขณะที่มีทักษะติดต่อในระดับ "เห็นด้วยอย่างยิ่ง" ต่อบุคคลในองค์การบริหารส่วนตำบลเพียงร้อยละ 14.6

1.4 สมรรถนะทางการเมือง (political efficacy) ของกรรุ่มตัวอย่างต่อปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ในภาพรวม มีกรรุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 10.9 ที่ระบุว่าได้เสนอปัญหาเพื่อให้บุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบ (สมาชิกสภา อบต. คณะกรรมการบริหาร อบต. หรือนายอำเภอ) แก้ไขปัญหาเหล่านั้น ส่วนกรรุ่มตัวอย่างที่ระบุว่าไม่ดำเนินการใด ๆ และกรรุ่มตัวอย่างที่ระบุว่าใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 17.7 และ 8.2 ตามลำดับ

1.5 การรับรู้ของกรรุ่มตัวอย่างต่อการให้ข้อมูลข่าวสารของ อบต.

ในภาพรวม เมื่อพิจารณาตามประเภทหรือวิธีการสื่อสารของ อบต. กรรุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 60 ระบุว่าไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารจาก อบต. (ตารางที่ 7) และเมื่อพิจารณาตามประเภทบุคคลที่ให้ข้อมูล กรรุ่มตัวอย่างที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสมาชิกสภา อบต. มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.7 (ตารางที่ 8)

1.6 ระดับของการมีส่วนร่วมของกรรุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงาน อบต.

ในภาพรวม กรรุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในอัตราส่วนที่สูงกว่าระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหาร กล่าวคือ กรรุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 4.0, 34.6 และ 61.4 ตามลำดับ ในขณะที่การมีส่วนร่วมทางการบริหาร คิดเป็นร้อยละ 1.5, 9.9 และ 88.5 ตามลำดับ (ตารางที่ 10 และ 12)

1.7 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ปัจจัยด้านชั้นของ อบต. ปัจจัยด้านลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพของชุมชน ปัจจัยด้านการสื่อสารหรือการให้ข้อมูลแก่ประชาชนของ อบต. ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล (เพศ อายุ การนับถือศาสนา ระดับการศึกษา ภาษาที่ใช้ในครอบครัว ชนบทธรรมเนียมของครอบครัว สถานภาพทางสังคม ความรู้ ความเข้าใจ) มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัด

ระดับความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V.) พบว่า มีระดับความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ส่วนปัจจัยด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ปัจจัยด้านทัศนคติ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

1.8 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล (เพศ อายุ การนับถือศาสนา ระดับการศึกษา ภาษาที่ใช้ในครอบครัว ขนบธรรมเนียมของครอบครัว สถานภาพทางสังคม ความรู้ ความเข้าใจ) มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำไปวัดระดับความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า Cramer's V.) พบว่า มีระดับความสัมพันธ์ระดับต่ำ ยกเว้นปัจจัยด้านสภาพทางสังคม (ประชาชนทั่วไปกับผู้นำชุมชน) และปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงานของ อบต. มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยด้านชั้นของ อบต. ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพของชุมชน ปัจจัยด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ปัจจัยด้านทัศนคติ และปัจจัยด้านการสื่อสารหรือการให้ข้อมูลแก่ประชาชนของ อบต. ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

1.9 ปัญหาอุปสรรคของกลุ่มตัวอย่างต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานของ อบต.

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่ากึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 54.3) ไม่เคยเสนอปัญหาความเดือดร้อนของตนหรือของคนในชุมชนให้องค์การบริหารส่วนตำบลแก้ไข ปัญหา โดยมีสาเหตุที่สำคัญ คือ ไม่มีเวลาและไม่สนใจที่จะร้องเรียน (ร้อยละ 27.2) และนำเสนอหรือร้องเรียนไปก็ไม่ได้รับการแก้ไข (ร้อยละ 24.9) ส่วนประเด็นการตรวจสอบการบริหารงานของ อบต. พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 90.3 ไม่เคยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ โดยสาเหตุที่ไม่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบเกิดจากไม่สามารถตรวจสอบได้เนื่องจากไม่มีข้อมูล (ร้อยละ 33.2) และไม่มีเวลาหรือไม่สนใจที่จะตรวจสอบ (ร้อยละ 27.9)

2. อภิปรายผลการวิจัย

การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลนอกจากรัฐบาลจะต้องการให้เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด โดยมีเจตนารมณ์ที่จะให้เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นแล้ว⁴ ยังสอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ต้องการให้การปกครองท้องถิ่นนอกจากจะเป็นการปกครอง "เพื่อ" ท้องถิ่นแล้ว ยังต้องการให้องค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครอง "ของ" คนท้องถิ่น และ "โดย" คนของท้องถิ่นด้วย⁵ ดังนั้น ความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนตำบลนอกจากจะขึ้นอยู่กับการปฏิบัติภารกิจตามภาระหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว ยังขึ้นอยู่กับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงาน อบต. ด้วย ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตเกี่ยวกับมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงาน อบต. ดังนี้

2.1 ความรู้ ความเข้าใจของประชาชนต่อการบริหารงาน อบต.

แม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจะได้รับการจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นยังไม่ถึงหนึ่งทศวรรษก็ตาม แต่การที่องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนในตำบลและหมู่บ้านมากที่สุด รวมทั้ง เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่ประชาชนในตำบลและหมู่บ้านเห็นว่ามีประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นมากที่สุด เมื่อเทียบกับองค์กรปกครองท้องถิ่นอื่น (เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด) (จุฬาลักษณ์ พัฒนศักดิ์ ภิญญา และคณะ, 2545 : 82 และ 100) ดังนั้น แม้ว่า อบต. จะเพิ่งได้รับการจัดตั้ง แต่ด้วยเงื่อนไขความใกล้ชิดกับประชาชนในตำบลและหมู่บ้านมากที่สุด รวมทั้ง การที่ประชาชนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้น ประชาชนในตำบลและหมู่บ้านน่าจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมากที่สุด แต่ข้อเท็จจริงที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ ดังจะเห็นได้ตารางที่ 2 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ในภาพรวม พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 52.4 ไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. โดยเฉพาะเกี่ยวกับคณะกรรมการบริหาร อบต. (ข้อ 4) บุคคลที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายในการบริหารงาน อบต. (ข้อ 9) การมีแผนพัฒนาตำบลของ อบต. (ข้อ 10) และระดับชั้นของ อบต. ในตำบลนั้น ๆ

⁴ โปรดดูมาตรา 66 พรบ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

⁵ โปรดดูมาตรา 56, 59, 285, 286 และมาตรา 287 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

(ข้อ 15) ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 60 ตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ไม่ถูกต้อง สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลได้เป็นอย่างดี และเมื่อนำเอาปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานของ อบต. ไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหาร (ตารางที่ 24 และ 28) พบว่า ระดับความรู้ ความเข้าใจ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารของประชาชนต่อการบริหารงาน อบต. (P. Value = 0.000) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ความรู้ ความเข้าใจของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานของ อบต. ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะสถาบันการศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ควรที่จะมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. กับประชาชนในพื้นที่ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเอง ควรจะจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับประชาชนโดยเฉพาะตัวเยาวชนในพื้นที่ให้ได้มีความรู้ ความเข้าใจในโครงสร้างอำนาจหน้าที่ของ อบต. ให้เพิ่มมากขึ้น

2.2 ทักษะคติของประชาชนต่อองค์กรและต่อบุคคลในองค์กร

ทัศนคติของคนเป็นผลของความรู้สึทางด้านจิตใจที่เกิดประสบการณ์ ความรู้ ความเชื่อ และการเรียนรู้ที่เป็นภูมิหลังของบุคคลนั้น ๆ และก่อให้เกิดพฤติกรรมเอนเอียงไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งที่สุดคล้องกับทัศนคตินั้น ๆ ดังนั้น แม้ว่าทัศนคติจะมีลักษณะเป็นนามธรรม แต่ผลของทัศนคติก่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมในลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออกมา ทัศนคติที่ประชาชนมีต่อองค์กรปกครองท้องถิ่นจึงมีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานของ อบต. จากการวิเคราะห์ข้อมูล (ตารางที่ 4) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อองค์กร (อบต.) ในระดับ "เห็นด้วยอย่างยิ่ง" ในอัตราส่วนที่สูงกว่าทัศนคติต่อบุคคลในองค์กร คิดเป็นร้อยละ 20.5 และ 14.6 ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลมีประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะคำถามข้อที่ 1 ที่ว่า "การมี อบต. เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาตำบลและหมู่บ้าน" และข้อที่ 7 ที่ว่า "การจัดตั้ง อบต. ทำให้ประชาชนในตำบลและหมู่บ้านได้รับประโยชน์" กลุ่มตัวอย่าง "เห็นด้วยอย่างยิ่ง" ในอัตราส่วนที่สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.6 และ 25.7 ตามลำดับ ในขณะที่ความคิดเห็นต่อบุคคลในองค์การบริหารส่วนตำบล (คณะกรรมการบริหารสมาชิกสภาหรือพนักงานส่วนตำบล) กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นที่ "เห็นด้วยอย่างยิ่ง" ในข้อที่ 8 ที่ว่า "สมาชิกสภา อบต. ล้วนเป็นคนดี ซื่อสัตย์ ไม่โกงกิน" และข้อที่ 15 ที่ว่า "สมาชิกสภา อบต. ส่วนใหญ่มีความบริสุทธิ์ใจในการเข้ามาแก้ปัญหาให้กับประชาชน" ในอัตราส่วนที่สูงที่สุด เพียงร้อยละ 17.2 และ 16.5

ตามลำดับเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฬาลักษณ์ พัฒนศักดิ์ภิญโญ และคณะ ที่พบว่า ประชาชนมีทัศนคติต่อองค์กร ในอัตราส่วนที่สูงกว่าทัศนคติต่อบุคคลในองค์กร (ค่าเฉลี่ย 3.09 และ 2.88 ตามลำดับ) (จุฬาลักษณ์ พัฒนศักดิ์ภิญโญ และคณะ, 2545 : 142-143) และแม้ว่า เมื่อนำไปทดสอบด้วยค่า Chi-square พบว่า ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับ ระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและทางการบริหารก็ตาม (ตารางที่ 25 และตารางที่ 39) แต่ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อองค์กรและต่อบุคคลในองค์กร (อบต.) มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการปกครองท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าประชาชนมีแนวโน้มที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการปกครองท้องถิ่นแล้ว ย่อมแสดงผลกระทบต่อการปกครองท้องถิ่นอย่างแน่นอน ดังนั้น การดำเนินการเพื่อสร้างทัศนคติที่ดี โดยเฉพาะต่อบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบล จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

2.3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนต่อการบริหารงาน อบต.

การบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรปกครองท้องถิ่น นอกจากหน่วยงานจะต้องจัดทำภาระหน้าที่ขององค์กรตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว หน่วยงานจะต้องดำเนินการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับทราบการจัดทำกิจกรรมนั้น ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนได้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการจัดตั้งองค์กรปกครองท้องถิ่นนั้น รวมทั้ง เป็นการเสริมสร้างให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองท้องถิ่น ตามหลักการปกครองตนเอง ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่ได้บัญญัติให้เป็น "หน้าที่" ของหน่วยงานในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับทราบ และกำหนดให้เป็น "สิทธิ" ของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ⁶ ดังนั้น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนจึงเป็นทั้ง "สิทธิ" ของพลเมืองในระบบประชาธิปไตย และเป็นทั้ง "ปัจจัย" ที่มีความสำคัญต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานองค์กรปกครองท้องถิ่น จากการศึกษาวิจัยนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 23.2 ที่ระบุว่าได้รับข้อมูลข่าวสารของ อบต. โดยประเภทของการสื่อสารหรือวิธีการให้ข้อมูลข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบจาก อบต. มากที่สุด คือ การกระจายเสียงตามสายที่ติดตั้งในหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 34.4 รองลงมา เป็นป้ายประกาศข่าวสารการดำเนินงานของ อบต. ที่ประกาศให้ประชาชนได้รับทราบ และการประชุมชี้แจงข้อมูลให้ประชาชนได้รับทราบ คิดเป็นร้อยละ 32.4 และ 31.7 ตามลำดับ (ตารางที่

⁶ โปรดดูมาตรา 58 และมาตรา 59 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ มาตรา 9 พรบ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

7) ส่วนกลุ่มบุคคลในองค์การบริหารส่วนตำบลที่กลุ่มตัวอย่างได้พบปะพูดคุยและได้รับทราบข้อมูลข่าวสารการบริหารงานของ อบต. มากที่สุด คือ สมาชิกสภา อบต. ส่วนปลัด อบต. เป็นกลุ่มบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างได้พบปะและได้รับทราบข้อมูลข่าวสารน้อยที่สุด (ตารางที่ 8) สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฬาลักษณ์ พัฒนศักดิ์ภิญโญและคณะ ที่พบว่า กลุ่มบุคคลที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยพบปะพูดคุยด้วยมากที่สุดคือ หัวหน้าสูงสุดของพนักงานส่วนท้องถิ่น รองลงมาคือกลุ่มผู้บริหารขององค์กรปกครองท้องถิ่น ส่วนสมาชิกสภาท้องถิ่นเป็นกลุ่มที่ประชาชนเคยหรือได้พบปะพูดคุยด้วยมากที่สุด⁷ และเมื่อนำเอาปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงาน อบต. ไปทดสอบด้วยค่า Chi-square พบว่า ปัจจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง (P. Value = 0.006) และเมื่อนำประเด็นดังกล่าวไปพิจารณาร่วมกับผลการศึกษาวิจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานของ อบต. พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 33.2 ระบุว่าสาเหตุที่ไม่ได้เข้าไปตรวจสอบการบริหารงานของ อบต. เกิดจากปัญหาการขาดข้อมูลที่จะใช้ในการตรวจสอบ (ตารางที่ 46) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานของ อบต. เป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องเพิ่มระดับของการสื่อสารทั้งประเภทของการสื่อสารและเนื้อหาที่จะต้องสื่อสารให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบให้มากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดของระบบธรรมรัฐ (good governance) และเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจะต้องมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับทราบ

2.4 การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงาน อบต.

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 กำหนดโครงสร้างองค์กรของ อบต. ประกอบด้วย สภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่สมาชิกมาจากการเลือกตั้งของประชาชนหมู่บ้านละ 2 คน ทำหน้าที่สำคัญ 2 ประการ คือ (1) ตราข้อบังคับตำบล และ (2) ให้ความเห็นชอบและควบคุมการบริหารงานของคณะกรรมการบริหาร อบต. ส่วนคณะกรรมการบริหาร อบต. จำนวน 3 คน ทำหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงานของ อบต. และเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานส่วนท้องถิ่น⁸ ซึ่งจากโครงสร้างดังกล่าวจะเห็นได้ว่าบุคลากรของ อบต. ที่เป็นฝ่ายการเมืองต่างก็มีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการ

⁷ อ้างแล้ว หน้า 111

⁸ โปรดดูมาตรา 44 พรบ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

ปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งนี้ตามบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 285 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง และคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น ดังนั้น การปกครองท้องถิ่นแบบองค์การบริหารส่วนตำบล "เจตนารมณ์" ของประชาชนในท้องถิ่นที่แสดงออกโดยกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภา อบต. และคณะกรรมการบริหารท้องถิ่น จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการบริหารงานของ อบต. กระบวนการของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการบริหารงานของ อบต. ไม่ว่าจะเป็นการใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือการตรวจสอบการทำงานของผู้แทนประชาชนในการบริหารกิจการของ อบต. จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญต่อการบริหารงานของ อบต. เพราะการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง อาทิ การใช้สิทธิเลือกตั้ง การอภิปรายถกเถียง หรือพูดคุยเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง เป็นต้น จะเป็นตัวกระตุ้นเตือนให้ผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้การปกครองได้ตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตนที่มีต่อประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

สำหรับผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภา อบต. (ร้อยละ 92.9) การชักชวนให้บุคคลอื่นไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (ร้อยละ 70.7) และการไปร่วมฟังการปราศรัยหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง (ร้อยละ 53.1) (ตารางที่ 9) ซึ่งมีลักษณะเป็นกิจกรรมแบบกลุ่มผู้ดู (Onlookers) ส่วนกิจกรรมทางการเมืองแบบผู้มีส่วนร่วม (Participants) หรือระดับนักกิจกรรม (Activists) อาทิ การมีส่วนร่วมในการช่วยรณรงค์หาเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง (ร้อยละ 19.6) การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมเพื่อสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง (ร้อยละ 15.4) การเข้าร่วมประชุมวางแผนเพื่อรณรงค์หาเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง (ร้อยละ 14.0) เป็นต้น มีอัตราส่วนที่น้อย ดังนั้น ในประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานของ อบต. จะมีลักษณะเป็นผู้ดูทางการเมือง (Onlookers) มากกว่าที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมแบบ Participants หรือแบบ Activists ดังนั้น แม้ว่าในปัจจุบันแนวนโยบายแห่งรัฐเกี่ยวกับการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานท้องถิ่นที่มีความก้าวหน้าไปมาก ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

หรือกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานท้องถิ่น อาทิ พระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. 2542 หรือพระราชบัญญัติว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2542 แต่ก็เป็นเพียงความก้าวหน้าในเชิง "นิตินัย" เท่านั้น ส่วนความเป็นจริงเชิง "พฤตินัย" ของประชาชนก็หาได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของบทบัญญัติดังกล่าวไม่

ส่วนการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงานของ อบต. ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นการรื้อระดม (mobilization) แบบพิธีการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมขององค์กรปกครองท้องถิ่นที่จัดขึ้นมากกว่ากิจกรรมการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย (Democratic Participation) อาทิ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ อบต. จัดให้มี เช่น กิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน กิจกรรมตามประเพณีของท้องถิ่น (ร้อยละ 57.1) ส่วนการมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการจัดซื้อจัดจ้างของ อบต. (ร้อยละ 7.7) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของ อบต. (ร้อยละ 5.7) หรือการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลในการปฏิบัติงานของ อบต. (ร้อยละ 21.2) (รายละเอียดตามตารางที่ 11) กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว ในอัตราส่วนที่น้อยและเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว พบว่า ระดับของการมีส่วนร่วมทางการบริหาร มีอัตราส่วนที่น้อยกว่าระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง คิดเป็นร้อยละ 23.4 และ 40.5 ตามลำดับ

3. ข้อเสนอแนะ

ความสำเร็จของการปกครองท้องถิ่นเกิดจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ (1) แนวนโยบายของรัฐในการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นเพื่อให้ท้องถิ่นได้มีอิสระ (autonomy) ในการบริหารกิจการส่วนท้องถิ่น โดยทรัพยากรทางการบริหารขององค์กรท้องถิ่นนั้น ๆ (2) ศักยภาพและความตั้งใจจริงของนักการเมืองท้องถิ่นที่อาสาเข้าไปบริหารกิจการส่วนท้องถิ่น และ (3) ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจในการบริหารกิจการท้องถิ่นนั้น ปัจจุบันพบว่า โดยผลของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนในการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ทำให้ปัจจัยด้านแนวนโยบายของรัฐในการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นมีอิสระ (autonomy) ในการบริหารกิจการส่วนท้องถิ่นได้มีความผ่อนคลายลงไปแล้ว ส่วนปัจจัยด้านศักยภาพและความตั้งใจจริงของนักการเมืองท้องถิ่นที่อาสาเข้าไปบริหารกิจการส่วนท้องถิ่น จะมีประสิทธิภาพและมีความโปร่งใสในการบริหารกิจการส่วนท้องถิ่นมากน้อยแค่ไหน นอกจากจะขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านระเบียบกฎหมายที่เป็นกรอบในการปฏิบัติแล้ว ปัจจัยด้าน

การควบคุมและการตรวจสอบจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารจัดการของนักการเมืองท้องถิ่น ดังนั้น ประเด็นปัญหาที่สำคัญต่อการบริหารงานท้องถิ่นในปัจจุบันคือ ทำอย่างไรให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมต่อการบริหารงานของท้องถิ่นที่มีระดับที่มากขึ้น ทั้งในเชิง "ปริมาณ" ของการเข้ามามีส่วนร่วม และเชิง "คุณภาพ" ของการมีส่วนร่วม ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(1) **การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจของประชาชนต่อการบริหารงาน
อบต.**

จากตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างต่อการบริหารงาน อบต. พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 52.4 ขาดความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงานของ อบต. และจากตารางที่ 24 และตารางที่ 38 พบว่า ระดับความรู้ ความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการบริหารของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับองค์การปกครองท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็น อบต. หรือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ควรที่จะมีมาตรการในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ของ อบต. รวมทั้งสิทธิของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่นแบบ อบต. ให้มากขึ้น

(2) **ทัศนคติของประชาชนต่อองค์กรปกครองท้องถิ่น**

จากตารางที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อองค์กรและต่อบุคลากรในองค์กร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับทัศนคติต่อบุคลากรของ อบต. (สมาชิกสภา คณะกรรมการบริหารและพนักงานของ อบต.) ในอัตราส่วนที่ต่ำกว่าทัศนคติที่มีต่อองค์กร (อบต.) ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะบุคลากรใน อบต. ควรที่จะแสดงบทบาทให้ประชาชนได้เห็นว่าคุณภาพที่ปฏิบัติหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบล มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของ อบต. การอาสาเข้าไปทำงานในองค์การบริหารส่วนตำบลโดยเฉพาะฝ่ายการเมือง (สมาชิกสภาและคณะกรรมการบริหาร) ได้เข้าไปทำประโยชน์และมีความเสียสละในการบริหารงานของ อบต.

(3) สมรรถนะของกลุ่มตัวอย่างต่อระบบการเมือง

จากตารางที่ 6 ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างต่อระบบการเมืองท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 25.9 แม้จะได้ระบุว่ามีปัญหาในการดำรงชีวิตและปัญหานั้นอยู่ในความรับผิดชอบของ อบต. แต่กลุ่มตัวอย่างจำนวนดังกล่าวไม่ได้มีบทบาทหรือการกระทำใด ๆ ในการสะท้อนปัญหานั้น ๆ ให้กับองค์กรปกครองท้องถิ่นได้เข้ามาแก้ไขปัญหาดังกล่าว มีกลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 10.9 ที่ระบุว่าได้แจ้งให้สมาชิกสภาหรือคณะกรรมการบริหาร อบต. เข้ามาดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นสมรรถนะของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อระบบการเมืองท้องถิ่น (อบต.) ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรที่จะมีบทบาทที่เสริมสร้างจิตสำนึกและสร้างความรู้สึกให้ประชาชนได้เห็นว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นของประชาชนและจัดตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้ รวมทั้ง สร้างความสำนึกให้ประชาชนได้เห็นว่าคุณภาพในฐานะเจ้าของอำนาจในองค์กรปกครองท้องถิ่น มีบทบาทและมีความสำคัญต่อการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งในด้านการผลักดันให้องค์กรปกครองท้องถิ่นกระทำบทบาทในการแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ให้กับประชาชนในท้องถิ่น และด้านการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลที่รับผิดชอบในการบริหารงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น

(4) การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานของ อบต.

จากตารางที่ 7 แสดงการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างตามประเภทของการสื่อสารหรือวิธีการให้ข้อมูลข่าวสารของ อบต. พบว่ามีเพียงร้อยละ 23.2 ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจาก อบต. และตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวนร้อยละ 73.5 ไม่เคยได้พบปะกับกรรมการบริหารของ อบต. และร้อยละ 44.3 ไม่เคยได้พบปะกับสมาชิกสภา อบต. ที่เป็นตัวแทนและมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้น ทั้งปัจจัยด้านการสื่อสารของ อบต. กับประชาชนในท้องถิ่น และปัจจัยด้านการพบปะกับคณะบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงานของ อบต. ทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของ อบต. ด้วยเหตุผลที่ไม่มีข้อมูลในการมีส่วนร่วมถึงร้อยละ 33.2 (ตารางที่ 46) ดังนั้น คณะผู้รับผิดชอบในการบริหารงานของ อบต. ควรที่จะเพิ่มบทบาทในการสื่อสารกับประชาชนในท้องถิ่นให้มากขึ้น ทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์ผลงานของ อบต. ให้ประชาชนได้รับทราบ และทั้งด้านการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดทำโครงการของ อบต. ในรูปแบบต่าง ๆ

บรรณานุกรม

กรรณิกา ชมดี, การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2525

กรมการปกครอง, ข้อมูลสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปี 2541 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2541.

กฤษฎา พงษ์สามารถ, ความรู้ ความเข้าใจทัศนคติและการมีส่วนร่วมของทหารต่อการปกครองท้องถิ่น : ศึกษากรณีข้าราชการทหารในค่ายเทพสตรีศรีสุนทร ตำบลกะปาง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีการศึกษา 2543

ขวัญฤดี ปฏิวาโน, การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลตำบลที่เปลี่ยนฐานะมาจากสุขาภิบาล : ศึกษากรณีเทศบาลตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา, สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีการศึกษา 2543

จรรยา สุภาพ, หลักรัฐศาสตร์พื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2522.

จักรพงษ์ ทองเพชร, การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาจังหวัดที่ใช้งบประมาณตามข้อเสนอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษากรณีจังหวัดสตูล. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีการศึกษา 2538

จุฬาลักษณ์ พัฒนศักดิ์ภิญโญ และคณะ, การประเมินความก้าวหน้าของการกระจายอำนาจในประเทศไทย : กรณีศึกษาองค์การปกครองท้องถิ่นในภาคใต้, สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2545

ชูศักดิ์ เทียงตรง, การบริหารการปกครองท้องถิ่นเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520

ถวิลวดี บุรีกุล, รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2543 กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, 2543

ธเนศวร์ เจริญเมือง, 100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440 - 2540. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คปไฟ, 2542.

นเร เหล่าวิชา และคณะ, รายงานการวิจัยศึกษารูปแบบการพัฒนาโครงการสุพรรณบุรี : พื้นฐานของการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2539.

ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร, การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์, 2535

ประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม, การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์-ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2543

ปรีชา ชวนไชยสิทธิ์ และอาทร คุระวรรณ, รายงานการวิจัยเรื่อง การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้, สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2532.

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, วัฒนธรรมทางการเมืองไทย, กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์, 2524

ไพรัตน์ เตชะรินทร์, นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, 2527.

เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์, บทความเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่า : กรอบคิด ข้อจำกัด และวิเคราะห์ทางเลือก" ในวารสารพัฒนาชุมชน (6 มิถุนายน 2542)

วัลลภ เสือดี, การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการจัดที่ดินให้แก่เกษตรกรในรูปหมู่บ้านป่าไม้ จังหวัดอุทัยธานี, สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2535

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, แผนพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535-2539) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, อัดสำเนา

สุขสวัสดิ์ บุณณะรัตน์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลนครยะลา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีการศึกษา 2542

องค์การบริหารส่วนตำบลคองหงส์, ข้อเสนอแนะการติดต่อราชการองค์การบริหารส่วนตำบลคองหงส์, สงขลา : องค์การบริหารส่วนตำบลคองหงส์, อัดสำเนา

- องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำน้อย, แผนพัฒนาตำบล 5 ปี สงขลา : องค์การบริหารส่วนตำบล
น้ำน้อย, อัดสำเนา
- องค์การบริหารส่วนตำบลนาหม่อม, แผนพัฒนาตำบล 5 ปี. สงขลา : องค์การบริหารส่วนตำบล
นาหม่อม, อัดสำเนา
- องค์การบริหารส่วนตำบลชิงโค, เอกสารสภาพทั่วไปและสภาพเศรษฐกิจและสังคม องค์การ
บริหารส่วนตำบลชิงโค สงขลา : องค์การบริหารส่วนตำบลชิงโค, อัดสำเนา
- องค์การบริหารส่วนตำบลระวะ, เอกสารสภาพทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลระวะ สงขลา :
องค์การบริหารส่วนตำบลระวะ, อัดสำเนา
- องค์การบริหารส่วนตำบลสะเตงนอก, แผนพัฒนาตำบล 5 ปี (2540-2544). ยะลา : องค์การ
บริหารส่วนตำบลสะเตงนอก, อัดสำเนา
- องค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด, แผนพัฒนาตำบล 5 ปี (2545-2549). สตูล : องค์การบริหาร
ส่วนตำบลคลองขุด, อัดสำเนา
- องค์การบริหารส่วนตำบลบานา, แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบานา ปีงบประมาณ
2545. ปัตตานี : องค์การบริหารส่วนตำบลบานา, อัดสำเนา
- องค์การบริหารส่วนตำบลป่าเสม็ด, ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าเสม็ด, นราธิวาส :
องค์การบริหารส่วนตำบลป่าเสม็ด, อัดสำเนา
- องค์การบริหารส่วนตำบลมะนังตายอ, แผนพัฒนาตำบลมะนังตายอ ประจำปี 2545 นราธิวาส :
องค์การบริหารส่วนตำบลมะนังตายอ, อัดสำเนา
- อุทัย หิรัญโต, การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2523
- อาทร คุระวรรณ, รายงานวิจัยเรื่อง "บทบาทสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการ
พัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลใน 5 จังหวัด
ชายแดนภาคใต้" สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2539.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์ประชาชน

ชุดที่.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบล

1. องค์การบริหารส่วนตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
2. เป็นอบต. ชั้น ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ( ) 5
3. ลักษณะทางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนโดยภาพรวม
  - (1) ชุมชนไทยพุทธ (2) ชุมชนไทยมุสลิม
4. ลักษณะทางด้านกายภาพของชุมชน
  - (1) ชุมชนชนบทและเป็นเกษตรกรรม (2) ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและไม่เป็นเกษตรกรรม

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

5. เพศ
  - (1) ชาย (2) หญิง
6. อายุ.....ปี (นับจำนวนเต็ม)
7. ศาสนา
  - (1) พุทธ (2) อิสลาม (3) อื่น ๆ (ระบุ).....
8. ระดับการศึกษา
  - (1) ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า
  - (2) มัธยมศึกษาตอนต้น (ม. 3 , ม.ศ. 3)
  - (3) มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. 6 , ม.ศ. 5 , ปวช.)
  - (4) อนุปริญญา
  - (5)ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
  - (6) อื่น ๆ (ระบุ).....
9. ในการพูดคุยกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวของท่าน ท่านนิยมใช้ภาษาตามข้อใดในการสื่อสารกับสมาชิกในครอบครัว
  - (1) ภาษาไทยที่เป็นภาษาราชการ (ภาษากลาง)
  - (2) ภาษาไทยท้องถิ่นภาคใต้ (ภาษาท้องถิ่น)
  - (3) ภาษายาวี
  - (4) ภาษาจีน
  - (5) อื่น ๆ (ระบุ).....
10. ครอบครัวของท่านมีขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมแบบใด
  - (1) แบบไทยพุทธ
  - (2) แบบไทยมุสลิม
  - (3) แบบไทยเชื้อสายจีน
  - (4) อื่น ๆ โปรดระบุ .....

11. ท่านอาศัยอยู่ในท้องถิ่น (หมู่บ้าน) เป็นระยะเวลา

(1) ไม่เกิน 5 ปี

(2) 6 - 10 ปี

(3) 11 - 15

(4) มากกว่า 15 ปี

12. ท่านดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งเหล่านี้หรือไม่ (ตอบได้หลายข้อตามจริง)

(1) มีสถานภาพเป็นประชาชนทั่วไป

(2) มีสถานภาพเป็นผู้นำชุมชน โดยเป็นหรือเคยเป็น

(3) กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน / ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน / สารวัตรกำนัน

(4) กรรมการหมู่บ้าน / กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้าน

(5) กรรมการกลุ่ม / ชุมชนในหมู่บ้าน (อาทิ กลุ่มออมทรัพย์ / กลุ่มแม่บ้าน / ชุมชนพัฒนาท้องถิ่น ฯลฯ)

(6) อื่น ๆ โปรดระบุ .....

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจของประชาชนต่อการบริหารงาน อบต.

ข้อความ			
	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ทราบ / ไม่แน่ใจ
1. สมาชิกสภา อบต. มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในหมู่บ้าน ๆ ละ 3 คน			
2. สมาชิกสภา อบต. มีหน้าที่ควบคุมการทำงานของคณะกรรมการบริหาร อบต.			
3. สภา อบต. มีหน้าที่ออกข้อบังคับตำบลเพื่อบังคับใช้เป็น ก.ม. ท้องถิ่น			
4. คณะกรรมการบริหาร อบต. มีจำนวน 5 คน			
5. ประชาชนในตำบลสามารถเข้าชื่อกันเพื่อถอดถอนสมาชิกสภา อบต. ได้			
6. ประชาชนในตำบลสามารถเข้าชื่อกันเพื่อให้สภา อบต. ออกข้อบังคับตำบลได้			
7. ก.ม. ของอบต. เรียกว่า ข้อบังคับตำบล			
8. พนักงานส่วนตำบลที่มีตำแหน่งสูงสุดใน อบต. คือ ปลัด อบต.			
9. ปลัด อบต. เป็นผู้กำหนดนโยบายในการบริหารและพัฒนาท้องถิ่น			
10. อบต. จะต้อง มีแผนพัฒนาตำบล 5 ปี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตำบล และหมู่บ้าน			
11. สมาชิกสภา อบต. มีวาระในการดำรงตำแหน่งครั้งละ 5 ปี			
12. สภา อบต. มีอำนาจหน้าที่ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล			
13. โครงสร้างการบริหารงานของ อบต. ประกอบด้วยสภา อบต. และคณะกรรมการบริหารอบต.			
14. อบต. มีการแบ่งชั้นเป็น 5 ชั้น ตามฐานะทางการคลังของ อบต.			
15. อบต. ในตำบลของท่านเป็นอบต. ชั้น 5			

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเพื่อวัดทัศนคติของประชาชนต่อองค์กรและต่อบุคคลในองค์กร

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					ไม่ทราบ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	ไม่แน่ใจ
1. การมี อบต. เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาตำบลและหมู่บ้าน						
2. การดำเนินงานของ อบต. มุ่งประโยชน์ของคนในตำบลและหมู่บ้านเป็นหลัก ไม่มีประโยชน์ส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้องเลย						
3. อบต. มักจัดทำโครงการที่ตนเองคิดว่าประชาชนต้องการมากกว่าที่จะศึกษาความต้องการของประชาชนโดยตรง						
4. การจัดตั้ง อบต. ทำให้การวางแผนพัฒนาตำบลและหมู่บ้านมีความรวดเร็วและตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น						
5. การบริหารงานของ อบต. ใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยใช้เสียงข้างมากซึ่งขาดความเห็นของพวกมากลากไป มากกว่าการใช้เหตุผลตัดสินชี้ขาด						
6. การจัดตั้ง อบต. ทำให้คนในชุมชนมีความแตกแยก แบ่งเป็นฝักฝ่าย						
7. การจัดตั้ง อบต. ทำให้ประชาชนในตำบลและหมู่บ้านได้รับประโยชน์						
8. สมาชิกสภา อบต. ล้วนเป็นคนดี ซื่อสัตย์ไม่โกงกิน						
9. คณะกรรมการบริหาร อบต. ล้วนแต่เป็นคนดี มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาตำบล / หมู่บ้าน						
10. พนักงาน อบต. ทุกคนมีความรู้ความสามารถและมีความตั้งใจและเสียสละในการทำงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่น						
11. คณะกรรมการบริหาร อบต. มักจะมุ่งแก้ปัญหาของหมู่บ้านตนเองมากกว่ามุ่งแก้ปัญหาของทุกหมู่บ้านในตำบล						
12. สมาชิกสภา อบต. ส่วนใหญ่มักจะมุ่งเข้ามาเพื่อแสวงหาประโยชน์จากการบริหารงาน อบต. มากกว่าเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น						
13. คณะกรรมการบริหาร อบต. ส่วนใหญ่ มักจะเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น						
14. สมาชิกสภา อบต. ส่วนใหญ่เป็นลูกน้องหรือหัวคะแนนของนักการเมืองระดับประเทศ						
15. สมาชิกสภา อบต. ส่วนใหญ่มีความบริสุทธิ์ใจในการเข้ามาแก้ปัญหาให้กับประชาชน						

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเพื่อวัดสมรรถนะของประชาชนที่มีต่อระบบการเมือง

หากในพื้นที่ / ชุมชนของท่านมีปัญหาความเดือดร้อนดังต่อไปนี้ ท่านจะดำเนินการอย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาคือความเดือดร้อนนั้น

ปัญหาความเดือดร้อน	ไม่มีปัญหา	ไม่ดำเนินการใด ๆ	แก้ปัญหาด้วยตนเอง	แก้ปัญหาโดยแจ้งบุคคล / หน่วยงาน			
				สมาชิกสภา อบต.	คณะกรรมการบริหาร อบต.	นอก/ผวจ.	อื่น ๆ (ระบุ)
1. ปัญหาถนนหนทางในหมู่บ้านเป็นหลุมเป็นบ่อ มีฝุ่นมาก ทำให้เดินทางไม่สะดวก							
2. ปัญหาขยะมูลฝอยบนถนนทางเท้า และที่สาธารณะ รกรุงรัง และมีกลิ่นเหม็น							
3. ปัญหาไม่มีน้ำประปาในหมู่บ้านหรือมีแต่น้ำไม่ไหล ทำให้ไม่มีน้ำกิน น้ำใช้หรือไม่สะดวก							
4. ปัญหาไม่มีไฟฟ้าตามถนนหนทางหรือมีแต่ใช้งานไม่ได้ ทำให้ถนนหนทางมืด เดินทางไม่สะดวก							
5. ปัญหาครุบน้ำอุดตัน ทำให้น้ำไหลไม่สะดวก ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วม							
6. ปัญหาการทุจริต คอร์รัปชันในการบริหารงานใน อบต.							
7. ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ อาชีพ การขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน ขาดความรู้หรือขาดแหล่งที่จะขายสินค้า							
8. ปัญหาการละเลยในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงาน / ลูกจ้างของ อบต. เช่น ไม่มีการจัดเก็บขยะตามหน้าที่หรือไม่สนใจแก้ไขความเดือดร้อนของชาวบ้าน							

ปัญหาความเดือดร้อน	ไม่มีปัญหา	ไม่ดำเนินการใด ๆ	แก้ปัญหาด้วยตนเอง	แก้ปัญหาโดยแจ้งบุคคล / หน่วยงาน			
				สมาชิกสภา อบต.	คณะกรรมการบริหาร อบต.	นอก/ผวจ.	อื่น ๆ (ระบุ)
9. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ การบุกรุกป่า / ที่สาธารณะประโยชน์หรือการทำลายทรัพยากรธรรมชาติของหมู่บ้าน							
10. ปัญหาความไม่โปร่งใสในการปฏิบัติงานของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของ อบต.							

ตอนที่ 6 แบบสอบถามเพื่อวัดบทบาทหรือสมรรถนะของ อบต. ในการสื่อสารหรือการให้ข้อมูลข่าวสารกับประชาชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของ อบต.

- ในพื้นที่ของ อบต. ที่ท่านมีภูมิลำเนาอยู่ ทาง อบต. ได้มีการจัดตั้งทำสื่อ หรือกลไกใด ๆ เพื่อให้ท่านได้รับทราบข้อมูลข่าวสารในการบริหารงานของ อบต. ในด้านใดบ้าง (ตอบได้หลายข้อตามความเป็นจริง)
  - (1) มีจดหมายข่าว / วารสาร / แผ่นใบปลิว / แผ่นพับ เพื่อแจกจ่ายประชาชนหรือในชุมชนตามที่สาธารณะ
  - (2) มีรายการ อบต. พบประชาชนทางวิทยุ / โทรทัศน์ท้องถิ่น
  - (3) มีการกระจายเสียงตามสายที่ติดตั้งในหมู่บ้าน
  - (4) มีกล่องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการร้องเรียน / ร้องทุกข์
  - (5) มีการประชาสัมพันธ์โดยรถยนต์เคลื่อนที่ของ อบต.
  - (6) มีเจ้าหน้าที่ของ อบต. มารับและให้ข้อมูลข่าวสารโดยตรงกับประชาชน
  - (7) มีป้ายประกาศข่าวสารการดำเนินงานของ อบต. ให้ ประชาชนได้รับทราบ
  - (8) มีการประชุมชี้แจงข้อมูลให้ประชาชนได้รับทราบ
  - (9) มีการเผยแพร่ข่าวสารการดำเนินงานของ อบต. ผ่านผู้นำชุมชน / สมาชิกสภา อบต.
  - (10) มีการแถลงข่าวของผู้บริหารอบต. ให้ประชาชนได้รับทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของ อบต.
  - (11) มีสมาชิกสภา อบต. / ผู้บริหาร อบต. มาพบปะและรับฟังปัญหาจากประชาชน
  - (12) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- ท่านเคยได้รับทราบข้อมูลข่าวสารในการบริหารงานของอบต. จากบุคคลต่อไปนี้หรือไม่

บุคคล	ไม่เคย	เคย				
		ครั้งเดียว	นาน ๆ ครั้ง	เดือนละครั้ง	สัปดาห์ละครั้ง	ทุกวัน
1. ประธานหรือกรรมการบริหาร อบต.						
2. สมาชิกสภา อบต.						
3. ปลัด อบต.						
4. พนักงาน / ลูกจ้างของ อบต.						

ตอนที่ 7 แบบสอบถามเพื่อวัดระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการบริหารงาน อบต.

ประเภทกิจกรรม	ไม่เคย 0	ระดับการมีส่วนร่วม		
		นาน ๆ ครั้ง 1	บางครั้ง 2	เป็นประจำ 3
1. ท่านเคยไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภา อบต.				
2. ท่านเคยชักชวนให้บุคคลอื่นไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภา อบต.				
3. ท่านเคยช่วยรณรงค์หาเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา อบต. อาทิ ช่วยแจกใบปลิว แผ่นพับ หรือแนะนำตัวให้รู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้ง				
4. ท่านเคยไปร่วมฟังการปราศรัยหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา อบต.				
5. ท่านเคยพูดคุยหรือวิพากษ์วิจารณ์กับบุคคลอื่นเกี่ยวกับ ตัวบุคคลที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา อบต.				
6. ท่านเคยพูดคุยหรือวิพากษ์วิจารณ์กับบุคคลอื่นเกี่ยวกับนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา อบต.				
7. ท่านเคยจัดให้สมาชิกของกลุ่มหรือชมรมที่ท่านสังกัดอยู่ในชุมชน สนับสนุนบุคคลหรือทีมผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา อบต.				
8. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมในการวางแผนเพื่อรณรงค์หาเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา อบต.				
9. ท่านเคยแสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์กับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต.				
10. ท่านเคยให้การสนับสนุนทางการเงินหรือสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา อบต.				

ตอนที่ 8 แบบสอบถามเพื่อวัดระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการบริหารงาน อบต.

ประเภทกิจกรรม	ไม่เคย 0	ระดับการมีส่วนร่วม		
		นาน ๆ ครั้ง 1	บางครั้ง 2	เป็นประจำ 3
1. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาความเดือดร้อนของท่านหรือของชุมชนต่อสมาชิกสภา อบต.				
2. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาความเดือดร้อนของท่านหรือของชุมชนต่อคณะกรรมการบริหาร บริหาร อบต.				
3. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาความเดือดร้อนของท่านหรือของชุมชนต่อพนักงานของ อบต.				

4. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ / แผนงานที่เป็นประโยชน์หรือสามารถแก้ปัญหาของหมู่บ้านต่อสมาชิกสภา อบต.				
5. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ / แผนงานที่เป็นประโยชน์หรือสามารถแก้ปัญหาของหมู่บ้านต่อคณะกรรมการบริหาร อบต.				
6. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ / แผนงานที่เป็นประโยชน์หรือสามารถแก้ปัญหาของหมู่บ้านต่อพนักงานของ อบต.				
7. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการประชุมของ อบต. เพื่อรับฟังข้อมูลหรือการชี้แจงของ อบต. ในการวางแผนพัฒนาตำบล				
8. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมของ อบต. เพื่อจัดทำแผนพัฒนาตำบล				
ท่านเคยได้เคยพูดคุยหรือวิพากษ์วิจารณ์กับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการจัดทำโครงการหรือการบริหารงานของ อบต.				
10. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการของ อบต. ในโครงการต่าง ๆ อาทิ กรรมการจัดซื้อ จัดจ้างหรือกรรมการตรวจรับงานของ อบต.				
11. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการประชุมกับ อบต. เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านของท่าน				
12. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลในการปฏิบัติงานของ อบต.				
13. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจแก่เพื่อนบ้านเกี่ยวกับโครงการพัฒนาตำบลของ อบต.				
14. ท่านเคยเข้าร่วมในการจัดฝึกอบรมอาชีพที่ อบต. จัดให้มีขึ้นในหมู่บ้าน				
15. ท่านเคยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ อบต. จัดให้มีขึ้น อาทิ กิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน กิจกรรมตามประเพณีของท้องถิ่น เป็นต้น				
16. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการติดตามสังเกตการทำงานของผู้รับเหมาทำงานในโครงการพัฒนาตำบลของ อบต.				
17. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการร้องเรียนปัญหาและความเดือดร้อนของประชาชนในหมู่บ้านต่อสมาชิก สภา อบต.				
18. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการร้องเรียนปัญหาและความเดือดร้อนของประชาชนในหมู่บ้านต่อคณะกรรมการบริหาร อบต.				
19. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการร้องเรียนปัญหาและความเดือดร้อนของประชาชนในหมู่บ้านต่อพนักงานของ อบต.				
20. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบแผนพัฒนาตำบลของ อบต. ว่าตรงกับความต้องการของประชาชนหรือไม่				
21. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของ อบต. ว่ามีความโปร่งใสหรือไม่				

ตอนที่ 9 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคของการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงาน อบต.

1. การเลือกตั้งสมาชิกสภา อบต. ครั้งล่าสุด ท่านได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือไม่
  - (1) ไปใช้สิทธิ (ข้ามไปถามข้อ 3)
  - (2) ไม่ได้ไปใช้สิทธิ (ถามต่อข้อ 2)
2. หากท่านไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สาเหตุใดที่ทำให้ท่านไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งดังกล่าว (ตอบได้หลายข้อ ตามจริง)
  - (1) มีการทุจริตการเลือกตั้ง
  - (2) ผู้สมัครมีคุณสมบัติไม่ตรงกับที่ต้องการ
  - (3) สถานที่ลงคะแนนเลือกตั้งไม่สะดวกในการเดินทาง
  - (4) ไม่รู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้ง
  - (5) ไม่ทราบว่ามีการเลือกตั้ง
  - (6) ติดธุระทำให้ไม่มีเวลาไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
  - (7) อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....
3. ในตำบลหรือหมู่บ้านที่ท่านอาศัยอยู่ มีปัญหาความเดือดร้อนที่อยู่ในความรับผิดชอบดูแลของ อบต. หรือไม่
  - (1) ไม่มีปัญหาความเดือดร้อนใด ๆ (ข้ามไปถามข้อ 6)
  - (2) มีปัญหาความเดือดร้อน (ถามต่อข้อ 4)
4. หากท่านมีปัญหาความเดือดร้อนเป็นปัญหาด้านใดบ้าง (ตอบได้หลายข้อตามความเป็นจริง)
  - (1) ปัญหาเรื่องถนนหนทางในเขตหมู่บ้าน
  - (2) ปัญหาด้านความสะอาด การกำจัดขยะมูลฝอย
  - (3) ปัญหาน้ำประปา / ไฟฟ้า
  - (4) ปัญหาทางระบายน้ำ ความสะอาดของคูคลอง ระบายน้ำ
  - (5) ปัญหาด้านการรักษาพยาบาลและการบริการสาธารณสุขของชุมชน
  - (6) ปัญหาการขาดความรู้ในการประกอบอาชีพ
  - (7) ปัญหาสถานที่ในการจำหน่ายสินค้า
  - (8) อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....
5. จากปัญหาตามข้อ 4 เป็นปัญหาความเดือดร้อนที่ อบต. มีหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ท่านได้เคยร้องเรียนหรือเสนอปัญหาดังกล่าวให้ อบต. ได้แก้ไขหรือไม่
  - (1) ได้ร้องเรียนหรือเสนอต่อ อบต. แล้ว
  - (2) ไม่ได้ร้องเรียนหรือเสนอต่อ อบต.
โปรดระบุสาเหตุการไม่ร้องเรียน (ตอบได้หลายข้อ ตามความเป็นจริง)
  - (1) นำเสนอหรือร้องเรียนไปก็ไม่ได้รับการแก้ไขจาก อบต.
  - (2) ไม่ได้ได้รับความสะดวกจากเจ้าหน้าที่ในการนำเสนอหรือร้องเรียน
  - (3) ไม่รู้จะเสนอ / ร้องเรียน
  - (4) ไม่มีเวลา / ไม่สนใจที่จะร้องเรียน
  - (5) เห็นว่า อบต. ไม่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาได้
  - (6) อื่น ๆ (ระบุ) .....

6. ท่านได้เคยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานของ คณะกรรมการบริหารงาน อบต. การทำงานของ สมาชิกสภา อบต. หรือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ อบต. หรือไม่
- (1) เคยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ
  - (2) ไม่เคยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ
7. หากท่านไม่เคยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานดังกล่าว ท่านเห็นว่าสาเหตุใดที่ทำให้ท่านไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ
- (1) เห็นว่าการบริหารงานของ อบต. เป็นเรื่องของราชการไม่เกี่ยวข้องกับประชาชน
  - (2) ไม่สามารถตรวจสอบได้เพราะไม่มีข้อมูลการทำงานของ อบต.
  - (3) ร้องเรียนแล้วจะไม่มีความปลอดภัยในชีวิต
  - (4) เห็นว่ามีบุคคล / หน่วยงานอื่น ตรวจสอบอยู่แล้ว
  - (5) ไม่มีเวลา / ไม่สนใจที่จะตรวจสอบ
  - (6) อื่น ๆ (ระบุ) .....

ขอพระคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

พนักงานสัมภาษณ์ ชื่อ ..... นามสกุล .....